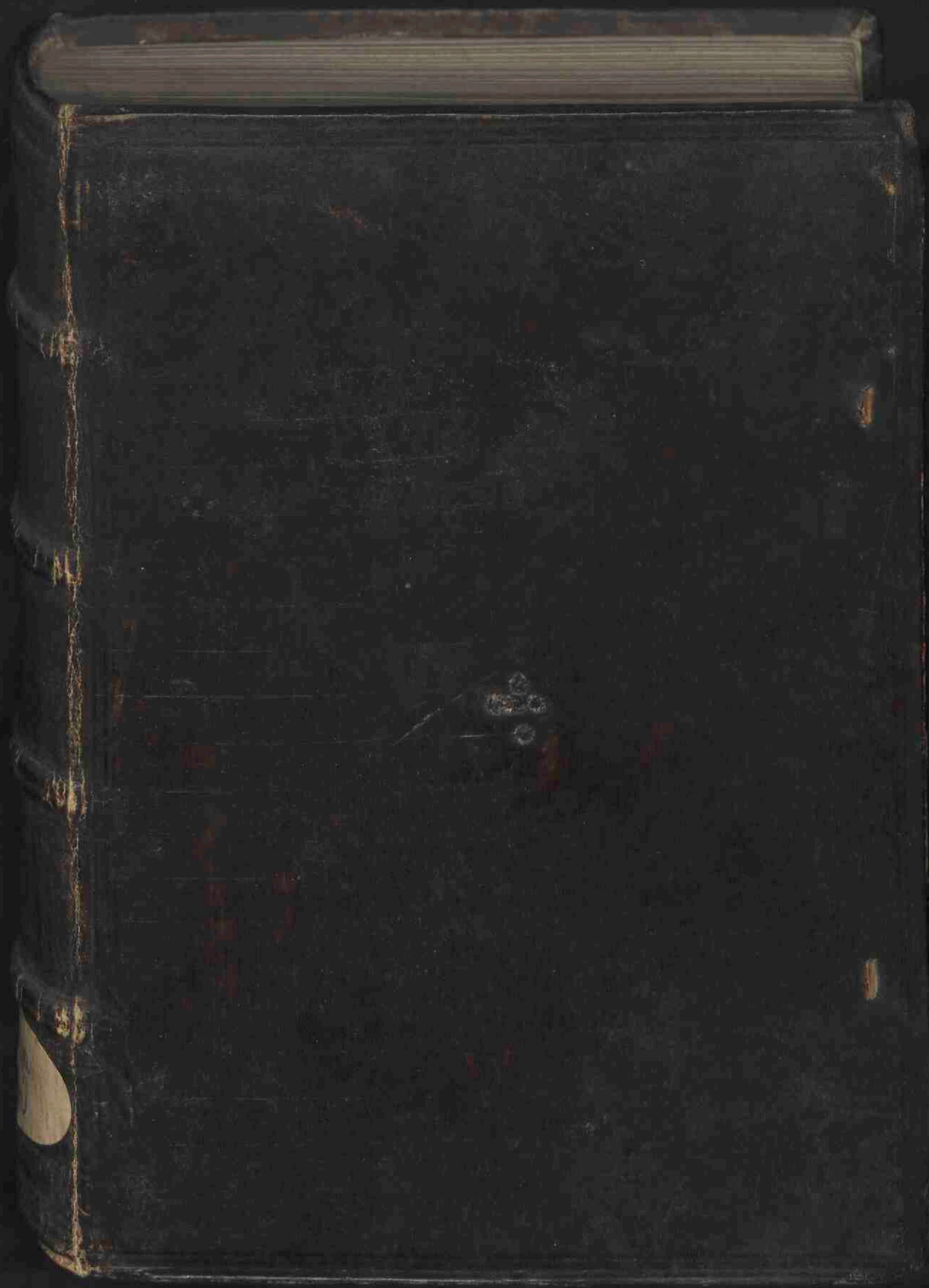

Dialogi quatuor de libro , quem Stanislaus Osius, Germano Polonus, Episcopus Varmiensis, proximo superiore anno, contra Brentium & Vergerium Coloniae edidit : deque aliis duobus eiusdem Osii libellis Dilingae impressis, quorum alteri est titulus De expresso verbo Dei, alteri vero, num calicem Laicis, &c.

<https://hdl.handle.net/1874/406593>

**Dit boek hoort bij de Collectie Van Buchell
Huybert van Buchell (1513-1599)**

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Wegens onderzoek aan deze collectie is bij deze boeken ook de volledige buitenkant gescand. De hierna volgende scans zijn in volgorde waarop ze getoond worden:

- de rug van het boek
  - de kopsnede
  - de frontsnede
  - de staartsnede
  - het achterplat

**This book is part of the Van Buchell Collection
Huybert van Buchell (1513-1599)**

More information on this collection is available at:

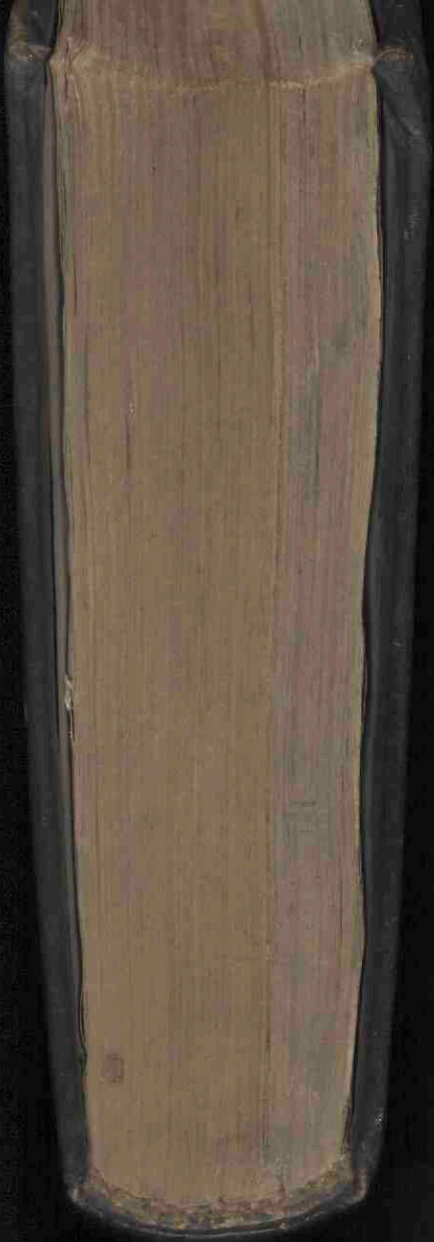
<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Due to research concerning this collection the outside of these books has been scanned in full. The following scans are, in order of appearance:

- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

E. qu.
140

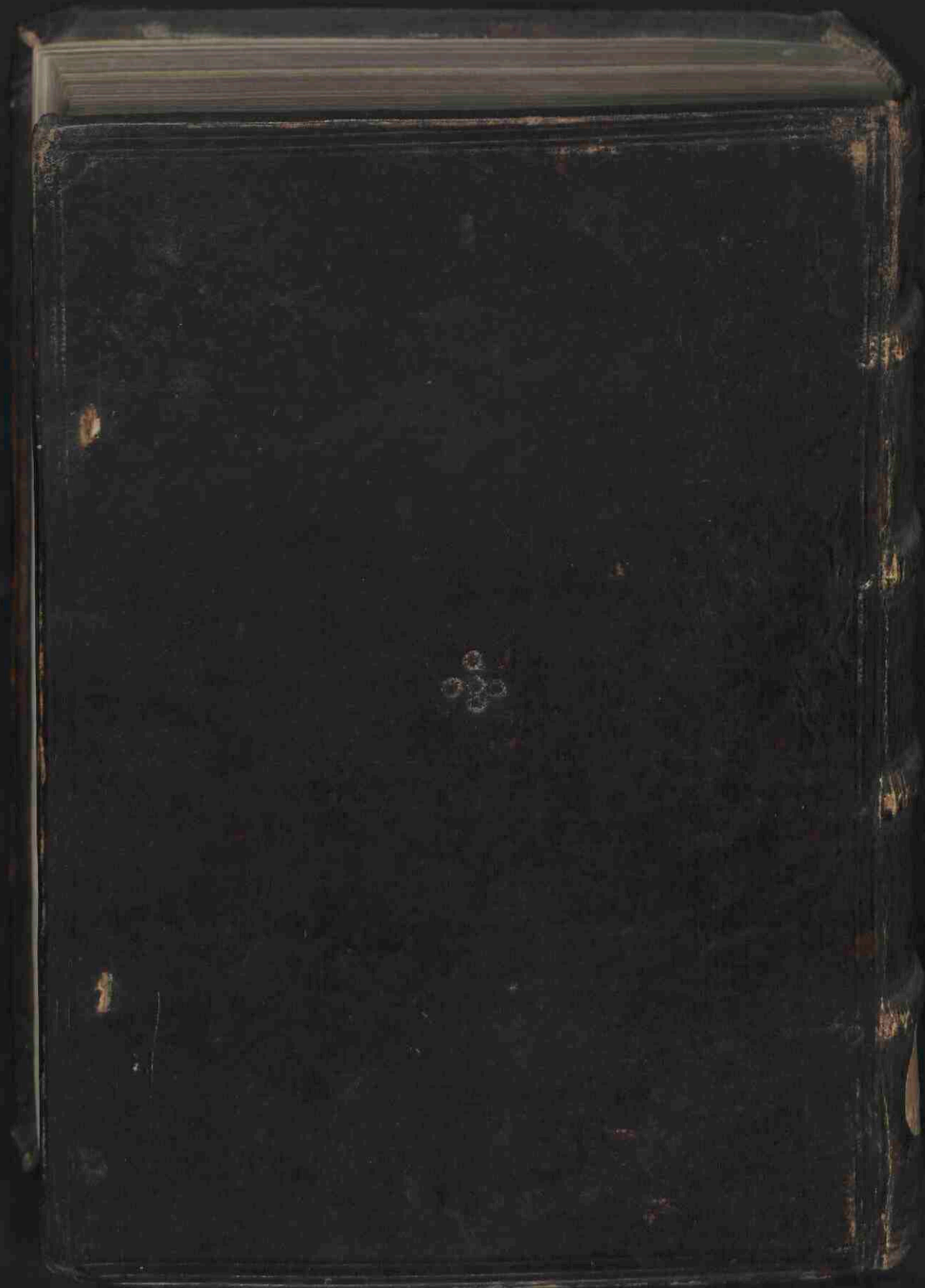

2

23

ire tue: non est pax ossibus meis a facie peccatorum

Quoniam iniquitates mee supergressae sunt meorum.

Et sicut sunt caput meum: et sicut onus graue gra-
uante sunt super me. **A** facie insipientie mee.

Quia uentum et corrupte sunt acatitices mee:

Quia miser factus sum et caruatus sum usque in finem: tota die conturbatus in grediebar.

Quia non lumbi mei impleti sunt illusionibus: et non est sanitas in carne mea.

Afflictus sum et humiliatus sum nimis: rugiebam a gemitu cordis mei

Domine ne ante te omne desiderium meum: et gemitus meus a te non est absconditus.

Ps. **R.** **Q**uia non lumbi mei impleti sunt illusionibus: et non est sanitas in carne mea.

Theologia
Quarto n°. 140.

N. 5. C.

n. 23. 2.

No. 44. u

❧ DIALOGI QVATVOR ❧

DE LIBRO, QVEM

STANISLAVS OSIVS, GERMA-

NO POLONVS, EPISCOPVS VARMIEN-

sis, proximo superiore anno, contra

Brentium & Vergerium

Coloniæ edi-

dit.

DE QVE ALIIS DVOBVS EIVSDEM

Osij libellis Dilingæ impressis, quorum alteri est titulus

de expresso uerbo Dei, alteri uerò, num

calicem Laicis, &c.

AVTORE VERGERIO.

EX Donatione Urb. à Bürrhel.

ANNO DOMINI M. D. LIX.

Mense Martio.

No 44. 4

DIAGNOSI QUATVOR
DE LIBRO Q. VEM

IN PRINCIPALIBUS QUATVOR
ARTIBUS
PHYSICIS
ET
MATHESICIS
ET
MORALIBUS
ET
POLITICIS
ET
ECONOMICIS
ET
HISTORICIS
ET
GEOGRAPHICIS
ET
METEOROLOGICIS
ET
ASTRONOMICIS
ET
COSMOLOGICIS
ET
ZOOLOGICIS
ET
BOTANICIS
ET
MINERALOGICIS
ET
MEDICIS
ET
VETERINARIIS
ET
AGRICULTURIS
ET
FABRICIS
ET
ARTIBUS
LIBERALIBUS
ET
MECHANICIS
ET
MATHESICIS
ET
PHYSICIS
ET
MORALIBUS
ET
POLITICIS
ET
ECONOMICIS
ET
HISTORICIS
ET
GEOGRAPHICIS
ET
METEOROLOGICIS
ET
ASTRONOMICIS
ET
COSMOLOGICIS
ET
ZOOLOGICIS
ET
BOTANICIS
ET
MINERALOGICIS
ET
MEDICIS
ET
VETERINARIIS
ET
AGRICULTURIS
ET
FABRICIS
ET
ARTIBUS
LIBERALIBUS
ET
MECHANICIS

DE QUATVOR
ARTIBUS
PHYSICIS
ET
MATHESICIS
ET
MORALIBUS
ET
POLITICIS
ET
ECONOMICIS
ET
HISTORICIS
ET
GEOGRAPHICIS
ET
METEOROLOGICIS
ET
ASTRONOMICIS
ET
COSMOLOGICIS
ET
ZOOLOGICIS
ET
BOTANICIS
ET
MINERALOGICIS
ET
MEDICIS
ET
VETERINARIIS
ET
AGRICULTURIS
ET
FABRICIS
ET
ARTIBUS
LIBERALIBUS
ET
MECHANICIS

AVTORE VERGERIO

in

ANNO DOMINI M. D. LIX
Mense Martio

2
ILLVSTRISSIMO

PRINCIPI ET DOMINO D.
ALBERTO BRANDEBURGENSI

Duci Prussiae, & Illustrissimo Principi

& Domino, D. Nicolao Radzi-

uillo, Duci Olichæ &

Nieues.

Estis auspicijs, vestraq; autoritate munitus et
fretus. Illustrissimi Principes, antè biennium,
primò in Prussia, deindè in Lituania usq;
Postremò in maiorem & minorem Polonia
ingressus, quod me decebat feci. Quocunq;
enim perrexi, tum voce, tum libellis conatus sum, pro virili,
his qui nescirent, persuadere, Papatum esse meram impostu-
ram, quare oportere ab eo sese extricare hominem, qui cupe-
ret esse saluus, atq; adiungere puræ genuineq; doctrinae,
quam filius Dei attulisset ex sinu Patris. Quantum profice-
rem, non potui statim intelligere, sed paucis antè mensibus,
demum animaduerti, me, per Dei gratiam, profecisse nonni-
hil. Prodiit enim furentissimus & venenatissimus Osij Epis-
copi Varmiensis liber, qui planum omnibus facit, meam il-
lam peregrinationem quam molestissimam fuisse Domino
& Magistro suo Sathanæ, gratâ itaq; Domino & Magistro
meo Iesu Christo filio Dei, quo nomine mihi gratulor, quòd
vestro præsidio tectus potuerim aliquid. Pergite, amplissimi
Principes, reliquos seruos Dei vestra autoritate iuuare, quò
possint eadem ratione, qua ego, istos Osios & Sathanas ad
indignationem & rabiem prouocare, quod est certissimum
signum promotæ gloriæ Dei. Quod ad Osianum librum at-
tinet, videor mihi posse affirmare, nullum hæctenus contra
A ij cœlestem,

E P I S T O L A

ecclestem, quam profitemur, doctrinam scriptum fuisse, in
 quo tantum execrabilis maledicentiæ, tantum mendaciorũ,
 tantum virulentia, & veneni, tantum deniq; blasphemias
 rum congestum fuerit, quantum in hoc vno. Reliqui Papis-
 tici propugnatores, prorsus nihil sunt in hoc genere, si cum
 isto Aposcopo conferantur. Habeat sibi hanc laudem, quam
 ille ducit maximam: est enim verè in reprobissimum sensum
 datus. Dicerem me mirari, eum nullam habuisse rationem
 clarissimorum Regum & Principum, aliorumq; statuum
 atq; ordinum amplissimorum, qui nostram doctrinam pas-
 lam complexi sunt. Sed quid Regum & Principum ratione
 haberet, qui neq; Euangelij Sacrosancti, neq; vnigeniti filij
 Dei rationem habuerit? Nam Diaboli verbum, ipsissimum
 Dei verbum, nominare non est veritus ferme decies, homo
 blasphemus, vt reliqua nunc taceam. His atrocissimis con-
 uitijs, quibus suas chartas petulantissimè aspersit, cum om-
 ninò fuerit respondendum, & quidem citò, saltem pro infir-
 mioribus sustentandis, ne de diuina doctrina renascente
 minus honorificè sentirent propter Ossij, & similium impor-
 tunissimas vociferationes, scripsi statim quatuor Dialogos,
 quibus, quanquam multas congefferim, tamen nec vicefis-
 mam partem blasphemiarum eius patefecì atq; perstrinxì,
 quos ideo in lucem mitto, vt interea legantur, dum reliqua,
 quæ in hoc genere adorno, compareant. Spero autem pro-
 pediem comparitura, & multò grauiora allatura, si Dominus
 voluerit. Vestris autem Illustrissimis excellentijs hoc, quic-
 quid est laboris, inscribo atq; commendo, vt vestra scilicet,
 quæ maxima est, autoritate, Dialogi mei, pro defendenda
 gloria Dei, spargantur & promoueantur: Nam illorum pro-
 motio & defensio ad eos potissimum pertinet, qui, ut scri-
 berentur, fuerunt origo & causa, hoc est, ad Cels. Vestras,
 quarum auspicijs & præsidio in vestras terras veni (vt dixi)
 istasq; Papparum creaturas, & capitales filij Dei hostes ad
tantam

DEDICATORIA. 3

tantam rabiem prouocari. Valet, optimi Principes, de quibus
in lucem vindicanda ex densis tenebris, ubi iacebat sepulta,
doctrina D. N. Iesu Christi, dies noctesque diligentius, quam
unquam antea cogitate, cum videre possitis istos Olios
& Osores lucis & veritatis, Sophistica, & præ-
stigijs hoc maxime laborare, ut eam
rursus tenebris inuol-
uant.

Tubingæ Calendis Martij, Anno,
M. D. LIX.

VERGERIVS.

A iij ATHA.

DIALOGVS PRIMVS.
ATHANASIVS.
HILARIVS.

ATH. Audio prodijisse ex proximis nundinis Francfordianis librum, autore Stanislao O= sio, Episcopo Varmiensi, contra Brentium ac Ver= gerium, sed neq; librum inuenire, neq; quemquam conuenire possum, qui legerit, unde cuiusmodi sit intelligam. **HIL.** Ego legi, & fortassis possum præ= stare id, quod uis. **ATHA.** Tu ne obsecro? **HIL.** Ego. **ATH.** Quàm libenter audio, oro, ne pigeat dicere, qualis tibi uideatur. **HIL.** Faciam libenter: Incipiam autem à dictione, utpote à re minoris mo= menti, quæ mihi videtur erudita. **ATHA.** Fucum verborum nihil moror, quale hominis iudicium in rebus ipsis: **HIL.** Deprauatum, neq; hoc dico, quia sit Papista, & quidem ex crassioribus & pertinatio= ribus, sed quia reuera in sua ipsius uia huiusmodi est, Zelo præterea amarissimo in omnem nostram re= ligionem, atq; in omnes nostrates, & maledicentia prorsus incomparabili **ATH.** Valde inuitus ho= rum hominum libros soleo legere. Videtur ne tibi Theologus? **HIL.** Quis sit nescio, certè non appa= ret linguas nouisse, atq; in ipsis Bibliorum fontibus uersatum. Sed duntaxat in Patrib. utcunq; atq; etiã in Scholasticis non nihil. Nam uideo illum citare Io. Scotum, Thomam de Aquino, Gabrielem Biel, & id

id genus, Videtur mihi in summa corruptam illam
 Papistarum Philosophiam (ipsi Theologiam no-
 minant) sequutus potius quàm sinceram Theologi-
 am. A T H. Isti solent esse purioris doctrinæ hostes
 acerrimi. Sed quid tandem agit, de qua materia?
 H I L. Diuisum est volumen in quinque Libros, in
 primo recenset ab origine nostri temporis Hæreses
 (ut ipse uocat) A T H. Quorsum? H I L A. Ut dif-
 famet nostram doctrinam, huc enim spectat, potissi-
 mum in auribus Serenissimi Poloniae Regis, cui li-
 brum inscribit. Scio te vidisse librum Friderici Sta-
 phyli, quem pro dignitate excepit Iacobus And.
 Fabri, pastor Gœppingensis, & antè Fabrum, Phi-
 lippus Melanthon, paucioribus quidem, quàm Fa-
 ber, sed aliquibus in locis aliquantò durius, dum
 eum appellat sceleratum Sycophantam, ut reliqua
 taceam. A T H. Vidi, magna uis stomachi, & dolo-
 ris fuerit oportet, quæ Melanthoni, tam placido &
 mansueto ingenio homini expresserit tam dura uer-
 ba. H I L. An nescis Staphylum fuisse Vvitember-
 gensis scholæ, & Philippi ipsius alumnus? profes-
 sum nostram doctrinam palam, & nunc repudiasse
 turpissimèq; negasse, quin & sophistico scripto ad-
 modum uirulenter agnitam veritatem impugnasse,
 an non iusta tibi uidetur causa, quam obrem Philip-
 pus in istum Mammoluchum scribendo, exueret il-
 lam semper lenitatem? A T H A. Non nego. H I L.
 Sed cum multa animaduernerim in istius Staphyli
 Topicis

DIALOGVS PRIMVS.

Topicis, Metaphisicis & Antilogijs sine iudicio ef-
 futita, ità, ut magis, magisq; denudet, patefaciatq;
 pudenda sui Papatus, id in primis vidi esse huius-
 modi, cum ait in octauo Topico, Scholasticam The-
 ologiam esse custodem Ecclesiæ, sicut Canes ouium:
 A T H, Præclaram uerò custodem. HIL. Sed di-
 stinguamus de Ecclesia, Papisticę quidem appositif-
 simam custodem dixerimus inanem & rixosam illã
 corruptam (ut paulò antè dixi) Philosophiam,
 Nam cum totus Papatus carnalis quædam res sit,
 consuta ex fraudibus & mendacijs, nulli Canes, nul-
 li Staphyli (nam se ipsum & reliquos Scholasticos
 Staphylus met appellat Canes) nulli in summa cu-
 stodes poterãt illi adhiberi decentiores, quàm Scho-
 lastici, & Sophisticæ rixæ, quę ueluti præstigijs qui-
 busdam homines dementarent, atq; in errore conti-
 nerent, A nostra uerò, hoc est, à Christi Ecclesia, face-
 scat procul ista custos carnalis & Staphyliana : quia
 custodem habemus Deum patrem & vnigenitum
 eius filium, qui Spiritu sancto & verbo suo nos cu-
 stodit, ne per Sophisticam decipiamur, & ab Euan-
 gelio ad Traditiones, à certitudine salutis ad Dubi-
 tationē, deniq; à Christo ad Antichristum abripia-
 mur. A T H. Est ne tanta, & tam procax conuician-
 di libido in Osio, quanta in Staphylo? HIL. Multò
 maior. Osius enim plenis buccis sæpissimè crepat,
 nostram doctrinam esse Diaboli verbum, Sathanif-
 mum quendam, A T H. Diaboli ne verbum? Satha-
 nimum

nissimum ne: HIL. Maximè, & nos, qui eam profitemur Sathanistas, ut ulciscatur, quia illos uocamus Papistas. Aliquando etiam ioculariter & scurriliter ait, Mart. Luterum esse nostrum Deum, & nos amplecti quintum quoddam Euangelium, quod sæpissimè inculcat, Placet enim sibi hoc nomine homo (vt videri vult) facetus, A T H A. Imò isti Osiores quintum quoddam Euangelium amplectuntur ipsi, quod uerè, & propriè possumus dicere. Nam præter ea, quæ sunt à quatuor Euangelistis, literis mandata, habent in pretio & delictis, nescio quas imaginarias Traditiones, quas aiunt per manus traditas ad se uenisse, affirmantq; pari pietatis affectu & reuerentia suscipiendas, & colendas, atq; ipsum scriptum Euangelium. HIL. Agnosco ista verba, quæ sunt in Decretis XI. Dist. Cap. Ecclesiasticarum, deinde repetita in sessione tertiâ Conciliabuli Tridentini, nimirum pari reuerentia et pietatis affectu. Sed animaduerto Osorem non consentire, hac in re, cum suis Papistis. Cum enim reliqui Papistæ dicant, quòd pari eodemq; affectu, reuerentiâq; debeant suscipi Traditiones non scriptæ, atq; ipsum scriptum Euangelium, Osor inquit, Primum locum obtinere scriptum Euangelium, proximum Traditiones. A T H. Hoc audet dicere: HIL. Audet, A T H A. Haud profectò bonam gratiâ inibit apud suos Romanenses, Nesciuit, opinor, eiectum fuisse Tridento à Conciliaribus Patribus, seu Laruis Episcopum

B Clugiensem,

DIALOGVS PRIMVS

Clugiensem aut Fossæ Clodiæ, quod dixisset sibi nõ placere illa verba, PARI reuerentia, & pietatis affectu: HIL. Videor mihi obseruasse quædam alia loca, sed valde pauca, in quibus à reliquis Episcopis & Patribus Osius videtur dissentire. ATH. Dic venum locum aut alterum, si in promptu habes. HIL. Puto me habere. Adduxerat Brentius ex Cap. 17. Deutronom, hæc verba: Et docuerint te iuxta legem eius: quibus clarè euincit iudicem cogi, ut intrà limites legis Domini, iudicet iuxta legem, non iuxta proprium arbitrium. At Osius, cum uideret nullum esse tergiuersationi locum, inuenit hoc effugium, ut diceret ea verba nec in translatione septuaginta, nec in interpretatione Caldaica, neq; in Hæbreo reperiri, negat ergò ueterem translationem disertissime contra decretum tertix sessionis Concilij Tridentini, quo iubetur, ne quis ueterem, aut uulgatam uersionem in disputationibus, aut expositionibus audeat reijcere. ATH. Est aliquid, quod Osius summus alioquin Paparum adulator (ut abs te audio) eam uersionem, hoc est, Papæ decretum repudiare fuerit ausus. HIL. Audi aliud, haud fermè inuenias, nostro tempore, Papistam, qui cum in aliquo scripto meminerit Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ, non addat ROMANÆ, certè Inquisitores, qui sunt in Italia, cum exigunt à reis fidei confessionem, qui respondeant, se credere, unã sanctam Catholicam & Apostolicã Ecclesiam non solent esse contenti eo respon-

so, quippè quod ambiguum esse existiment, At isto
 ambiguo semper vitur Osio. Cum enim sæpissime
 iactitet unam sanctam Catholicam & Apostolicam
 Ecclesiam (quam nos reuerenter amplectimur & au-
 dimus, quicquid Osio blatteret) nunquam addit
 ROMANAM. ATH. Papæ & Papistæ con-
 niuebunt, dum in reliquis tuendis, sit benè pertinax,
 nec tantillum concedat, neq; in leuiculis quidem.
 HIL A. Affirmo neminem hac ætate ex omnibus
 his, qui contra nos scripserunt fuisse, qui cum isto in
 hoc genere conferri possit: nihil enim est durius, ni-
 hil pertinacius Osio, vt sol Euangelij undiq; erum-
 pens videatur illi perstrinxisse aciem oculorum, i-
 mo prorsus excecasse hominem & indurasse; ATH.
 Nondum dixisti argumentum reliquorum libro-
 rum. HIL A. Scribit contra Prolegumena Bren-
 tij. ATHANAS. Contra quæ scripsit Asotus?
 HIL AR. Contra ea ipsa, quia animaduertit A-
 sotum nihil potuisse contra Brentium. ATHA.
 Osio fecit iniuriam Asoto, nam nemo non iudi-
 cabit, sic rem se habere, ut tu dicis, & verum est, A-
 sotum, ipsiusmet Osij iudicio, nihil profecisse con-
 tra Brentium scribendo. HIL AR. Habes ergo
 de isto Libro quod voluisti. ATHA. Nondum
 omnia, plura aueo scire. Si contra Brentium &
 Prolegumena scribit, cur in isto ludo admiscet
 Vergerium? HIL AR. Cum is ante biennium
 in Prussia esset, vocabatur à nonnullis Polonis

DIALOGVS PRIMVS

potentioribus Varschauiam , vbi comitia agebantur, quibus Nuntius Papæ Aloysius Lippomanus, Veronæ Episcopus intererat. Cum ergo audisset Vergerius , ab eodem Nuntio eiusq; satellitibus & clientibus quotidie magna insolentia iactari, omnē de causa religionis cognitionem, & dijudicationem ad Papam atq; eius Episcopos, iure diuino, pertinere, arripuit Prolegumena Brentij, vbi docetur, non ad Episcopos tantum, imo ne quidem ad eos Episcopos, qui sunt hostes piæ doctrinæ, sed etiam ad pios Reges & Principes seculares, adhibitis Ecclesie ministris, & alijs pijs ac eruditis viris, iure diuino eam cognitionem & dijudicationē pertinere, eumq; Librum Serenissimo Regi obtulit, una cum Epistola, qua dicebat, se uelle cum ipso Nuntio, eius Sacra Regia Maiestate iudice, ea de re conferre & discutere. ATH. Propterea ne Osius in illum inuehitur? HIL. Hanc ipsam ob causam, & superbissime indignatur, ausum fuisse Vergerium ad pugnam prouocare Ecclesie Rom. Internuncium. ATH. Respondit ne, quod scias, Nuntius Vergerio: sunt ne congressi? HIL. Nihil minus, quamuis Vergerius urgeret, ut in disputationem descenderet, non descendit nec per se, neq; per alium, & nunc post biennium maledictis proscindunt hominem, & primum quidem, statim in titulo libri, aiunt Vergerium TEMERE fecisse. ATH. Fecisset temere, si Lippomanus internuncius in harenam descendens victor

victor extitisset, temerè enim facit, qui, non meti-
 tis suis viribus, prouocat ad disputationem ali-
 quem, à quo postea vincitur & conculcatur. HIL.
 Ita est, sed indignum facinus putat Osius, si Papæ
 Nuntius prouocetur, neq; habeatur ratio eius per-
 sonæ, quàm sustinet. A T H. Indignum facinus pu-
 tet, si ad crapulandum, ad ludendum, aut aliquid
 huiusmodi prouocetur, non si ad conferendum de
 Religione & ad veritatem indagandam, patefacian-
 damq; , Sed scio rem totam, isti Nuntij habent in
 mandatis ab eorum Papis, ne disputent ipsi, nec si-
 nant vlla Colloquia de religione institui. Sed dun-
 taxat, ut quos potuerint ex nostris ad supplicia ra-
 piant, hæ sunt disputationes, hæ venationes istorum
 Luporum, quare qui illos ad indagandam, per ami-
 cam collationem, veritatem prouocant dicuntur ab
 illis temerè facere. HIL. Adde Lippomanum esse
 reuerà indoctum, & sine vlllo iudicio, & propterea
 abstinuisse à disputatione, non modo quia Papa
 mandarat. A T H. Noui ego ad vnguem quis ille sit,
 edidit ingentes aliquot tomos de S A N C T I S, in
 quibus tot ineptias, tot feces, tot blasphemias ex
 Voragine & alijs Lacunis confarcinauit, ut vix
 quippiam visum fuerit nostra ætate futilius & mi-
 nori iudicio factum, decuisset illum, cum à Verge-
 rio prouocaretur, nec tamen vellet publicè discep-
 tare, uocare hominem ad se (Accessisset enim Ver-
 gerius) agere humanè, conferre etiam de articulo

DIALOGVS PRIMVS

controuerso, si non plenè, tamen non nihil & potu-
isset ad hunc modum effugere, ne illi inureretur su-
perbiæ & imperitiæ nota, Sed cum neutrum fece-
rit, iure illi talia crimina impinguntur, ut uerè utroq;
laborat. Quid deinde ait Osius de Vergerio? HIL.

Valde exclamat, quòd librum Brentij AVREVM
• appellarit, si ex auro est, inquit, ex Tolosano auro cõ-
• flatus est, quòd in eo Brentius ordinem omnem per-
• uertat, Politiam, Pacem, & Tranquillitatem destru-
at. ATH. Quia docet cognitionem & dijudicatio-

nem rerum Ecclesiasticarum, etiam ad pios Reges &
Principes seculares pertinere, adhibitis Ecclesiæ mi-
nistris, alijsq; pijs & eruditis uiris? HIL. Ita. ATH.

Osius iure queritur, nam isto axiomate, quod planè
verum est, D. Prelati & Mitrati exuuntur potestate
& prærogatiua, quam iniuste tyranniceq; sibi vsur-
parant, Faciunt verò, ut cætus Latronum solent,
qui cum diutius versati in latrocinijs, ubi licuerit eis
indulgere genio, tandem verò proditi, ut eorum alijs
crucibus affigantur, alijs fuga sibi consulant, conque-
runtur inter se, sibi esse turbatam tranquillitatem &
pacem. HIL. Sed audi quid de Vergerio subiungat,

illum abnegasse Christianismum. ATHA. O in-
signem Osorem Christi Osius, si hoc dicit, An est
negare Christianismum, si quis deserat sentinas,
tamq; horribiles & spurcissimas Antichristi idolo-
manias, prorripiat autem se ad filium Dei Iesum
Christum, crucifixum, eiusq; purã & sinceram do-

ctrinam

Arinam amplectatur? Actum de isto Osio, non pu-
 tassent esse tam impium & tam blasphemum, Absit,
 ut comparem mihi tam venenatum Librum. Chri-
 stianismum ne abnegat, qui à Papis desciscit, ut
 coniungat se Christo? quis possit ferre tantam im-
 pietatem & impudentiam, præsertim in tanta, quæ
 vndiq; erumpit, Evangelij luce? videtur omnino
 ab ea excecatus (ut paulo ante dixisti) HILA. Au-
 di pauca adhuc, quæ iste Aposcopus in Vergeri-
 um euomuit, Is cum in aliquo eius Libello euul-
 gasset arētissimam illam iurisiurandi formulam, qua
 Episcopi obstringunt se Rom. Episcopo, subiun-
 xit, se, quemadmodum alij quoq; Prælati, iuramen-
 tum Papæ præstitisse, Osius ergo indignabundus
 insurgit, & non solum in Præfatione, sed in Libro
 secundo rugit ac inquit, non te pudet gloriari, quòd
 violaris iuramentum DEO præstitum. A T H A.
 Insanit & peruertit omnia suo furore, Tale enim
 iuramentum, quod Papæ ab Episcopis tyrannicè
 exigunt, non præstatur DEO, sed SATHA-
 NÆ, à quo Antichristi didicerunt miseros Episco-
 pos tot laqueis inuoluere, totq; iuramentis obstrin-
 gere, puto esse quatuor eorum formulas, et postrema
 est grauissima omnium, Nam crescente potentia, &
 tyrannide Paparum, semper durior facta est Episco-
 porum conditio, & seruitus, ut nunc sit miserrima.
 Decuisset Osium, cum Episcopus sit, aut seruitutē ex-
 cutere, aut saltē nō insultare his, qui spiritu Dei incēsi-
 eam

DIALOGVS PRIMVS.

eam excusserunt, sed cum amet gloriam mundi, magis quam gloriam Dei, conculcat suum ordinem, & Papæ adulatur. HIL A. eodem in loco, vbi tale iuramentum exprobrat, passus est sibi excidere verbum satis imprudenter: Cum enim cupiat deformatum, & passim diffamatum Vergerium, oportuisset dicere, neminem in Polonia fuisse inuentum, qui voluerit Vergerij scripta legere, aut legisse cum tædio, & indignatione eos, qui legissent, aut saltem silentio hunc locum præterire. Verùm longè aliud fecit, affirmavit enim inueniri in Polonia, qui nō sine quadam animorum assensione Vergerij Libros legant. ATH. Video futilem esse Osium. HIL. Audies de illo insulsiora, sed sine vnum atq; alterum adhuc dicam, in quo nititur Vergerium deformare, iniquissimo animo fert, quòd is ausus fuerit, Serenissimo Poloniæ Regi Prolegumena Brentij, cum Epistola offerre, hic cœlum terris immiscet, & omnia rugibus complet, Contaminatur enim, inquit, & polluitur hac ratione nomen tuæ Maiestatis, imo duobus in locis affirmat, se ista potissimum indignitate commotum, non potuisse à scriptione abstinere. ATH. Ineptit, nam & Carolo Quinto Cæsari, & Ferdinando Romanorum Regi, & Francisco Regi Gallorum, & Venetæ Reip. Principi, quin & ipsis Papis nostri Theologi sæpè suos Libros inscripserunt, nec tamen fuit ullus ex his, qui degunt apud tantos Principes, Episcopus, qui id quereretur: Nunc O-

sius

sius vult nouus Cato haberi. HIL. Imo ipsimet Se-
 renissimo Poloniæ Regi, atq; etiam omnibus Pro-
 ceribus et ordinibus Regni simul, antè biennium, li-
 brum de forma ac ratione Ecclesiastici ministerij di-
 cauit insignis ille Roman. imposturarum insectator
 d. Lascus, qui egit de Papatu funditus subuertendo,
 Quis autè aut Episcoporum, aut aliorum Procerum
 Poloniæ tantopere, eã ob causam, insaniuit, ut nunc
 insanit iste Ofor omnium piorum? ATH. Suspico-
 eum non ausum fuisse irritare D. Lascum. HIL A.
 Rem acu tetigisti, imo adducit alicubi eius autorita-
 tem pro se, & videtur quodammodo blandiri, nam
 uidet eum magno in pretio et existimatione, merito,
 haberi inter suos, quorum potentiam timet Osius,
 Interea voluit conceptam rabiem euomere in pere-
 grinos, qui longè absunt à Sarmatia, Brentium &
 Vergerium. ATH. Memini me, summa cum vo-
 luptate, antè duos annos legisse Epistolam, qua ar-
 dens ille renascentis doctrinæ Iesu Christi propug-
 nator Radziuilus summa (vt audio) apud Serenissi-
 mum Poloniæ Regem autoritate & pietate Prin-
 cept, Papæ Nuntium Lippomanum pro dignitate
 excepit, Quæro igitur an hunc quoq; Principem
 Osius maledictis, ob eam Epistolam, quæ fuerat per
 Poloniam à Vergerio sparsa, proscindat? HIL. Al-
 tissimum de Radziuilo silentium, quantum hæcte-
 nus legi. ATH. Timet potentiores, & mundo ser-
 uit contra conscientiam. HIL. Audi aliud, nititur
 C falsi

DIALOGVS PRIMVS

falsi conuincere Vergerium, quòd in eadem, cuius superius, memini ad Serenissimum Regem Epistola scripserit, religionis constituendæ causa Varschauiensia Comitria fuisse indicta, non enim fuit opus, inquit Osius, ullis comitrijs in ea causa: quandoquidem Religio rectè est apud nos constituta. Quæsiui à Vergerio, quomodo hic sit responsurus, & in summa mihi satisfecit, satisfacietq; haud dubiè alijs quoque, Primum ait, Non solere Nuntios Papparum è Roma in Poloniam, imo in Lituaniam usq; euocari, nisi sit de Religione agendum. Vocatum autem fuisse Lippomanum Osius diserè fatetur in Præfatione, sed cum asserat à Proceribus Regni à Papa petitam fuisse eam Legationem, crediderim Osio hac in re, sed vrgentibus Episcopis Polonicis, quorum causa agebatur, petitam, erat enim eorum Iurisdictio autoritate Regis, & Comitiorum suspensa, & propterea ipsi Episcopi Lippomanum multa pecunia onerarunt, ità, ut is à dono Regio sibi abstinendum putarit. Sed ad punctum, ait Osius, Comitria Varschauiensia non fuisse propter ulla Religionis negotia indicta. Tamen Papa sciuit futura illa comitia, nam in literis, quas Calendis Augusti 1556. ad Senatores Laicos dedit sic incipit. Cum certiores facti essemus, conuentum istum celebratum iri, Cur fuisset factus de illo conuentu certior, si nihil, quod ad Religionem attineret, fuisset tractandum? imo fuisset factum certiozem, quòd de Religione erat agendum declarant hæc verba, quæ sunt in eisdè literis: debetis

debetis uestra autoritate perficere, ut Episcopi suam^e autoritatem, iurisdictionemq; suspensam recupe-^e rent, sua Ecclesijs & Sacerdotibus bona ab hæreti-^e cis ablata, suæ item Ecclesiæ Catholicis reddantur.^e Quare Vergerius non somniauit, cum scripserit, in illis Comitijs de Religione agendum fuisse, cum ip-^e semet Papa id scripserit, & Nuntius eius interfuerit, statimq; post finita Comitia, magnis itinerib. quod sentiret se omnium ordinum odia in se, sua importu-^e nitate, cõcirasse, ex Polonia profugerit: imo cum in ipsis Comitijs actum reuera fuerit de Religione, & statutum, ne quid innouaretur usq; ad alia Comitia, suspena tamen maneret Episcoporum Iurisdictionio. ATH. Quid refert, siuè ob eã, siuè aliam ob causam Comitia fuerint indicta: HILA. Osor putat pluri-^e mum interesse, multa q; de hoc nugatur. Cum enim existimet, omnia, que ad religionem attinent, rectè es-^e se apud Polonos cõstituta, neq; ulla emendatione in-^e digere, censet Sereniss. Regi, & toti regno fieri iniu-^e riam multo maximam, si quis scribat, ut scripsit Ver-^e gerius, Comitia religionis cõstituendæ aut corrigẽ-^e dæ gratia esse indicta. ATH. Osius vanus homo est, & summa impietate (quantum ex his paucis eius ver-^e bis colligo) quod scilicet omnia putet rectè in Po-^e lonia, quod ad Religionem attinet, constituta, ut ni-^e hil sit, quod corrigi oporteat: is videtur omnium Pa-^e parum, omnium Rasorum & Vnctorum deterri-^e mus, Pape enim Rasi et Vncti non negant irrepisse
C ij multos

DI A L O G U S P R I M U S .

multos abusus, multasq; superstitiones, imo errores, quocq; in Ecclesiam, & quotidie nituntur nos lactare inani spe, quod velint vniuersale Concilium celebrare, Ecclesiamq; emendare. At iste Osor, in tanta (quod sæpe dico) Euangelij luce pronuntiat, in Ecclesijs Polonicis, quæ adhuc Papatum retinent, omnia esse rectè constituta. Quorsum ergo istius Scripta legeremus? cum ea neget, quæ sui Papæ, & Cardinales, & reliqui sui Episcopi, clarissimis verbis cõfitentur? Non est dubium, quin iste, qui nunc Papa est, cum Cardinalem ageret, una cum nonnullis alijs Cardinalibus, & Episcopis libellum ediderit, cui titulum dedit, Consilium de emẽdanda Ecclesia, Quare ex solo hoc titulo euincitur, Ecclesiam opus habere emendatione, Quid ergo delirat Osius? Cur aduersus suum idolum, & creatorem insurgit, negans in Ecclesia opus esse ulla correctione? Sed si ipsum postea libellum Papæ legas, Deum immortalem, quàm grauitè & verè aliquibus in locis (vtinam fecisset reuera id, quod videbatur sentire) videas autorem dicere, Papas prurientes auribus coacervare sibi Magistros ad desideria sua, nõ ut ab eis discant quod facere debeant, sed, ut eorum studio & calliditate inueniatur ratio, qua liceat id, quod libet, Adesse illis perpetuò adultores, qui doceant uoluntatem Papatum, qualiscunq; ea fuerit, debere esse pro regula, qua eius operationes dirigantur, è Papatu, tanquam ex equo Troiano irrupisse in Ecclesiam Dei grauissimos

simos morbos & abusus, quibus ipsa ad desperatio-
nem usq; salutis laborat. Per Papas & Cardinales
nomē Christi blasphemari inter gentes: Deinde Le-
gati Concilij Tridentini, quid non dixere in hoc ge-
nere: inter alia, si verum fateri volumus, inquit,
aliter dicere non possumus, quin nobis conscijsi-
mus tantorum malorum, ad quæ corrigenda voca-
mur causam extitisse, deinde addunt, se deseruisse ve-
ros fontes doctrinę Christianę, suos Sacerdotes per-
dendis animis intentos esse, et multa in hanc senten-
tiam. HIL A. Osius hic responderet, neq; Papam,
neq; Cardinales & Legatos Cōcilij loquutos fuisse
de Ecclesijs Polonicis. A T H A. Profectō suspicor
eum esse tanta impudentia, ut dicturus sit, quicquid
de reliquis Ecclesijs sit, nostræ Polonicæ nihil ha-
bent, quod corrigi oporteat. Sed si Romana est ma-
gistra (ut ipsi prædicant) Ecclesiarum, quomodo
possunt Polonicæ discipulæ bonæ esse & emenda-
tæ, cum magistra sit pessima? HIL A R. Dixi tibi,
paulò antè, Osius omnes Papistas in hoc genere
superare, & tu quoq; rectè dixisti, eum tibi videri
omnium Papparum, omnium Rasorum & Vncto-
rum deterrimum, dicam autem paulò post quædam
de eo horribilia sanè, sed sine prius absoluam quid de
Vergerio. Ait se plures legisse illius libellos, falla-
cijs, & fraude refertos, Interea tamen nullam fraudē,
nullam fallaciam ostendit, multò minus confutat.
Verbi gratia, Vergerius scripsit libellum, cui titu-
lum

DIALOGVS PRIMVS

lum dedit, de Gregorio Magno, quē ostendit uolu-
 isse cōmunire Purgatorium, intercessionē Sancto-
 rum Mortuorum, & Monachatum ineptissimis &
 insulsissimis quibusdā fabulis, imo diabolicis (ut di-
 cam quod est) cū uideret se non posse e scripturis,
 Osor reprehendit Verg. eo nomine, atq; ait (ut so-
 let) indignabundus, indignum facinus esse, quod
 ausus fuerit, aliquot cōuitorum plaustris in Grego-
 rium inuehi. Sed interea, nihil omninō respondit ad
 rē, putat se satis fecisse & cōfutasse, quia sua autoritate
 obiurgaret libelli autorem, & dixerit nescio quid de
 plaustris conuitorum. At nō satis id esse quis nō ui-
 det? oportuit solidum aliquid afferre pro trium illo-
 rum articulorum, quibus totus Papatus nititur, de-
 fensione, si modo, quod potuisset afferri, habuit. Cer-
 tē scio neq; Osium, neq; ullum alium esse, quanta-
 cunq; demum fuerit eruditione, eloquentia & auto-
 ritate, qui possit Gregorium in his, de quib. à Ver-
 gerio accusatur, defendere, aut excusare, Cædō, qua
 unquā ratione potest defendi, aut excusari is, qui af-
 firmarit quinq; aut sex nescio quos ab INFERNO,
 quē ad locum mortui detrusi fuerant, in uitā rediisse,
 ut scelerum suorum penitentiam agerent? Quin è
 COELO quoq; rediisse, quō mortui ascenderant,
 nōnullos? At Gregorius, inter alia nugarum mōstra
 hæc, quæ dixi, affirmauit. In eo præterea defendere
 Ro. Eccl. Osius debuisset, quod ea asseueret, Purga-
 torio igne, grauia & enormia peccata purgari, cū
 Vergerius ostenderit Gregorium scripsisse, Purga-
 torio

torio igne, purgari duntaxat leuicula & minuta, Nulla quidem peccata purgantur igne, sed duntaxat sanguine filij Dei, quæ sunt purganda. Sed cum Papatu à Verg. accusaretur, quòd contrà clarã & apertam sententiam Greg. cognomento Magni, in re haud parui momenti, cõtrarium statuerit, non satisfecit Osius, cum tantum dixerit, Verg. esse improbum. ATH. Placet hoc audisse de Purgatorio, nempe quòd aliter Gregorius de eo, aliter moderni Pape statuant, proderit aliquando id habere in promptu cõtrà Papistas, qui iactant, summam esse apud illos doctrinarum consensionem, cum sepiissime sint ualde inter se discordes & contrarij. HIL. Eckius in suis locis cõmunibus istam dissensionẽ perpulchrè conciliat. ATH. Conciliat ne? an est huiusmodi, quæ possit conciliari? HIL. Quomodo conciliet paucis dicam: Gregorius dicit, De quibusdam LEVIBVS culpis antè iudicium Purgatorium ignem credendum esse, deinde addit, pro peccatis minutis & leuissimis esse purgatorium, quæ ignis facile consumat, sicut est assidue ociosus sermo, immoderatus risus, uel peccatum curæ familiaris. Eckius uerò citãdo hunc locum, truncat sua Machæta uerba illa LEVIBVS, MINVTIS, LEVISSIMIS, ne qua appareat inter Gregorium & alios Papas dissonantia. AT. Hoc ne est conciliare? Mihi uidetur corrumpere & falsum committere, qui ad hunc modum facit. HILARIVS. Sic isti solent; sed nolo facere iniuriam Eckij

DIALOGVS PRIMVS

Eckij manibus, puto enim illum non legisse Grego-
 rium in fonte, non fuisse corruptorem, sed, aut Gra-
 tianum, cum suum decretum compilaret, aut alium
 post eum, Nam in Cap. qualis, Dist. 26, corrupta le-
 guntur Gregorij uerba ad eum scilicet modum, quo
 ab Eckio citantur, qui riuulum vidit, fontem (ut di-
 xi) non vidit fortassis. HIL. Nostrum Osor idem
 egit de alio Vergerij libello, cui Titulus Scholia in
 literas Papæ ad Senatores Laicos Regni Poloniæ,
 et ad Ill. D. Tarnouium quod egit de eo, qui de Gre-
 gorio Magno inscriptus est: nam duntaxat memi-
 nit illius, atq; ait Vergerium vrgere præcisionē eius
 regni (vt reuera vrgebat) a corpore Rom. Ecclesiæ,
 hoc tantum Osus: verum de alijs articulis, qui sunt
 in eo libello, satis quidem ponderosi, verbum pror-
 fus nullum. Nam (inter alia) Vergerius ostendit de-
 finitionem hæretici quæ est in C. Hæreticus & in c.
 dixit 24. q. 3. per pulchrè quadrare in Papistas qui
 temporalis commodi & maxime vanæ glorię prin-
 cipatusq; sui tuendi gratia (sunt verba textus) falsas
 ac nouas opiniones gignunt & sequuntur. Osten-
 dit etiam quàm enormiter Papa mētitus fuerit, cum
 scripserit se velle vniuersale Concilium celebrare,
ETIAM SI BELLA FVTVRA ES-
SENT, sic enim reuera in Poloniam scripserat in
 illis, quarum antea memini literis, datis calendis Au-
 gusti 1556. quo nihil potuisset dici magis falsum,
 magisue absurdum, & putidum. At bonus Osor ia-
 etat

Erāt se, quōd omnes hos libros legerit, in quibus eti-
am leuicula quædam obiter uellicat, sed ad ea, quæ
sunt grauiora non audet accedere, ueritus ne tan-
quam ad scopulos naufragium faceret, quod egit de
eo potissimum libello, cuius supra meminimus, in
quo agitur de iuramentis, retegiturq; haud obscu-
ra coniuratio omnium ordinum, quæ erat aliquan-
do & est etiamnum adhuc alicubi, pro Papa contra
Iesum Christum filium Dei, Neq; parui momenti
res est, Cum enim isti Osores sæpe nobis obijciant,
non modo Notarios, Iureconsultos, Sacrificulos,
Monachos, Canonicos Abbates, Præpositos, Epi-
scopos, Archiepiscopos, Patriarchas, Primates, sed
Duces, sed Reges, sed deniq; Cæsares, qui usq; adeo
demittunt se Papis, ut ad suauianos eorum pedes
& pene uestigia & puluerē prorruant, multum in-
tererat scire, hoc fieri ab illis coactè & non spontè.
Nam Papæ inaudita tyrannide, cogunt eos, uelint
nolint, iuramentis se astringere, quod uelint manci-
pia eorum esse. In primis, ad id proderat illorum iu-
ramentorum formulas in publicum proferre, ut
omnes commonescerent Prælatos, quos Papæ ad
Concilia solent conuocare, solenne iuramentum
præstitisse, quod perpetuo contra omnem homi-
nem (sunt uerba ex formula iuramenti) uelint Pa-
patum defendere atq; conseruare. Osius, inquam,
huius quoq; libelli disertè meminit, uerum ubi con-
uictis debacchatus fuerit, & illud, quod paulo antè

D dix=

DIALOGVS PRIMVS

diximus effutiuit, nempe Vergerium uiolasse iurandum deo præstitum, mox fugit à cōgressu, hoc ne est respondere & confutare: cur non ostendit aut Petrum reliquos Apostolos, aut ueteres Rom. Episcopos reliquos totius Christiani orbis Episcopos (ut de reliquis taceam) ad egiſſe, ut iureiurando fidē obstringerent, quòd uellent eorum uasalli & mancipia eſſe: AT. Futilis eſt, ut dixi: Nam aut diſſimulare oportuit, aut ſi cōfiteri uolebat, ſe eum quoq; libellum legiſſe, oportuit refellere & confutare quæ cōtraria ſuo Idolo uidebantur (ſiquidem potuiſſet) q̄ cum minus fecerit, non eſt dubium, quin cordati uiri iudicaturi ſint, quòd desperauerit, ſe poſſe cōfutare. HI: Quin animaduerti iſtum Apoſcopum, ad eundē modum contra Brētium egiſſe, recitat, n. eius modo uerba, modo ſententiam, ſapientiſſimè etiā peruerſe et præpoſtere, quandoq; truncate, Rhetoricā, ludificat ſophiſtica, & prestigijs, poſt q̄ autem uno uerbo frigide reſpondit, atq; ineptie & multo ſepius callide & inſidioſe, mox ſolet abire, ut canis in Ægipto, bibit & fugit, Sed audi quid poſtremo loco de Vergerio: Fuit (inquit) aliquando Vergerius in
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 536
 537
 538
 539
 540
 541
 542
 543
 544
 545
 546
 547
 548
 549
 550
 551
 552
 553
 554
 555
 556
 557
 558
 559
 560
 561
 562
 563
 564
 565
 566
 567
 568
 569
 570
 571
 572
 573
 574
 575
 576
 577
 578
 579
 580
 581
 582
 583
 584
 585
 586
 587
 588
 589
 590
 591
 592
 593
 594
 595
 596
 597
 598
 599
 600
 601
 602
 603
 604
 605
 606
 607
 608
 609
 610
 611
 612
 613
 614
 615
 616
 617
 618
 619
 620
 621
 622
 623
 624
 625
 626
 627
 628
 629
 630
 631
 632
 633
 634
 635
 636
 637
 638
 639
 640
 641
 642
 643
 644
 645
 646
 647
 648
 649
 650
 651
 652
 653
 654
 655
 656
 657
 658
 659
 660
 661
 662
 663
 664
 665
 666
 667
 668
 669
 670
 671
 672
 673
 674
 675
 676
 677
 678
 679
 680
 681
 682
 683
 684
 685
 686
 687
 688
 689
 690
 691
 692
 693
 694
 695
 696
 697
 698
 699
 700
 701
 702
 703
 704
 705
 706
 707
 708
 709
 710
 711
 712
 713
 714
 715
 716
 717
 718
 719
 720
 721
 722
 723
 724
 725
 726
 727
 728
 729
 730
 731
 732
 733
 734
 735
 736
 737
 738
 739
 740
 741
 742
 743
 744
 745
 746
 747
 748
 749
 750
 751
 752
 753
 754
 755
 756
 757
 758
 759
 760
 761
 762
 763
 764
 765
 766
 767
 768
 769
 770
 771
 772
 773
 774
 775
 776
 777
 778
 779
 780
 781
 782
 783
 784
 785
 786
 787
 788
 789
 790
 791
 792
 793
 794
 795
 796
 797
 798
 799
 800
 801
 802
 803
 804
 805
 806
 807
 808
 809
 810
 811
 812
 813
 814
 815
 816
 817
 818
 819
 820
 821
 822
 823
 824
 825
 826
 827
 828
 829
 830
 831
 832
 833
 834
 835
 836
 837
 838
 839
 840
 841
 842
 843
 844
 845
 846
 847
 848
 849
 850
 851
 852
 853
 854
 855
 856
 857
 858
 859
 860
 861
 862
 863
 864
 865
 866
 867
 868
 869
 870
 871
 872
 873
 874
 875
 876
 877
 878
 879
 880
 881
 882
 883
 884
 885
 886
 887
 888
 889
 890
 891
 892
 893
 894
 895
 896
 897
 898
 899
 900
 901
 902
 903
 904
 905
 906
 907
 908
 909
 910
 911
 912
 913
 914
 915
 916
 917
 918
 919
 920
 921
 922
 923
 924
 925
 926
 927
 928
 929
 930
 931
 932
 933
 934
 935
 936
 937
 938
 939
 940
 941
 942
 943
 944
 945
 946
 947
 948
 949
 950
 951
 952
 953
 954
 955
 956
 957
 958
 959
 960
 961
 962
 963
 964
 965
 966
 967
 968
 969
 970
 971
 972
 973
 974
 975
 976
 977
 978
 979
 980
 981
 982
 983
 984
 985
 986
 987
 988
 989
 990
 991
 992
 993
 994
 995
 996
 997
 998
 999
 1000
 1001
 1002
 1003
 1004
 1005
 1006
 1007
 1008
 1009
 1010
 1011
 1012
 1013
 1014
 1015
 1016
 1017
 1018
 1019
 1020
 1021
 1022
 1023
 1024
 1025
 1026
 1027
 1028
 1029
 1030
 1031
 1032
 1033
 1034
 1035
 1036
 1037
 1038
 1039
 1040
 1041
 1042
 1043
 1044
 1045
 1046
 1047
 1048
 1049
 1050
 1051
 1052
 1053
 1054
 1055
 1056
 1057
 1058
 1059
 1060
 1061
 1062
 1063
 1064
 1065
 1066
 1067
 1068
 1069
 1070
 1071
 1072
 1073
 1074
 1075
 1076
 1077
 1078
 1079
 1080
 1081
 1082
 1083
 1084
 1085
 1086
 1087
 1088
 1089
 1090
 1091
 1092
 1093
 1094
 1095
 1096
 1097
 1098
 1099
 1100
 1101
 1102
 1103
 1104
 1105
 1106
 1107
 1108
 1109
 1110
 1111
 1112
 1113
 1114
 1115
 1116
 1117
 1118
 1119
 1120
 1121
 1122
 1123
 1124
 1125
 1126
 1127
 1128
 1129
 1130
 1131
 1132
 1133
 1134
 1135
 1136
 1137
 1138
 1139
 1140
 1141
 1142
 1143
 1144
 1145
 1146
 1147
 1148
 1149
 1150
 1151
 1152
 1153
 1154
 1155
 1156
 1157
 1158
 1159
 1160
 1161
 1162
 1163
 1164
 1165
 1166
 1167
 1168
 1169
 1170
 1171
 1172
 1173
 1174
 1175
 1176
 1177
 1178
 1179
 1180
 1181
 1182
 1183
 1184
 1185
 1186
 1187
 1188
 1189
 1190
 1191
 1192
 1193
 1194
 1195
 1196
 1197
 1198
 1199
 1200
 1201
 1202
 1203
 1204
 1205
 1206
 1207
 1208
 1209
 1210
 1211
 1212
 1213
 1214
 1215
 1216
 1217
 1218
 1219
 1220
 1221
 1222
 1223
 1224
 1225
 1226
 1227
 1228
 1229
 1230
 1231
 1232
 1233
 1234
 1235
 1236
 1237
 1238
 1239
 1240
 1241
 1242
 1243
 1244
 1245
 1246
 1247
 1248
 1249
 1250
 1251
 1252
 1253
 1254
 1255
 1256
 1257
 1258
 1259
 1260
 1261
 1262
 1263
 1264
 1265
 1266
 1267
 1268
 1269
 1270
 1271
 1272
 1273
 1274
 1275
 1276
 1277
 1278
 1279
 1280
 1281
 1282
 1283
 1284
 1285
 1286
 1287
 1288
 1289
 1290
 1291
 1292
 1293
 1294
 1295
 1296
 1297
 1298
 1299
 1300
 1301
 1302
 1303
 1304
 1305
 1306
 1307
 1308
 1309
 1310
 1311
 1312
 1313
 1314
 1315
 1316
 1317
 1318
 1319
 1320
 1321
 1322
 1323
 1324
 1325
 1326
 1327
 1328
 1329
 1330
 1331
 1332
 1333
 1334
 1335
 1336
 1337
 1338
 1339
 1340
 1341
 1342
 1343
 1344
 1345
 1346
 1347
 1348
 1349
 1350
 1351
 1352
 1353
 1354
 1355
 1356
 1357
 1358
 1359
 1360
 1361
 1362
 1363
 1364
 1365
 1366
 1367
 1368
 1369
 1370
 1371
 1372
 1373
 1374
 1375
 1376
 1377
 1378
 1379
 1380
 1381
 1382
 1383
 1384
 1385
 1386
 1387
 1388
 1389
 1390
 1391
 1392
 1393
 1394
 1395
 1396
 1397
 1398
 1399
 1400
 1401
 1402
 1403
 1404
 1405
 1406
 1407
 1408
 1409
 1410
 1411
 1412
 1413
 1414
 1415
 1416
 1417
 1418
 1419
 1420
 1421
 1422
 1423
 1424
 1425
 1426
 1427
 1428
 1429
 1430
 1431
 1432
 1433
 1434
 1435
 1436
 1437
 1

multo deteriores humores (ut tuo modo de uiris
doctissimis et pijs loquar) fuerunt in eodē corpore,
tā multi ex omnibus partibus Europæ, qui suis scri-
ptis uestras Idolomanias, nostra ætate, uiriliter op-
pugnāt: Nam ex his neminem esse palam est, qui nō
fuerit aliquando in corpore uestre sinagoge, sed po-
tenti manu Dei inde abscisi, fuere in Christo inserti,
ut suauissimos fructus nunc ferāt. Quare uos uide-
ritis, an gaudēdum uobis sit exisse tales, et an corpus
uestre Ecclesiæ fuerit ob illā ueluti uomitionē (ut tu
dicis) releuatum, an uero longē amplior facta fue-
rit ægritudo, ut iam sit lætalis. Verum quicquid iacti-
tes Osi, puto te aliter scribere, quā sentias (ut sæpē
alioqui soles) maluisses, n. ut sub tua Babylone mā-
fissimus oēs, aut si reuera lætaris, te esse omnium
mortalium arrogantissimum, quis non uidet? Certē
plurimi affirmant, & credibile est, Papas cum suo sa-
tellitio non letari, sed scrutari animo, q̄ tam mul-
ti exierimus, ut nuncq̄ desit uarijs artibus ambire, ut
ad se redeamus, sed hinc licet æstimare, quanta sit tua
rabies, quod tibi ipsi minimē cōstes: hic enim dixisti
gaudendum esse, quod exierim, at alibi dicis, Ponti-
ficem incredibiles animi cruciatus perferre, dum se-
cum reputat quid nos moliamur, addisq̄ nostrates
hoc tēpore multo grauissimam seruiturē uobis Pa-
pisticis Episcopis effecisse. A T H. Oportebat mē-
dacē esse memorem, sed hic apparet, Osum nō fuisse
memorē, qui dixerit gaudēdum esse exiuisse talem.

DIALOGVS PRIMVS.

HIL. Quod si diceres Osi, alios esse, non Vergerium, propter quos Papa incredibiles animi cruciatus perfert, & alios esse, non Vergerium, qui hoc tempore seruitutem uestrorum Episcoporum multo grauissimam effecerint, responderem, imo, te duobus in locis disertissimis uerbis testatum reliquisse, quod Vergerius fuerit tibi causa, quamobrem hanc molestiã & laborem scribendi nunc subieris. ATH. Ego, si Vergerij loco essem, nihil essem sollicitus quid de me garriret Osius, imo letarer, & in laude ponerem, quod à tam magno Phariseo atq; hipocrita maledictis proscinderer. Sed cur putas hunc tam acerbè & uirulenter agere, ut præ rabie non uideat quid dicat, & sibi ipsi aduersetur? HIL. Ex innato odio Euangelij, cui Vergerius seruit, ut periculum faceret, an posset excutere è manibus serenissimi Regis & reliquorum Polonorum Vergerij libros, qui (ut ipsemet Osius fatetur) libenter leguntur, ut morem gereret Lippomano, à quo scit Vergerium, utpotè Christianum, hominem summo odio haberi, deniq; quia putauit se rem gratam facturum Domino Papæ, ab eo enim uenatur purpureum galerum, Apocopus ambitiosus, et nunc Romæ est, eius uenationis gratia. AT. Fortassè nõ ita acerbè perstringit Brentium, HIL A. Imo multo magis, sed propinat se nihilominus deridendum, Ait enim Brentium non aliunde constare, quàm ex felle, & ideò summam esse in eo amarulentiam, præterea uocat

illum.

illum iocularem & leuissimum hominem, uocat petulantem & improbum, doctrinam eius plenam seditionis & rebellionis, scurram, mimum, asotum, satellitem Sathanæ, & quid non? **A T H A**. Hæc conuicia in Brentium iactantur ab hoste piæ doctrinæ, & (ut uno verbo omnia complectar) à **Papista**: Nam quod Brentius paulò liberius, præter suam consuetudinem, in Asotum inuehitur, excitatus fuit rei indignitate & aduersarij impietate, Bellum enim Brentio est, non cum amico ueræ Christi ecclesiæ, sed cum impudentissimo propugnatore Antichristi. Quæso autem te, unde isti Osio tanta arrogantia & licentia? ubi tantos spiritus concepit? **HIL**. Cardinalaturit animus, quare decet eum arrogantiorum & truculentiorum esse. Adde, quod antè biennium, aut triennium Osius fuerit haud mediocriter extimulatus à quoppiam ex nostris fratribus, ut non potuerit se continere, quin nunc, per occasionem huius libri, conceptam rabiem euomeret, & ulcisceretur suum dolorem. **A T H**. Quid? Scripsit ne aliquis aduersus illum? **HIL**. Scripsit. **A T H**. Quis nam? **HIL**. Hieronimus Mencilius pastor ad S. Nicol. Islebij, uir pius & eruditus, qui probè eum depexuit, nulla habita ipsius mitræ, aut episcopalis ordinis ratione, cum uocarit eum maledicentissimum impostorem, improbum, uanum, conuitiatorem, criminatorem, uirulentum, mendacem, uenentatum, ad ueritatis prædicationem surdum, impudentem,

DIALOGVS PRIMVS.

dentem, Sycophātam, Nequissimum Dei hostem,
 Insidiosum, Astutum, Ambitosum, Garrulum, qui
 nihil habeat, præter inanem strepitum uerborum,
 Lupum immanem, PseudoEpiscopum, Tyrānum,
 suis in summa coloribus pinxit hominem, atq; id in
 sola aded̄ dedicatoria, ad Illustrissimum Radziuil-
 lum, epistola, præfationeq;. Titulus libri est, Re-
 sponso ad calumnias Osij, in quibus tum Elbingē-
 ses, tum omnes alios, qui Augustanæ Confessionis
 doctrinam amplectuntur non solum schismatis, sed
 defectionis ab Ecclesia & Heræseos accusat. HIL.
 Cœpit ergo innotescere Ecclesijs noster Osius? ne-
 sciebam. A T H A. Cœpit quidem, uerum innotes-
 cet magis atq; magis, non multo post, incedetq;
 clarioribus titulis atq; elogijs exornatus, aut certe
 in clarioribus locis. Verum dic mihi Hilari, quàm
 probas tu, ut nostri paulo seuerius aliquando exci-
 piant istos Osios? sunt enim qui non probent,
 quòdad hunc modum arguantur, atq; increpen-
 tur. HIL A. Paulus aliter sentit, cum Timothe-
 um monet, ut arguat, increpetq; eos, qui sanam do-
 ctrinam non sustinent, qui a ueritate aures auer-
 tunt, quanto ergo magis, si eam acerbissime & tru-
 culentissime insectentur, ut facit Osor? Deinde,
 si licet, ut certe licet, excutere, aut extorquere gla-
 dium è manu furiosi, licet quoq; exuere omni exi-
 stimatione, conculcareq; tales Aposcopos cala-
 mo

mo furentes, Cur parceremus? cur non grauissi-
 me obiurgaremus eum, quem uidemus tot horri-
 bilia mendacia, totq; criminationes iactare in spon-
 sam Christi, atq; in filios Dei, nostros fratres, ut eos
 in odium atq; in inuidiam omnium adducat, prin-
 cipum præsertim, qui postea de nostris Ecclesijs du-
 rius statuere cogitent. Quare censeo non esse par-
 cendum istis furiosis atq; blasphemis, imo uix ha-
 bere cordi gloriam Dei eum, qui parcendum exi-
 stimat, præsertim, cum prius fuerint moniti atq;
 obiurgati, nec tamen desistant, imo indies uehemē-
 tius nos urgeāt, ut facit præfractissimus Osius atq;
 incorrigibilis. Sed audi diligenter id, quod nunc
 dicam, quod me mirum in modum commouit, &
 tibi quoq; haud dubiè stomachum mouebit, sta-
 tim initio operis (absolui enim quæ ad præfati-
 onem pertinent.) sic orditur. Fuisse antè XL an-
 nos Christianum orbem in summa pace & consen-
 sione, ut dici de eo potuerit, quod in Genesi scri-
 ptum legimus, erat terra labij unius & sermo-
 num eorundem, quodq; scribitur in actis Apo-
 stolorum de his, qui primum in Christum crede-
 re cæperunt, multitudinis credentium erat cor-
 unum, & anima una, omnes Christum vnani-
 miter professos fuisse, in hoc solo gloriosos &
 nullum potuisse sibi nomen dari gloriosius exi-
 stimasse. **A T H A N A S I V S**, Bone.

D iij Deus.

DIALOGVS PRIMVS.

Deus, quid audio, ita ne Osius ante XL annos in Papatu, omnes Christum fuisse professos; HIL A. Omnino ita, ne dubites, in prima adeo pagina, hoc principium dedit adueniens, Audi etiam quid subi-
 • ciat. Homines fuisse rectos & simplices, qui non in
 • contentione sermonis, sed in simplicitate fidei reg-
 • num Dei esse crederent, nec aliud scirent Euange-
 • lium (audi Athanasi, audi) nisi quod a Christi spi-
 • ritu profectum, de Christo, per Christi discipulos,
 • scriptum esset. A T H. Dicerem hominem delira-
 re, sed uocabulum delirij mihi non uidetur sufficere
 ad exprimendam rei indignitatem & absurditatem,
 Vix in summa credidissem, inter eos, qui uolunt pro
 doctis haberi, esse aliquem tanta leuitate & uanitate,
 nisi forte sit astucia & malitia, qua uoluerit serenissi-
 mo Regi imponere, deinde etiam alijs, qui paulo in-
 cautius legissent, ut uero ab his, quæ adduxisti, po-
 stremis uerbis incipiam, Falsissimum est, ita ut falsi-
 us nihil unquam scriptum, auditum, aut cogitatum
 fuerit, quod scilicet ante XL annos homines nul-
 lum aliud Euangelium sciuerint, nisi quod a Christi
 spiritu profectum, de Christo, per Christi discipulos
 fuisset scriptum; Nam tale Euangelium iacebat om-
 nino neglectum, neq; in scholis, neq; in Ecclesijs,
 multo minus in priuatis ædibus sonabat, Quid di-
 co iacuisse neglectum? Conculcatum erat contume-
 liose Papatum & suarum creaturarum pedibus ob-
 rutumq; magnis ceu montibus traditionum & nu-
 garum

garum humanarum superstitionum, Idolomania-
rum & blasphemiarum, Quid aliud, nisi hoc, que-
runtur nostri, totos hosce XL annos? cur tantum
in scholis, tantum in Ecclesijs uiuis uocibus & scri-
ptis laborant? imo cur plurimi passi sunt, sibi sang-
uinem & uitam eripi, nisi quia non potuerunt sibi
temperare, quin Papas grauissimè accusarent, quòd
uiderent eos proiecisse ex Ecclesijs & conculcasse
pedibus (ut dixi) Illud Euangelium, quod à Christi
spiritu profectum, de Christo, per Christi discipu-
los scriptum est: HIL. Quid si iste Osor ueritatis
forè sibi persuaderet (ut vulgus Papistarum solet)
quòd Christus suo ore instituerit mandariq; ser-
uanda ea prorsus omnia, quæ in Papparum templis
hodiè cernuntur atq; audiuntur? ATH. Non est
tam rudis, aut cæcus, qui si Euangelia in manum
sumpserit, non uideat, quanta fuerit grauitas, quan-
ta maiestas Ecclesiæ à filio Dei institutæ, et uicissim,
eum, qui sit in Papistarum templis cultum & agen-
di modum, esse inanem fucum, & tenuem quandam
umbram religionis, omnia autem à Christo institu-
ta, fuisse inuerfa & corrupta ridiculis additionibus
falsisq; inrerpretationibus, non ergo sibi persuadet
quod tu putas, sed haud dubiè malus Osor, prudens
& sciens, uoluit imponere (ut prius dixi) Serenissi-
mo Regi suo & quibuscuncq; posset, atq; illud le-
ctorum animis instillare, quòd Papisticae Ecclesiæ
non aliud seruent Euangelium, quàm quod à Chri-
E sti spi-

DIALOGVS PRIMVS.

sti Spiritu profectum, de Christo, per Christi discipulos scriptum fuit, & quod nos simus hi, qui tale Euāgelium detestemur, uelimusq; obtrudere quintum, nescio quod, Euangelium. At nos reuera suscipimus & reuerenter exosculamur istam propositionem, diuinam prorsus, (libenter eam repeto, quia summopere mihi placet) Non esse scilicet audendum ullum Euangelium, nisi quod à Christi spiritu profectum, de Christo, per discipulos Christi scriptum est, imo nullo alio telo contra Papistas urimur, quàm hoc, & nullo alio, quàm hoc, maior uastitas facta est in toto Papatu. At iste malus Osor præclarum istud axioma pro se nunc arripit ineptè & impudenter, aut subdole & maliciose potius. **H I L A.** Sed aliud in his, quæ recitauī, uerbis annotauī, ait antè XL annos fuisse homines simplices, qui non in contensione sermonis, sed in simplicitate fidei regnum esse Dei cederent. Ego nihil dubito, quin

• Osi sit sententia, prorsus nihil referre, si homines ignorent, quid Christus reuera, & quid Apostoli docuerint, prorsusq; nesciant reddere eorum fidei rationem, sed satis esse, si responderint, se credere uera esse omnia, quæ à sacrificulis indices iubentur, nec sint solliciti, nec quærant amplius, ubi hoc dixerint, quicquid illi iubeant, siue rectum, siue prauum: Nam tales erant, qui ab Osio laudantur, & antè XL annos uixerunt, non è millibus, neq; è decè millibus unum inuenisses, qui potuisset

tuisset ullam prorsus suæ fidei rationem reddere, hanc noster Osor simplicitatem fidei uocat, hanc laudat, hanc cupit reuocatam: Nam, in talibus tenebris, tyrannis commodius ab Rasis & unctis exercetur, Cum autē uerbo FIDEI utatur, nō est dubium, quin intelligat historicam fidem, non uiuam illam, non Spiritum Dei & Aram, qua salui sumus: Nam hanc ignorat animalis Osus. Sed aliud audi, iste ait, fuisse antē XL annos summam pacem & consensionem in omnibus Papatum Ecclesijs, itā, ut impudentissimē illas audeat cum Apostolorum Ecclesia conferre, quo nihil potest dici, excogitari ue magis ridiculum & blasphemum: Nam consensio inter eos nunquam fuit minor, quā florente Papatu: Nunquā enim magis rixati digladiatiq; sunt monachi, in tam uarijs sectis dissecti, certē non paucioribus centum, & alij quidam Theologastri, in omnibus templis & in omnibus scholis, in quibus nihil audisses præter quæstiunculas & nugamenta sophistica, quibus ueram Theologiam sēdissimē inuoluerant atq; discerpserant, Quid multis? usq; a deo inualuerat ista pestis, ut in eo, cuius superius meminimus de emendanda Ecclesia libello, actum fuerit de ea, ex ipso Papatu, in quo erat nata & regnabat, ut etiā num regnat, tollenda, atq; ut prorsus uetarentur ab Episcopis rixosæ disputationes de rebus theologicis. Vellemus quidem eas nunquam fuisse literis mandatas: quia sunt, procul dubio, ho-

DI A L O G V S P R I M V S .

stes capitales doctrinae filij Dei, sed tamen, quando-
quidem sunt scriptae, laetamur extare tales libros,
quibus conuinci & confundi possint isti Osores,
quos minimè pudet spargere, Ecclesias, quae fuerunt
ante XL annos, fuisse similes. Ecclesiae Apostolo-
rum, sumamque in illis fuisse consensionem. A T H.
Reuera qui legisset librum Osi, neque fuisset saltem
mediocriter, in his materijs exercitatus, haud diffi-
culter potuisset seduci, & putare Romanam Ecclesi-
am habere bonam causam, nos uerò pessimam, hanc
laudem Osio tribuamus, ita est à Sathana edoctus
H I L. Non est dubium, quibusdam enim uerbo-
rum praestigijs, ita solet aliquando lectorum oculis
fumum offundere, ut uix possint discernere uerum
ab apparente, saltem infirmiores A T H. Ante om-
nia optarim, ut quicumque is demum siue Brentius,
siue Vergerius, siue alius fuerit, qui prouintiam re-
spondendi isti uenenato libro suscepit, diligenter
curet, ut bene diluat quod isti Osores & Staphyli
tanta laetitia & exultatione nobis exprobrant, de
quibusdam dissensionibus, quae sint inter nostrates,
quod uideo nullo negotio posse fieri, Certè si prop-
terea nostra doctrina non est dicenda uera & genu-
ina filij Dei doctrina, quia nos, in hoc renascentis E-
uangelij initio, statim post tam densas tenebras &
tam magnas difficultates, sumus adhuc in aliquo ar-
ticulo dissentientes, neque ea, quam profitebantur A-
postoli genuina filij Dei doctrina erit dicenda; Nam

eo tempore quoq; extiterunt, etiam inter ipsosmet
 Apostolos, diffensiones & altercationes, nimirum
 inter Paulum & Barnabam, inter Petrum & Pau-
 lum, atq; inter alios quoq; , ut opus fuerit Concili-
 um congregare, statim in illa primitiua, tanta diuini
 Spiritus luce referta, quanta nulla unquam Ecclesia
 fuit. **HIL.** Dicam tibi Athanasi similitudinem, qua
 soleo uti, si quando incido in Papistas, qui me, prop-
 ter nostrorum diffensiones, diuexēt (ut solent, cum
 aliud uix habeant, quod nobis obijciant) & audiam
 quid tu sentias. Quispiam succidit ingentem syl-
 uam, radices extirpauit, terram subegit aratro sæpi-
 us & benè comminuit, mox optimum semen in ea
 proiecit, quod enatum est foeliciter, creuit & ematu-
 ruit, uerum quid? unà cum frumento enata est Zi-
 zania (ut sit, præsertim si fuerint noualia) quæ po-
 test quidem euelli & à frumento segregari, sed stu-
 dio & labore opus est. Nunc quæro an laudandus
 sit, qui bonos agros illic, ubi erat sylua, magnis labo-
 ribus & erumnis, fecerit, bonumq; frumentum se-
 minarit, an uerò uituperandus: quia uidetur fuisse
 origo & causa, ut Zizania enata fuerit, quam tamen
 omni studio curat à frumento segregare & seorsum
 absumere? **A T H.** Est facilis responsio. Nam quis
 non uidet, summè esse laudandum qui hoc fecerit?
HIL A. Ergo sumus laude, non uituperatione di-
 gni, cum superstitionum, idolomaniarum & blas-
 phemiarum, quæ in nostris Ecclesijs creuerat syl-
 uam,

DIALOGVS PRIMVS.

nam, adiuti à Deo & patre D. N. Iesu Christi, securi uerbi sui, succiderimus, extirpauerimusq; purum autem Euangelium ibidem seminauerimus. Quòd si aliquæ malæ doctrinæ, in peruersis quorundam mentibus, interea enatæ sunt, non sumus uituperandi. Quæ, malum, est ista calumnia? quasi, ut istæ nascerentur de industria laborauerimus quod non pudet malignos Osios & Staphylos nobis exprobrare ac non potius laborauerimus, ut illustraretur gloria Dei, quam etiam ob causam dies noctesq; cogitamus, qua ratione possimus illas malas doctrinas, & uerè Zizania euellere, nec desperamus successurum id nobis, scimus Dominum uelle, ut euellantur propediem. A T H. Faciunt luculentam iniuriam Euangelio Filij Dei, non solum nobis isti, qui aiunt sectas, aut hæreses a nobis esse profectas. HIL. Atquæ hæc est perpetua Osij Cantilena, nunquam ab hac desistit, ut neq; Staphylus. A T H. Vis dicam undè sint sectæ & hæreses? à Papa & à suis clientibus satellitibusq; Nam, cum is sua tyrannide impediatur, ne autoritate principum & magistratus possit fieri ubiq; Ecclesiarum, ad normam Euangelij reformatio, populi autem interea esuriant bonum uerbum Dei, multi incidunt in clancularios præceptores, a quibus malam (proh dolor) doctrinam hauriunt: Nam uidere licet eas prouintias, ubi autoritate principis & magistratus, est constituta re-

ligio

ligio, hic haud fermè inuenias sectarios, aut per pau-
 cos & eos ualde occultos inuenias, in ditionibus
 uerò papisticis, haud dubiè plures, Cum enim non
 habeant publica autoritate Ecclesiam constitutam,
 pariunt sibi sectas in angulis, maximo nostro cum
 dolore, ut nemo sit, qui se illis magis obijciat,
 quam nos. Sed (ut tu dixisti) speramus fore, ut
 Pater cœlestis sit, per Spiritum sanctum, indicatu-
 rus rationem atq; uiam, qua possint tolli, atq; vnà
 dissensiones componi, Sciat autem Osius hoc mul-
 tò citius futurum, quàm ipse uellet: Nam ipse in
 primis, pro suo amarissimo in renascentes Eccle-
 sias Christi zelo, palam lætatur atq; exultat, quòd
 sectas & dissensiones alicubi uideat. Potuimus,
 per Dei gratiam, quod omnium maximum, dif-
 ficillimum, atq; impossibile uidebatur, hoc est,
 auellere nos & extricare a tyrannide & ungui-
 bus Paparum. Quare nihil metuendum, quin,
 per eandem gratiam, possimus deinceps quæ
 minora sunt conficere, iacta sunt enim bona fun-
 damenta, imo bona pars fabricæ est superædi-
 ficata, principium autem (si modò principium
 tantum habemus) plus esse, quàm dimidium
 totius, omnes norunt. HILARIVS. Re-
 deo ad pauca illa uerba, quæ ex initio Osiiani li-
 bri recitauimus, Obserua obsecro, quam pudendum &
 quam

DIALOGVS PRIMVS

quàm enorme mendacium hic quoq; effutiat, Ait. n.
 quòd ante XL annos omnes unanimiter Christum
 profitebantur & in solo Christo gloriabantur, quo
 nomine nullum sibi dari posse nomē gloriosius existi-
 stimabant. A T H. Vt nihil istos pudet tam falsa
 spargere, quàm fidelis putandus erit Osor, in reli-
 quis rebus recitandis, si hic in tam aperto mendatio
 deprehenditur: H I L. Vtinam id fuisset, quod re-
 citat, antè scilicet X L annos, omnes unanimiter
 Christum fuisse professos, omnes in solo Christo
 gloriatos, quo nomine nullum sibi posse dari no-
 men gloriosius existimasse, Hoc si fuisset, Ecclesia
 Christi staret meliore loco, & nos tot labores non
 exantlaremus, non tantæ inuidiæ, tanto odio, &
 tantis periculis capita nostra obhæceremus, ut Chri-
 stus, qui fuerat obliuioni cum ea doctrina, quam at-
 tulit è sinu patris traditus, in memoriam, & ueluti
 postliminio, reuocaretur. Diximus supra, istum O-
 sorem esse deteriolem Papis, deteriolem Cardinali-
 bus & reliquis hominibus sui ordinis, atq; ita est
 profecto, illi enim uerecundius uidentur hanc cau-
 sam agere, & non usq; ad eò omnem pudorem fron-
 temq; abiecisse, certè iustificantur ab isto non nihil,
 illi enim in eo, quem diximus de emendanda Eccle-
 sia libello sic aiunt. Te uero speramus electum (a-
 gunt cum Paulo iij. ut nomen Christi iam OBLI-
 T V M à gentibus & à nobis Clericis restituas in
 cordibus & in operibus nostris, ægritudines sanes,
 oues

oves Christi in unum ouile reducas, amoueasq; à nobis iram Dei, & ultionem eam, quam meremur iam paratam, iam ceruicibus nostris imminentem. Papa ergo cum delectis quibusdam Cardinalibus & Episcopis, disertissimis uerbis atq; ingenuè fateatur sibi imminere ultionem Dei, propterea quod Christum obliuioni tradiderit, neq; in operibus, neq; in cordibus illum amplius haberet. Legati etiā Concilij Tridentini, quorum duo fuerunt Pappæ, Montanus & Cruceius (tu quoq; eorum paulo ante meministi) ad hunc modum sunt contestati. Merito de nobis dicitur quod Propheta, in persona Dei, ueterem populum accusat dicens, Duo mala fecit populus hic, dereliquerunt fontem aquæ uiuæ, & foderunt sibi cisternas non ualentes continere aquas. Deinde subdunt: Sacerdotes contempserunt legem meam & polluerunt sanctuaria mea, inter sacrum & prophanum non habuerunt distantiam. Principes in medio, quasi lupi rapientes prædam, ad effundendum sanguinem, ad perdēdas animas, ad auare sectanda lucra. Hæc ille, quæ utinam ad illa solum tempora pertinerent, ac non nostri quoq; temporis imaginem referrent. Hactenus Legati in eorum admonitione, quæ palam extat in tertio conciliorum tomo, & uolui hic aliquantulo fusius, quam tu feceris, eorum uerba recitare, cum maxime ad rem faciant. Quem uerò appellant fontem aquæ uiuæ, nisi Christum, qui seipsum eo

F nomine

DIALOGVS PRIMVS.

nomine appellauit: quas cisternas dissipatas appellat, quæ non possunt continere aquam, nisi abusus, superstitiones & Traditiones humanas, quæ non conueniunt cum uerbo Dei? Quare ingenuè saltem retegunt sua vulnera, licet minimè sanauerint, ac ne ullam quidem unquam medicinam fecerint, At Osius reclamatur, non est ita, inquit, uos enim dicitis Christi nomē esse uobis oblitum, quem etiam deserueritis uosq; contempnissse & polluisse eius doctrinam & legem, conuersos autem ad ea, quæ minimè possunt cum illius doctrina consistere. At falsum dicitis: Nam Christum constantissimè retinetis, in solo Christo gloriamini, ut optimi Christiani sitis. A T H. Omnino magna est Osij impudentia, quam crediderim ipsismet Papis & Cardinalibus, utpotè non usq; ad eò imprudentibus & rabiosis, nauseam allaturam, H I L. Quam uerò id falsum, quòd, antè XL annos, omnes fuerint in solo Christo gloriatos? Nam eò uentum erat, ut Christus non fuerit agnitus (ut dici solet) inter alios sanctos, imo nullus fuit sanctulus, qui non pluris fieret, quàm Christus; Nam Christus nunquam asciscabatur pro patrono, aut tutelari Deo oppidorum et ciuitatum, Christo rarissimè dicabantur templa, aut altaria, sed sancti erant tutelares, sanctis dicabantur templa & altaria, & non modò his sanctis, quorum uita & mores fuissent comperti; sed sanctis nescio quibus fictitijs, quos nemo potuit dicere.

tere, quid fecerint, aut ubi terrarum uixerint. In his ergò gloriabantur antiè XL annos homines, non in Christo, ut mentitur Osor. Alia consimili impostura utitur, ubi Serenissimum Regem suum monet, ut cunctos populos sibi subiectos in ea religione uersari iubeat, quam Petrus Apostolus tradidit Romanis, quasi nos ab huius diuini Apostoli doctrina & religione abhorreamus. A T H. Atqui ego puto, si inclyta Polonia deberet in ea religione, aut doctrina uersari, quam Petrus Apostolus tradidit Romanis, eam in nulla fortè religione uersaturam; Nam Petrus Apostolus nullam fortassis tradidit Romanis, cum (iuxta quorundam sententiam) Romę nunquam fuerit. At obserua uerbum TRADIDIT, cum enim unica illa epistola, quam scripsit Petrus (altera enim nõ putatur eius esse, nec tamen eam reiçimus) pauca omninò religionis capita complexus fuerit, isti Osores poetice fingunt, Petrum, ut etiam alios Apostolos, multa constituisse, quæ ab ipsis Apostolis, non fuerunt literis mandata, atq; has esse, quas Traditiones appellant, ego superius dixi esse Quintum eorum Euangelium, sed, nos una cum Euangelio, quòd à Spiritu Christi profectum, de Christo, per discipulos Christi, scriptum est reuerenter suscipimus eam, quæ uerè est Petri doctrinam, in eius scriptis comprehensam, ut semper magis atq; magis in ea opinione confirmem, quòd iste Osor non aliud in animo habuerit, quam,

F ij ut

DIALOGVS PRIMVS

ut Sereniff. Regem deciperet abduceretq; quàm longiffime ipsius animum à nostratibus, ac propterea dixiffe, suos Papas, nullum aliud Euangelium amplecti, quàm quod à spiritu Christi profectum, de Christo, per discipulos Christi, scriptum fit, & nunc addidiffe, Regem debere imperare, ne quis aliam doctrinam doceat, præter eam, quam Petrus Apostolus docuit, quasi nos aliud Euangelium uelimus, quàm quod a spiritu Christi profectum (quod sæpe libenter repeto) de Christo, per discipulos Christi, scriptum est, & aliam, quàm Petri doctrinam. HIL. obseruauit alium item locum, in quo Ofor idem agit nititurq; Sereniffimo Regi persuadere, nos minimè acquiescere Petri doctrinæ, Sed longè dissentire ab eo, quod Petrus, imo etiam ab eo, quod Paulus docuit A T H. O mendaciffimum Osum, si hoc dicit. HIL. Videamus num dicat, Recitat hæc uerba Hieronymi. Quisquis es assertor nouorum dogmatum, quæso te, ut parcas Romanis auribus. parcas fidei, quæ Apostolico ore laudata est. Cur post quadringentos annos docere nos niteris, quod antea nescimus? Cur profers in medium, quod Petrus & Paulus edere noluerunt? Vsq; ad hunc diem sine ista doctrina mundus Christianus fuit. Illam senex tenebo fidem, in qua puer natus sum. Quis autem non uidet reprehendi hic à Hieronymo assertorem quendam nouorum dogmatum, quæ neq; Petrus, neq; Paulus agnouerant, unde

unde necesse est, ea fuisse æthnica, aut ex eo genere, quod Christus apud Iudeos suo sanguine induxit atq; obliteravit, atq; idcirco dixisse Hieronymum, se velle in senectute tenere eam doctrinam, in qua natus fuisset: quia statim ab incunabulis eam hauserat, quam Christus & eius Apostoli docuerāt, nondum scilicet ita conspurcatam & corruptam, ut nunc est. Sed audi quid deinde Osius, & quàm misere torqueat verba Hieronymi. Quid tibi videtur Brenti? An non eiusdem verbis rectè nos uti contra vos possemus? Cur post mille quadringentos annos docere nos conanimi, quod antea nesciuimus? Cur profertis in medium, quod neq; Petrus, neq; Paulus, neq; quisquam legitimus eorum successor edere voluit? Vsq; ad hunc diem, sinè ista doctrina vestra, mundus Christianus fuit, illam adulti fidem tenemus, in qua pueri nati sumus, Sine Athanasi, ut ista verba discutiã, Primum ait, cur post mille quadringentos annos docere nos conanimi quod antea nesciuimus? Sic solet vulgus in Papatu (ut supra attingi) putat enim filium Dei D. N. Iesum Christum ea omnia instituisse, quæ nunc in papisticis Ecclesijs audiuntur & videntur, nos autem nouam quandã & nunquam prius auditam doctrinam concinnare, atq; hinc est quòd toto pectore abhorret à nobis, Osius ergo nicitur, hunc crassum vulgi errorem obtrudere (si posset) Serenissimo Poloniæ Regi. Atq; illud in primis olfacio, hic velle suam papisticam

DIALOGVS PRIMVS.

Missam dexterè insinuare, quasi ea antè mille quadringentos, aut quingentos annos fuerit, statim in primitiua Ecclesia, ad eam formam, qua nunc cernitur, instituta: Nam & alibi obseruauì, eum ad hunc modum scripsisse. Nos quidem neq; moribus, neq; cæremonijs alijs utimur, quoties tremendum Deo sacrificium offerimus, quàm quibus usi sunt sancti Patres nostri, iam indè à mille quingentis annis, Quamuis enim successu temporis accesserit precum non nihil, & pleraq; ad decorem addita sint, & ad excitandos homines ad deuotionem, de re tamen ipsa nihil est mutatum. A T H. Proh, quot & quàm grauia mendacia uideo, in his tam paucis uerbis, Quis enim iam nescit, nō fuisse in usu Patribus nostris iam millibus quingentis annis, istas missarum nundinationes, ut neq; multiplices atq; ineptas istas cæremonias, quib. nunc utuntur in Papatu sacrificuli missificantes, sed successu temporis fuisse sinè iudicio, nō modò sinè spiritu Dei consarcinatas: extant boni libelli hac de re Valentini Fani, atq; aliorum, ibi quærat qui uelit et inueniet quo tēpore, & à quibus Papis, fuerint factæ illæ tam multæ tamq; blasphemæ accessiones, Deinde, quod Osius ait, nihil esse mutatum ex prima institutione cœnæ dominicæ, ità falsum est, ut nihil possit esse falsius: Nam retinent quidem Papistæ pauca illa uerba, quib. Christus in cœna usus est, sed præposterè intellecta, sed præposterè pronunciata, sed contrà mentem & sensum

sum Christi, sexcētis modis, detorta atq; usurpata, ut si Apostoli reuiuiscerent, essent haud dubiè, magna cum indignatione, exclamaturi, Qualis hæc larua? quale monstrum? quantæ & quàm horrendæ hic idolomania atq; blasphemie in unum aceruum congestæ: HIL. Sinamus, ut, qui Osio respondēdi pro- uinciam sumpserit, hanc partem, quæ ad missam atti- net, exagitet, si uidebitur, Sequar ego in expenden- dis uerbis, quæ ex ipso recitaram.

Cur profers in medium quod neq; Petrus, neq; Paulus, neq; quisquam legitimus eorum successor edere uoluit? Osius ad uerba Hieronymi hic addi- dit de suo, neq; quisquam legitimus eorum succes- sor, ut designaret Papas & Episcopos, sed nos isto- rum, si doctrinam Petri & Pauli conculcant, ut cer- tē conculcant horribiliter et sæpissimè, nullam pror- sus rationem habendam censemus, habeant carnales Papistæ quantam uoluerint, quod uero diuini A- postoli Petrus & Paulus docuerunt, id reuerenter suscipimus & reueremur, ut turpissimè mentiatur Osior, qui secus de nobis spargit. Sequitur adhuc, usq; ad hunc diem sine ista doctrina uestra mundus Christianus fuit. Nomine duntaxat Christianus & titulotenus aliquandiu fuit, non re ipsa: quia genuinam Christi doctrinam mundus proiecerat, & pro ea, merum Pharisaismum & Papismum susceperat, Postremò concludit Osius: Illam adul- ti fidem tenebimus, in qua pueri educati sumus.

Tenete

DIALOGVS PRIMVS.

Tenete uestro magno malo quicumq; sentitis cum Osio, nati estis in fœdissimis tenebris, odistis solem à Deo missum Euangelij, & ne uobis elucescat oculos aueritis, quin affirmatis, illum tenebras esse, & Sathanismum, quocirca dignissimi estis, qui mox ruatis præcipites in ignem æternum, qui paratus est Osio & sequacibus eius, nisi crediderint Euangelio & pœnitentiam egerint. A T H. Quàm imprudens est illud quoq; quod moneat consenscendum in ea fide, in qua quis natus est. Est perpetua uox crassiorum papistarum, & non aliud Hebrei, non aliud Turcæ solent adducere. Sed quod ad Hieronymi, quæ recitasti, uerba attinet, ego Osio ad hunc modum responderem. Cum nos reprehendamus præsentem & eum, qui ante aliquot annos fuit, statum Ecclesiæ quæ Romæ est, quanta est isthæc tua ineptia Osi qui uicissim obijcis auctoritatem Hieronymi quod a puritate doctrinæ eã Ecclesiam laudaret, quæ ante mille & amplius annos Romæ fuit? quasi uerò ea fuerit consimilis isti Romanæ, quæ nunc est, plena superstitionibus, plena idolomanis crassissimis fœdissimisq; postea inuectis, quas si Hieronymus posset uidere, nō dubitamus, quin multo acrius uos esset excepturus, quàm nos faciamus. H I L. Animaduerti hoc esse Osio peculiare, sæpissime ad hunc modum ineptit, adducit enim alicubi Cypriani auctoritatem, qui, millibus ducentis ab hinc annis, scripserit, solam esse Romanam Ecclesi-

am,

am, ad quam nunquam accessum habuit perfidia.
 Vnde Osius sic uidetur ratiocinari. Ergo nec po-
 stea ulla falsa doctrina ad Rom. Ecclesiam accessum
 habuit, Quid uerò stultius, quàm ad hunc modum
 colligere? Quocirca dicam ego de Cypriano, quod
 tu nunc de Hieronymo dixisti, si Cyprianus posset
 intueri statum Ecclesiæ, quæ nunc Romæ est &
 fuit antè multos annos, Deum immortalem, quàm
 excandesceret, quàm acueret stilum aduersus eam,
 & peculiariter contra Osius, Non te pudet (diceret)
 abuti meis uerbis ad conciliandam auctoritatem
 isti Rom. Ecclesiæ, quæ tam turpiter degenerauit,
 ut nihil minus sit, quàm Apostolica. Volo alium
 adhuc locum addere, in quo Osius idem repetit atq;
 iterum strenuissimè mentitur, nos scilicet in religi-
 one, quam Petrus docuit, minimè uersari, imo nihil
 esse apud nos ea execrabilius. **A TH.** Iesu, utitur ne
 tam duro uerbo? ait ne **EXECRARI** nos Petri
 Apostoli doctrinam? **HIL.** Ait, audi modo. Cum
 Papistæ Catholicam doctrinam & religionem re-
 uera proiecerint conculcarintq;, nomen saltem Ca-
 tholicorum nituntur mordicus retinere. Quare A-
 sotus adduxerat .i. cunctos, cod. de summa Trini-
 tate, in qua Theodosius Imperator, cum eo tempo-
 re coortæ fuissent contentiones de Triade, iubet su-
 os subditos agnoscere eam fidem & doctrinam,
 quam Petrus Apostolus docuit, & quam sequun-
 tur Damascus Romæ, & Petrus Alexandria Episcopus,

G scopus,

DIALOGVS PRIMVS.

scopus, quòd scilicet una sit Patris, Filij & Spiritus sancti, sub pari maiestate et sub pia Trinitate Deitas, Deinde addit Imperator, Hanc legem sequentes

• Christianorum Catholicorum nomē iubemus amplecti, reliquos dementes, uesanosq; iudicantes hæretici dogmatis infamiam sustinere. A T H.

• Quid? uult fortassis Asotus, aut Osius nos autoritate huius legis inter hæreticos proijcere, & recensere? H I L. Maximè, an non nosti? A T H.

• Indoctissimè, iniustissimè: Nos enim secundum Apostolicam disciplinam, euangelicamq; doctrinã Patris, Filij & Spiritus sancti unã Deitatem sub pari maiestate & sub pia Trinitate credimus (sunt uerba legis) quemadmodum Damasus Episcopus Romanus, & Petrus Alexandrinus Episcopus crediderunt, in hoc, ab illis minimè dissentimus. Non ergò possumus esse Theodosio Imperatori hæretici, cum eos demum Hæreticos esse pronunciet, qui secus de Trinitate sentiunt, quàm illi duo Episcopi senserint. H I L. Rectè, audi Brentium, qui idem respondit quòd tu, sed cogor eius uerba recitare, quòd melius queas absurdam Osij responsionem intelligere. Non uidet præ animi sui impotentia, quid pro se, quid contra se dicat. Primum enim Petrus Apostolus ueram & rectam docuit religionem, ac Damasus Romanus & Petrus Alexandrinus rectam fidem de Triade (de hac enim tum præcipuè agebatur) sequuti sunt, Nos autem nunc loquimur de Pontifi-

Pontificibus & Episcopis, qui docent & sequuntur
 impiam religionem: et tantum abest, ut verā de pie-
 tate doctrinam agnoscant: ut etiam eam ferro, ig-
 ne, laqueis persequantur, vult ne Aſotus, ut etiam
 tales sequamur magistros & sacerdotes? Det no-
 bis Petros Apostolos, det nobis Damasos Ro-
 manos, & Petros Alexandrinos, qui veram &
 sinceram Apostoli Petri doctrinam sequantur, &
 habebit pios principes, non auditores tantum, sed
 etiam adiutores. **A T H A.** Recte Brentius: nam,
 quicquid in alijs articulis Damasus & Petrus A-
 lexandrinus senserit (sat scimus in plerisque alijs
 malè sensisse) de Trinitate rectè sensit. At quid
 hic Osius? **HIL.** Quid nugatus fuerit de Da-
 maso & de Petro Alexandrino, haud dubiè di-
 cturus est vel Brentius vel Vergerius, cum Osio
 responderit: nam quædam valdè calumniosa &
 inepta, magna quadam insolentia & iactatione,
 congeſſit. Et tandem inquit, si credis Damasum
 rectè sensisse, cur ergo Papatum impugnas Bren-
 ti? cur missam? cur consecrationem virginum?
 cur erectionem altaris? cur vnctionem sacratio-
 nemque? cur Ecclesiæ dedicationem? cur Chrisma-
 tis consecrationem? nam omnia hæc Damasus de-
 fendit. **A T H A.** Atqui non video Brentium di-
 xisse, quod Damaso per omnia subscribat. **HIL A.**
 Nihil minus, sed tantum dixit, eum de Triade re-
 ctè sensisse. Sed veterator osius mirè cauillatur,

DI A L O G V S P R I M V S .

Hoc præcipue in loco . At de his sinam , vt alij suo
 tempore, nunc ego tantum de Petro Apostolo per-
 gam dicere, En Osij verba: Doceris, quãdo quidem
 Christus pro peccatis nostris semel satisfecit, nulla
 deinceps opus esse satisfactione, atquã non ita Pe-
 trus Alexandrinus, nõ ita, quem ille Ducem sequu-
 tus est Petrus Apostolus: Christus, inquit, passus
 est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut se-
 quamini vestigia eius . Vide quã ridiculè & stultè
 Osius velit probare, nos debere pro peccatis satis-
 facere, quia, inquit, Petrus dixit, Christum cum pas-
 sus fuerit pro nobis, reliquisse nobis exemplum, vt
 nos quoq; pro nostris peccatis patiamur. A T H A.
 Proh quid audio, O egregium Theologum, Ergo
 esset nobis moriendum pro peccatis nostris, quia
 Christus pro peccatis nostris est mortuus. H I L A.
 Probè intelligis, sensus verò verborum Petri est,
 quòd sit nobis patienter ferendum, si, præter meri-
 tum, sumus aliqua iniuria affecti, idq; exẽplo Chri-
 sti, qui cum conuictis incessetur, non regressit con-
 uictia, cum malis afficeretur, non minabatur, sed rem
 iustè iudicaturò committebat . Vide præcedentia;
 nullum enim dubium esse potest, quin hic sit sensus.
 Cum verò nos reprehendat Osius, quòd doceamus,
 nulla esse opus satisfactione nostra, audi quid
 Petrus statim subiungat, & hunc quoq; reprehendat,
 si nos reprehendit. Qui peccata nostra ipse per-
 tulit in corpore suo super patibulum, cuius uibice
 vos

vos estis sanati. An non hic locus iugulat Osiū,
 qui exigit nostras satisfactions pro peccatis, quasi
 Christus non pertulerit peccata nostra in corpore
 suo, quasi frustra mortuus sit: **A T H.** Responderet,
 Christum peccata nostra pertulisse quidem in cor=
 pore suo, sed quo ad culpam tantum: quare reli=
 quum esse, ut nos patiamur quoque in nostro corpo=
 re, aut in nostro marsupio satisfaciamusque quo ad
 pœnam. **H I L.** Eat in malam rem cum istis ineptiis
 et blasphemijs, quas sol Evangelij ita patefecit et dis=
 icit, ut pudeat de illis loqui: Nam essent nobis illæ
 tam multæ fæces euoluendæ, quas de indulgentiis,
 deque Purgatorio Papistæ somniarunt & congesse=
 runt, ut culinæ & ventri consulerent. Audi quid
 adhuc Osius de Petro Apostolo, ut demonstret
 nos omnino eius doctrinam execrari, Exigit à no=
 bis, inquit, Evangelium fructus & opera digna pœ=
 nitentiæ, Dicit idem Petrus: Satagite, ut, per bona
 opera, certam vestram vocationem faciatis, vos, ex=
 clusis bonis operibus, fidē solam sufficere docetis.
 Est ne consentiens hæc vestra doctrina Petri Apo=
 stoli doctrinæ: **A T H A.** Vis, ut hic prior dicam
 quid sentiam: **H I L.** Dic. **A T H.** Aut insignis im=
 postor, aut sacrarum literarum rudis iste sit oportet,
 aut forte utrunque: **H I L A.** Vereor profecto, ne ut=
 runque sit. Possemus Osiō respondere, tria illa verba
 à se producta ex Petro, nempe **P E R B O N A O P E R A,**
 non reperiri in fonte græco, licet in vul=
 gari inueniantur. **G** iij

DIALOGVS PRIMVS.

gatis versionibus habeantur. AT. Scio non haberi, sed donemus hoc illi. HI. Recte sentis, donemus: nam qui præcedentia legerit in Petro, videt eum id omnino velle, vt rectè factis testemur nos Christianos esse. Nos quidem dicimus cum Apostolo, q̄ fide iustificemur, non operibus: hîc quidem, ad iustificationem scilicet cōsequendam, excludimus bona opera, cum hîc reuerà sola fides, qua gratiam apprehendimus, sufficiat. Sed quòd bona opera vbiq̄ respuamus & cōdemnemus, est insignis calumnia, vrgemus enim bona opera, docentes, ea esse testimonia, indices et fructus fidei, ex quibus filij Dei agnoscantur, & fieri non posse, vt non producat bona opera, qui verè sit iustificatus: quemadmodum fieri nō potest, vt ignis non illuminet, & nō calefaciat. Bona autem opera intelligimus, q̄ sunt nobis commendata & præcepta à Deo, nō quæ ab hominibus excogitata. Deniq̄ certum scimus, docente in scripturis Spiritu sancto, quòd nullis nostris operibus possimus pro peccatis satisfacere (absit tātus error) sed quòd Deus (pro sua inenarrabili clementia) affigens dilectū filium suum patibulo, voluerit ipsius sanguine, & morte sibi satisfieri. HI. Breuibus rem totā complexus es. Pergit Osius atq̄ inquit, q̄ nos in quauis potius, q̄ in Petri religione versemur, & non esse quicq̄ apud nos ea execrabilius. AT. O impudentiā singularē. HI. Postea subiungit, q̄ ipsi Papistæ cum doctrina Petri per omnia cōsentiant, nos autem ex diametro cum ea pugnare, negare nō posse:

posse: Nam, si maximè, inquit, negare velitis, vel ipsi libri vestri vos mendacij conuincant, omni genere blasphemiarum referti. A T. Egregiam Osiu, & dignissimam profecto, quem suus Antichristus mox ornabit, aut quatuor mitris, totidemque purpureis galeris, non modo uno, quod tam acriter et tanta virulentia genuinam Christi doctrinam studeat insectari, tamque strenuè mētiri. H I. Aliquis posset toridem verbis Osio respondere, quod nihil sit apud Papistas Petri doctrina execrabilius, cum qua nos quidem per omnia cōsentire, illos autem ex diametro cum ea pugnare, negare non posse. Nam si maximè negare velint, vel ipsi eorum libri eos mendacij cōuincant, omni genere blasphemiarum referti. A T. Pulcherrimè quadrat in Papistas. Habes ne plura, quàm in isto Osio notaueris? H I. An plura habeant? audies atque obstupesces. His coloribus et hac arte rhetorica, quam audies, nititur Serenif. Regem continere, ne a P. patu resiliat. Petricouia est non longe à Cracouia oppidum, vbi Comitiorum regni maiora solent haberi, ante triennium cum haberentur, actum illic fuit, de suspendenda Episcoporum auctoritate & iurisdictione, qui voluissent grassari in pios, antequam vlla fieret cognitio: suspensa igitur fuit, vt ad huc merito manet suspensa, manebitque (vt speramus) perpetuo: atque hoc illud est, quod tam male habet Osiu: ideo, veluti furoris cestro percussus, querit vicisci, saltem calamo pro se & collegitis (quorum tamen nonnullos bonos esse, nec probare

DIALOGVS PRIMVS.

Osij factum sat scimus) si non potest igne atq; ferro:
 Post aliquot menses, aliquæ tum consiliariorum,
 tum priuatorum ædes, in eodem oppido, turbine
 disſicebantur, Hic ergò insurgit futilis Osius, atq;
 , inquit: Noli putare Rex fortuito hæc euenisse, Sed
 , scias hanc vocem quandam fuisse Dei, qui scilicet
 , minatur, se deindè immissurum multò grauiorem
 , tempestatem in vestra omnium capita, quàm mise=
 , rit in fastigia domorum, si viderit vos velle ab obe=
 , dientia Rom. Ecclesiæ discedere, adducitq; hic ex=
 empla Chore, Dathan & Abiron. A T H. O ine=
 ptum rhetorem, qui tam leuicula resperauit, se pos=
 se grauissimum Regem territare, quasi verò res sit
 inſueta & tam magni momenti, vt tempestates &
 turbines aliquando disſiciant domos, quæ ex lignis
 construuntur, vt Petricouia fit, vbi non sunt alia,
 q̃ lignea ædificia: An portentosum est, si talia tem=
 pestatibus turbiniſq; disſiciantur? Vix esset por=
 tentosum, si marmorea fuissent. H I L. Audi aliam
 rhetoricam Osij. Narrat Carolum Quintum Impe=
 ratorem habuisse, antè paucos annos, perexiguas
 copias, fuisse totius ferè imperij præſidijs destitu=
 tum, Protestantes verò exercitum & numero lectis=
 simorum militum, & omnibus rebus bello necessa=
 rijs, instructissimum contra Cæsarem collegisse, Se=
 disse tunc Deum pro tribunali, & quasi lata senten=
 tia pronunciaſſe, Carolum Q. Imperatorem suæ
 doctrinæ propugnatorem esse, & victoriam incru=
 entiam

entam illi concessisse. A T H. Oanimalem Osium,
 qui ignorat Deum solere suos sub crucibus afflige-
 re, & nolle, vt ferro vincamus, non enim sunt car-
 nalia arma militiæ nostræ. Deinde si isthæc argu-
 mentandi ratio valeret, Pōtificates, Scribæ, & Phari-
 sæi adhuc possent gloriari, quòd filium Dei supe-
 rassent, cum illum omni contumeliarum genere af-
 fectum cruci potuerint affigere. A T H. Gloriatum
 quidem fuerunt eo nomine. Sed cum paulo post ex
 sepulchro Christus, de mundo, de morte & de in-
 ferno gloriosissimè triumphans surrexisset, omnis
 eorum gloriatio euanuit repentè, fuitq; in sum-
 mam infamiam conuersa. H I L. Videor mihi intel-
 ligere, quorsum hoc dixeris. Nam qui profligatus
 & uictus paucis antè annis uidebatur, nunc uincit
 Christus. A T H. Probe intelligis, id ipsum uolui
 dicere. H I L. Sed alium quoq; locum audi ex Osio,
 qui mihi nunc in mentem uenit, cum Caroli Q. in
 Hispania mortui meminerimus, Exultat libro ter-
 tio, quòd nullum regnum magis sit ab Hæresibus
 (sic ipse loquitur) intactum, quàm Hispaniarum
 regnum, imò quòd nec dici quidem audierit de no-
 stra doctrina. A T H. Infelix Osius, qui se tam
 multis mendacijs deridendum propinat, Nam pa-
 lam est, in Hispania quoq; Euangelium indies se
 exerere, ita, ut propter eius confessionem plurimi
 fuerint eōiecti in carcerem, plurimi igne consump-
 ti, & plurimi ex omnibus ordinibus profugerint,

H ut

DIALOGVS PRIMVS.

ut taceam de Nicodemis, qui sunt multò plures. Obsecro quid de regno Angliæ Osius: HIL. Obiter pauca, lætaturq; ad Papatum illud rediisse. ATH. Desinat ergò lætari, cum uno atq; eodem die, atq; eadem ægritudine, nimirum quartana, elata fuerit Maria Regina, & Reginaldus Polus Cardinalis, Papæ Legatus: successerit autem in regno Elizabeth, Mariæ germana soror, uirgo admirabilibus & prorsus diuinis uirtutibus ornata, inter quas illa est præcipua, quod renascentis Christi doctrinæ studiosissima est, ut nihil sit dubitandum, quin collapsas Ecclesias propediem sit instauratura, fremente Papa cum suis Osius. HIL. Sine, pergam de Oσιο, qui librum suum infarxit modò rhetoricis, & quidem ineptis (ut uidisti) quibusdam coloribus, modò deprauationibus, manifestisq; mendacijs, modò conuicijs & uirulentijs, cuiusmodi hæc una est ualde insignis. Nititur alicubi incendere Serenissimi Polonorum regis animum, ut sua Maiestas, quæ suapte natura clementissima est, mandet Vergerium trucidari, ubicunq; possit reperiri. ATH. Iesu, trucidari ne: HIL. Trucidari, audi locum. Cum Brentius affirmasset, ad Episcopos solos, eosq; piæ doctrinæ hostes, diuino iure minimè pertinere cognitionem ac dñudicationem doctrinæ Ecclesiasticæ (ut sæpè diximus) taxat aliquando (& meritò) illorum corruptissimos mores & crassam imperitiã. Osius ergò Regem affatus, inquit, si hunc locum,

quo

quo Brentius nobis maledicit defendendum co-
 ram te, pietissime Rex, susciperet Vergerius, asse-
 reretq; nos minimè esse idoneos Ecclesiasticę doctri-
 nę iudices, quem hic esset accusaturus alium præter
 te: cuius enim arbitrio, præterquam tuo & à Cano-
 nicis eliguntur & à Pontifice Rom. confirmantur E-
 piscopi: cuius nisi tua culpa sit, ut Ecclesiasticę doctri-
 nę nos idonei iudices esse non possimus? Quam ad-
 rē uenit huc Vergerius, nisi ut tibi insultaret, ut po-
 puli contra te seditionem excitaret, quòd tales Epi-
 scopos solitus sis creare. Et alibi inquit, Vult Ver-
 gerius, ut sibi quisq; sit Rex, ut sibi quisq; sit Episco-
 pus, ut in sua quisq; causa sit iudex. Et subiūgit, Vult
 Vergerius, ut pereat tuum regnum, & tu scelus hoc
 ferendum **IN TERRIS** putabis, & nō **A VFE-**
RENDVM potius curabis? **AT.** Video uene-
 ratissimum Osoris animum: hi sunt Episcopi: an
 nō saltem hoc in loco præ se fert spiritum & mode-
 stiam, qua dignissimus uideri possit, ut ad dijudicā-
 das oēs Ecclesiasticę doctriņę causas, ueluti Apосто-
 lus aliquis, aut Angelus, etiā inuitus, solus accerse-
 retur? Non ne pudet grauissimum seditionis crimē
 intentare homini innocenti? tamq; turpiter de eo
 mētiri, quòd uelit, ut sibi quisq; sit Rex, & ut regnū
 pereat? Præterea, decet ne Episcopum instigare, ne
 sua Regia Maiestas sinat amplius uiuere seruum Ie-
 su Christi, sed curet trucidandum, ubicunq; demum
 sit: non enim dixit, ne pateretur eum in Polonia
 H ij viuere,

DIALOGVS PRIMVS.

viuere, sed, ut nusquam IN TERRIS pateretur
 viuere, & AVFERENDVM. O crudelem, o
 sanguinarium Ofium: Nam quòd ait, non posse re=
 prehendi aliquorum Episcoporum imperitiam &
 vitam, nisi una Rex, qui tales elegit, reprehendatur,
 falsum est: tanta enim solet esse hypocrisis, tanta im=
 portunitas, tantaq; astutia earum Harpyarum, qui
 opibus Episcopalibus inhiant, ut sepe decipiant bo=
 nos Reges. Quid? quòd aliquando à Regibus eli=
 guntur nonnulli, qui non sunt usq; adeo mali, ue=
 rum ab illis pestilentibus cathedris & luxibus cor=
 rumpuntur non multò post, quod multis in locis
 vidimus contigisse? Quam hic culpam habeant
 Reges, si Episcopi in malos & impios viros eua=
 dunt? Reprehendet ne ipsos Reges, qui illos Epi=
 cureos reprehēderit? Sic reprehēdendus esset Chri=
 stus ipse filius Dei, quòd Iudā Ischariotem in Apo=
 stolū elegisset. Audi alias calumnias Ofianas. ATH.
 Subsiste obsecro, nam video aduentantem F. Stellā,
 qui cum mihi negotium est grauissimum: neq; pos=
 sum differre, quin statim agā de eo. Quid si post ali=
 quot horas rursus conueniremus, aut etiam crastina
 die, eisdē de rebus collaturi? HIL. Quando uolue=
 ris redibo ad te. Mihi quidē multo cōmodius uide=
 tur, si crastina die: Nā interea uersarer in nostro O=
 ficio, unde possem tibi afferre noua monstra tanq; ex
 Aphrica. AT. Placet, cras huc redibo, aurib. sitien=
 tib. HI. Sed certo scio, me allaturum aquā satis pu=
 tidā, tu uideris, an ea uolueris sitim explere.

Dialo=

31

DIALOGVS

SECVNDVS.

HIL. Adsum, ut condixi, & putidæ aquæ fero, plus satis: rectè factum, quod hoc tempus nostro colloquio interposuerimus, Nam interea totum me dedi lectioni Osianæ, ita, ut multò plura possim nunc recensere, quam fecissem heri. **ATH.** Memini te heri incepisse dicere de virulentis, decem calumnijs Osianis. **HIL.** Ita est, pergam de his loqui. **Osus** inquit, Lutherum in sua Postilla dixisse, homines deteriores esse, quam fuerint in Papatu, & alibi, decies eos esse Sodomitis peiores. Quare hinc insolentissimè se effert **Osus**, & triumphum agit, ad hunc modum uociferans: Audite irrefragabile testimonium Idoli vestri Islebientis, audite vestrum Deum loquentem, huius enim verba nihil aliud sunt iudicio vestro, nisi verba Dei. **ATH.** Videtur mihi Dauum turbulentum agere in scæna, perge. **HIL.** Si mentiri potest Deus vester, mentiri potest hæc scribens de uobis Lutherus, qui nusquam scripsit verius, quam ubi, quem fructum attulerit doctrina sua, planum fecit orbi uniuerso: qua fronte igitur audet **Afotus** iste **Brentius** nobis decies Sodomitis peiores obtrudere, qui sint Ecclesiasticæ doctrinæ iudices? **ATH.** Video insolentiam, sed vix hæc video virulentiam & calumniam multò maiorem.

H iij rem

DIALOGVS SECVNDVS.

rem: Rectè enim Lutherus cōquestus est, homines postquàm illuxit illis excellens & singulare Euangeliū donum, postq̄ Pater cœlestis illis manifesta- uit dilectum filium suum, D. N. Iesum Christum, si adhuc hæreant in peccatis, multò deteriores esse, quàm cum essent in Papatu: Quia multò grauius peccat & deterior est, qui norit voluntatē Domini, & non facit eam, quàm qui non norit: si in Papatu, hoc est, in tenebris, ubi nescitur gratia & misericordia Dei & Christi, sed remissio peccatorum fertur accepta modo bullis nescio quib. modò alijs imposturis, homines malè uiuant, est quidem reprehendendum, sed multò magis, si malè uiuant, ubi Ecclesiæ sint ad normam Euangeliū reformatæ, in quibus possunt à fidelibus ministris intelligere inexhaustam illam charitatem Dei, qua dedit filium suum, cuius sanguine & morte peccata nostra abluerentur. **H I L A.** Sic sentio, libenterq̄ audiui, quòd me in dicenda sententia præueneris. Quocirca Osus excidit ex triumpho, parturiebat montes cum sua inepta exaggeratione, & natus est ridiculus mus. Ego adea, quæ tu dixisti, hoc addiderim. Cum Lutherus dixerit, suos auditores esse peiores illis, qui Sodomæ habitauerunt, allusit apertissimè ad locum Marthei, ubi Christus inquit, & tu Capharnaum usq̄ ad cœlum exaltata, usq̄ ad inferos detraheris, quoniam si in Sodomis editæ fuissent

issent virtutes, quæ editæ sunt in te, mansissent usq̃
in hodiernum diem. Idem voluit dicere, noster Lu-
therus, vos auditores mei auditis cotidie renatum,
nostra ætate, Euangelium, hoc est, bonum nunti-
um de Filio Dei, qui pertulit peccata nostra in cor-
pore suo, iamq̃ est patefactus vobis homo ille per-
ditus, qui se extollit supra id, quod dicit̃, Deus, aut
numẽ, adeo, ut in templo Dei tãquàm Deus sedeat,
sefe Deum esse ostendens, hoc est, Papa qui contra
Christum docet, pecunia scilicet præstita, & no-
stris operibus peccata remitti: pro quo beneficio
planè incomparabili, cum grati esse deberetis, pœ-
nitentiamq̃ agere, nec tamen à vobis fiat, peiores
estis habitatoribus Sodomæ, Quia, si apud eos tan-
ta fœlicitas Euangelij & gratia, quanta est apud
vos, fuisset patefacta, illi melius se gessissent quàm
vos. Sed aliud habeo, quod hic dicam, in quo
turpissima cauillatio & calumnia Osiij patefiet.
Hoc est Brentij Paradoxum, quod sæpe repetere
opus est, cognitionem & dijudicationem causa-
rum Ecclesiasticarum pertinere, non ad Episco-
pos tantum, imò ne quidem ad eos Episcopos, qui
sunt veræ Ecclesiæ Dei hostes, sed ad Reges &
Principes sæculares, adhibitis Ecclesiarum mini-
stris, alijsq̃ viris, qui sint pietate, eruditione, pru-
dentiaq̃ ornati. Cuncq̃ non dubium sit, quin
multi sint huiusmodi (Deo gratiæ) inter nos, cen-
suit

DIALOGVS SECVNDVS.

fuit Brentius hos omnes debere cum pijs Regibus & Principibus in Concilijs, tanquam iudices interesse. Osius uero petulantissimè obstrepens, Quae fronte inquit, (ut superius audisti) audet A sotus iste Brentius nobis decies Sodomitis peiores obtrudere, qui sint Ecclesiasticæ doctrinæ iudices? Quare quis non videt istum Sathanicum Osi-um, omnes Reges & Principes, qui Euangelio nomen dederunt, unà cum Ecclesiarum nostrarum Pastoribus, alijsq; doctis & pijs viris, isto horribili conuicio salutare, quòd sint omnes decies Sodomitis peiores, ità ne Osi: & nostros tam atroci contumelia afficis: & testimonio Lutheri peruersè abuteris? Quasi Lutherus dixerit, omnes, quotquot sunt nostræ religionis Reges, Principes, Pastores, aliosq; viros doctos, decies esse Sodomitis peiores, neminemq; exceperit, & non potius increpauerit aliquot, qui fortè huiusmodi fuerant. Et cum addideris eodem in loco Osi hæc verbula: Habes ne quod possis contradicere? Dico me hoc habere, quòd sis malus vir, insignis deprauator & calumniator, quodq; à Deo sit tibi grauissima pœna expectanda, nisi resipueris. Sed adhuc tecum agam Osi, tu cum prius ausus fueris affirmare, Lutherum vesperi benè potum & hilarem, postridiè manè reperi- tum esse in lecto mortuum (et hac quoq; in rementiris strenuè) cum illum nominaris Sacrilegum & Seditiosum, deniq; cum omni conuiciorum genere

re onerasses, & (quantum in te fuit) turpificasses, scurriliter addidisti eum esse nostrum Deum, neque te pudet hic quoque nostros Reges, Principes, & reliquos nostros ordines, tanta contumelia & iniuria afficere, quasi simus tam rudes, tam impii et blasphemii, ut habeamus coopertum flagitij hominem pro Deo, uobis istud est peculiare & perpetuum, ut ex Cardinalium armento vobis adsciscatis vnum, quem instar Dei, imo prorsus pro vestro Deo colatis: hoc de vobis uere dicimus, uos de nobis falsissime, imo addo amplius, nos eatenus Lutherum audire, quatenus doceat ea, quae verbo Dei, puriorisque veteris Ecclesiae sensui & consensui sint conformia: quod si possumus deprehendere, illum alia docere, rejicimus, et ipsemet in suis scriptis a nobis frequenter petit, ut, nisi consentanea verbo Dei doceat, rejiciamus. Vos vero quid? mandet vestrum idolum Papa, & uere vester Deus, quicquid ab horribili eius impietate blasphemum, quicquid contra clarum & apertum verbum Dei potest excogitari, affirmatis eum omnino esse audiendum, fingitisque non posse errare. Hoc igitur interest inter vos, & nos, quod vos insignem aliquem Epicureum habere soletis pro Deo, e cuius placitis nec latum unguem audetis discedere, Nos Patrem ipsum coelestem, cum eius dilecto Filio, & Spiritu sancto pro Deo habemus, libenterque interea audimus & honoramus seruos Dei, qui praeferrunt nobis sacrarum literarum faces,

I nosque

DI A L O G V S S E C V N D V S.

nosq; ad uerã earum intelligentiam excitant, quem-
 admodum inter alios Lutherus fecit, tam salutare
 Dei organum, quàm tu es Sathanæ & Antichristi
 mancipium atq; organum Osi. A T H. Videris mi-
 hi habere Osiũ antè oculos, imo cum eo congredi,
 ità totum ad eum te conuertisse, & concitatè loqui
 mihi uisus es. H I L. Boni consule, rapuerat me sum-
 ma rei indignitas, cum uiderem istum hypocritam,
 tanta arrogantia, tam atrocib; conuitijs, nostros in-
 cessere. Sed cum me inde reuocaris, pergã in eo cur-
 su, quem institueram, et dicam quemadmodum cõ-
 torqueat Caluini uerba, coneturq; persuadere, quòd
 pro Rom. Ecclesia faciant, cum tamẽ summè illi ad-
 uersentur. Hæc sunt Osi. Quòd si charitatem habe-
 retis Brenti, nunq; ab Ecclesia uos diuideretis, cuius
 si gremio conderemini, tum demum uerum scriptu-
 rarũ sensum assequeremini. De qua Ecclesia loqueris
 Osi; tecum . n. uolo adhuc agere. Vbi nã est ista Ec-
 clesia, in cuius gremio oporteat esse conditum, qui
 uelit assequi uerum sensum scripturarum? Respõde-
 bis, haud dubiè, te loqui de Papatu, deq; Rom. Eccle-
 sia, affirmabisq; eum demum assequi uerum sensum
 scripturarum, qui ab ista se nõ præciderit. Hoc iacto
 fundamento pergamus, & uideamus quid subiun-
 gas. Nam rectè quidam ex uestris admonet (uestros
 autẽ appello Sacramentarios quoq; , cum ex uobis
 eos prognatos esse cõstet) rectè igitur Calvinus ue-
 ster admonet, & peculiariter notandum esse dicit,
 quòd

quod non est extra Ecclesiam sanæ intelligentiæ scripturarum lux. Nunc dic mihi Osi, putas ne Calvinum hîc de Papatu, deq; uestra Ecclesia intellexisse: quod scilicet, extra Romanam, non sit sanæ intelligentiæ scripturarum lux? Respōdebis, te minimè adducturum fuisse unius ex uestris hostibus uerba contra nos, nisi planè crederes, eum de Papatu, deq; Rom. Eccle. intellexisse. At, si hoc tibi persuades, affirmo, te nec micam sanæ mētis habere, ut etiā communi sensu destitutus uidearis (regero. n. tibi in caput tuamet uerba, quę in quempiam ex nostris euoueras) Calvinus ne, de Papatu deq; uestra Rom. Ecclesia assereret, quod extra illā non sit sanæ intelligentiæ scripturarum lux? Scis quid de ea sentiat Calvinus? q̄ in ea, quam tu defendis presentem Rom. Ecclesiam, sit extincta sanæ intelligentiæ scripturarum lux, sintq; meræ tenebræ, & per consequens, summa et horribilis sacrarum rerum prophanatio et abominatio. ATH. Hic est magnus stupor atq; lapus. H. I. Videris mihi sentire Osi, errore, aut incogitantia ad hunc modum de Ecclesia & de Caluino scripsisse, at ego aliter sentio: Puto enim illum probè nouisse de qua Ecclesia Calvinus senserit, sed malitiosè & calumniosè locum recitasse, ut periculum faceret, si quem posset ex incautis, minusue intentis lectorib. subuertere. H. I. Facilè in tuam sententiam uenerim: Nam est ualdè peculiare isti Sophiste,

DIALOGVS SECVNDVS.

contorquere verba, & sensum deprauare: audi locum ita similem, ut lac lacti non sit magis simile.

Confessio Augustana propè finem habet locum, in quo de Iurisdictione Episcoporum agitur: recitabo verba, vt soleo. Porro, secundum Euangelium, seu (vt loquuntur) de iure diuino, nulla iurisdictionis competit Episcopis, ut Episcopis, hoc est, his quibus est commissum ministerium verbi & Sacramentorum, nisi remittere peccata. Item cognoscere doctrinam, & doctrinam ab Euangelio dissentientem reijcere, & impios, quorum nota est impietas, excludere à communione Ecclesiae, sine vi humana, sed verbo. His necessario, & de iure diuino debent eis Ecclesiae praestare obedientiam, iuxta illud: Qui vos audit me audit. Clarissimis verbis, vt vides, hic agitur de Episcopo, verae & genuinae Euangelij doctrinae addicto. Episcopos autem, qui huiusmodi sint, Brentius, & vna cum eo omnes Ecclesiae reformatae libentissimè sument in Iudices, imo nullos alios volunt, nisi huiusmodi: hi ipsi sunt, de quibus Brentius intelligit, cum ait, pios Principes, adhibitis sibi Ecclesiarum PASTORIBVS, debere causam de doctrina religionis cognoscere. Verùm quid Osius? quemadmodum superius deprauauit solum Caluini, nunc sensum Confessionis Augustanae contorquet & deprauat, conaturque persuadere, quòd illa omnem huiusmodi cognitionem & dijudicationem reiecerit, in Episcopos

scopos Papisticos, qui sunt hostes veræ doctrinæ.
A. T. H. Manifestissima deprauatio: Nam non est
dubium, quin Augustana Confessio intellexerit de
pijs Episcopis & Pastoribus, quid enim illi cum
Papisticis? cur illis præscripsisset, quale eorum mu-
nus esset futurum? **H. I. L.** Neq; etiam dubium est,
quin Brentius semper dixerit, tales Episcopos, tales
Pastores debere cognoscere de religione: non reij-
cit ergo (vt supra diximus) à talibus iudicijs, nisi
impios & hostes. At vide, quanta arrogantia insul-
ret **Osius**, cum nititur insinuare, quod Confessio
Augustana admiserit omnes indifferenter Episco-
pos Papisticos pro cœlestis doctrinæ iudicibus.
Quanta (inquit) per Deum immortalem, est vis
veritatis, vt etiam per hostium veritatis iugulum
nonnunquam erumpat? **A. T. H.** Fucus & artifici-
um veteratorium, ad captandos animos imperito-
rum. **H. I. L.** Quid mirum autem, si hominum verba
audeat in alios sensus detorquere, cum Spiritus di-
uini verba corrumpere ausus fuerit? **A. T. H.** Cor-
rumpere ne? **H. I. L.** Corrumpere: Nam cum omni-
no eius sententiæ sit, quod nemo possit ex vllis no-
tis cognoscere, qui nam sint ex Electis, adducens il-
lum Pauli locum: nouit Dominus qui sunt sui, ad-
didit verbum, solus; Nam solus Dominus, inquit,
nouit qui sunt sui. Deinde cum Petrus scripserit,
quædam esse in Epistolis Pauli obscura, **Osius** lo-
cum recitans, conuertit quædam in multa, Multa,
I iij inquit.

DIALOGVS SECVNDVS.

inquit, Petrus dicit esse in Pauli Epistolis obscura.
 ATH. Hortendum, quanta sollicitudine, & quàm
 pertinaciter isti contendant, omnem scripturam,
 non modo quædam loca in Paulo, esse obscuram
 & difficilem, ut territent, opinor, homines, ne ad
 eius lectionem accedant. HIL. Atq; etiam, ut ab il-
 lis interpretationem petamus, Sed petant carnales
 & hypocrite; nos (per Dei gratiam) alios habemus,
 vnde petamus. Aliam audi insignem deprauatio-
 nem, cum Brentius (quod sæpissime cogor repetere)
 scripserit, cognitionem & dijudicationem de
 doctrina religionis, pertinere etiam ad pios Reges
 & Principes sæculares, adhibitis Ecclesiæ ministris,
 alijsq; pijs & eruditis viris. Osius, videns, hunc,
 quem Brentius describit, esse honestissimum cœ-
 tum, & prorsus dignum, ad quem de causis, ad reli-
 gionem pertinentibus, referatur, nihil respondet ad
 rem, sed detorquet sensum Brentij, & ita cum eo ar-
 git, quasi dixerit Brentius, omnes, sine discrimine,
 quotquot voluerint Concilijs interesse, atq; inter
 iudices sedere, esse admittendos, etiam quemuis ex
 fece vulgi. ATH. Scio nihil minus Brentium sen-
 tire, quàm hoc, Bone Deus, imo tã mihi absurdum
 videtur, vt vix credam ab Osio obiectum fuisse.
 HIL AR. Non credis? faciam vt credas. En tibi
 • ipsissima Osij verba. Et quod non modo Catholi-
 • ci, verum ne hæretici quidem, quamlibet sæui non-
 • nulli Tyranni, quin etiam ne graues quidem Chri-
 stianæ

stianæ fidei persecutores, Imperatores ethnici, fas
 esse sibi putauerunt, ut inter Episcopos de causa fi-
 dei cognoscerent, id tu Brenti fas esse contendis? nõ
 modo Regibus aut Principibus, verumetiã cuius
 de fece vulgi, Audis? **CVIVIS DE FECE**
VVLGATH, Proh pudor. **HIL.** Quid illum
 puderet? hoc ter, aut quater repetit, perfrictissima
 fronte, nominans sutores, sarctores, zonarios & ba-
 iulos, quos ait Brentium velle, vt in Concilijs unã
 cum Episcopis sententiã dicant, Sed cum Brentius
 disertissime dixerit, adhibitis Ecclesiæ ministris, **A-**
LII SQVE PIIS ET ERVDITIS VIRIS
 an hic queat intelligi fex vulgi, baiuli & sarctores,
 iudicet qui nõ sit deprauato atq; impio, quẽadmodũ
 est Osius, iudicio. In summa, putat omnia sibi licere,
 quia cum stupidis hæreticis (ut putat) negotium
 habeat. **ATH.** Sed non intelligo, quid sibi velit in
 his verbis, quæ recitasti, quòd scilicet Brentius faci-
 at, quòd nõ modo Catholici, verum ne heretici qui-
 dẽ, quàmlibet sæui tyranni, quin etiã ne graues qui-
 dem fidei persecutores, Imperatores ethnici, fas si-
 bi esse putarunt. **HIL.** Dicã quid sibi velit, & uide-
 bis quàm fortibus cornibus pugnet ista fera. Tu
 scis Athanasi, in ditionibus tyranni Turcarum li-
 cere missificare, (vt licet etiam nostram doctrinam
 profiteri) Si fortẽ illic, inter sacrificulos, aliqua de
 Missa, aut alio huiusmodi articulo oriretur con-
 tentio, Sacrificuli autem ad Tyrannum confue-
 gerent, qui inter eos iudicaret, at Tyrannus re-
 sponderet,

DI A L O G V S S E C V N D V S .

sponderet, id non esse sui muneris, inferes ne pro-
 pterea, tyrannum habere Sacrificulos pro sacrosan-
 ctis diuinisq; hominibus, quorum religionem &
 iurisdictionem nollet violatam? A T H. Nihil
 minus, Turca non tolerat Sacrificulos, vt velit esse
 inter eos, vbi agitur de doctrina religionis, iudex,
 sed sinit, ut rem suam agant, cum uerò respondet, nõ
 esse sui muneris de eorum religione iudicare, eã nec
 laudat nec vituperat. H I. Recte, Verum quia Au-
 relianus Imperator Christianę fidei persequutor, Ca-
 tholicis Episcopis, qui ad se confugerant, respondit,
 nolle inter illos & Paulum Samosatenum hæreti-
 cū iudicare, Osius, quasi iudicio et autoritate Aureli-
 ani Imperatoris, quod ita pronunciarit, in hac causa
 uicerit, exultat, et triumphum agit, insultans Brētio,
 quem ait superioris & huius ætatis hæreticos, quin
 & ipsos Ethnicos peruersitate superare, Audi uerba
 quæ statim sequuntur post illa, cuius de fece vulgi.
 Quæ est hæc animi tui impotentia? quod est illud
 tam ardens Apostolicæ sedis & Catholicorum Epi-
 scoporum odium? ut & superioris, & huius ætatis
 nostræ hæreticos, quin & ipsos Ethnicos peruersi-
 tate superare coneris, dum modo odio tuo plusquã
 Vatiniano satisfacias? Putat autem admirator tuus
 ille Vergerius, quod peruersè docetur à te, id se pi-
 entissimo Regi & Domino meo probare posse?
 Errat Brenti, & quidem toto cœlo, quod aiunt, er-
 rat. Nescit fortasse, quàm sanctis parentibus, auis,
 proauis

proavis, & paternis & maternis prognatus sit, e
 quamq; semper abhorruerit, & nunc etiã abhorreat e
 ab hoc vestro Satanismo. ATHA. Deum immor- e
 talem, quam furit & debacchatur, ego regererem il-
 li in caput eadem verba. Quæ est hæc animi tui im-
 potentia Osi? Quod est istud tam ardens Evangelij
 & verę Christianę doctrinę odium, ut & superioris
 & huius nostræ ætatis hypocritas & impios homi-
 nes, quin & ipsos Turcas perueritate superare co-
 neris, dum modo odio tuo plusquam Vatiniano
 satisfacias? Sed dic mihi Hilari, Quid de Philippo
 Melanthonē videtur tibi sentire Osius? venit nunc
 in mentem, quia video Brentium eius ferè collegam
 horribiliter proscindi. HIL. Quid? in Brentium
 & Vergerium audijsti multa magna & grauiã con-
 uicia fuisse iactata, quanquã nec decimam tibi eo-
 rum partem retulerim, sed tamen vnicum conuiti-
 um, quod in Melanthonem iactauit, mihi videtur
 longè maximum conuiciorum omnium, quæ tum
 in Brentium & Vergerium, tum in reliquos no-
 strates eructauerit. ATH. Grauißimum conuiti-
 um sit oportet, quod nã illud est: et tamen nouimus
 omnes, Philippum Melanthonē esse permagnum
 ornamentum nostrarum Ecclesiarum, & delicias lu-
 menq; politicorum studiorum. HIL. Itã est. ATH.
 Quid ergo ait ista rabula de Philippo? HIL. Dicã
 uno verbo. Osius mentitur, Philippum, pro sua vi-
 rili, perficere conatum fuisse, ut Papatus instaurare-
 tur.

DIALOGVS SECVNDVS

tur, Quid potuiffet dici, aut excogitari de tali et tanto viro magis contumeliosum? A T H. Posses ne mihi indicare ipsamet Osij verba? HIL. Possum, en tibi ea, pregnantiora, quam putaffes; Nunc verò nihil erat Flacce (alloquitur Illyricum, de quo modo dixerat, quòd Christum alium non nouit, præter eum, qui natus est Islebñ, sic enim Osius loquitur)

- quòd immemor officij, tam acerbè tamq; contume-
- liose, benè de te merentem Præceptorem tuum acci-
- peres, quòd is, cùm necessarium esse videret, ordi-
- nem ac disciplinam in Ecclesia, quæ per Luterum
- vtraq; sublata fuere, pro virili sua, perficere conatus
- est, vti pedetentim eò reditus fieret, vnde facta est di-
- scessio, Pium fuit hoc institutum hominis minimè
- mali, cui violentæ mutationes istæ, per Luterum
- factæ, nunquàm placuerunt, cuius tyrannide, se tan-
- dem aliquandò liberatum esse nō moleste ferre uisus
- est, cùm scribēs ad Carlouitium, se deformiter ei ser-
- uiuiffe fateatur. An nō disertè dicit, Philippum, pro
- uirili sua, perficere conatum fuisse, ut ad Papatum re-
- diredetur? A T H. dicit quidē, sed strenuissimè (ut tu
- dixisti) mentitur, more suo, sed sine, habet Philip-
- pus innumerabiles discipulos, summa in eum beni-
- uolentia & charitate, ut non vulgari eruditione &
- eloquentia, hos ergò decebit, etiam tacente Philip-
- po, Osium pro dignitate excipere, illiusq; impudēs
- os retundere, quòd non dubitò facturos, eò magis,
- quòd in ista tam magno maledictorum aceruo re-
- perient, se ipsos quoq; nominatim perstrictos, &

petulantissimè, extrà propositum, prouocatos: Osius enim ad hunc modum, Somnia sunt Philippi vestri Melanthonis, & ea diuini quiddam habere credunt eius discipuli. Quàmobrem illi non nobis ea obijcias. A T H. Sed quorsum hæc Osius? H I L. Dicam, Recitarat verba Brentij, qui verissimè dixerat, Episcopos Papisticos non conuenire in Concilijs, in nomine Christi: Nam hoc unum præcipuè agunt, ut consulant dignitati, opibus & gloriæ, ex traditionib. non scriptis, et ex SOMNII S monachorum: quare Osius ad eum, quem dixi modum, respondet, SOMNIA Philippi sunt vestri Melanthonis &c. A T H. Nihil potuit frigidius, nihil ineptius, ut prorsus extrà propositum (ut dixisti) ista uipera (ex abundantia cordis) uideatur uoluisse bonum Philippum, unà cum suis auditorib. mordere. H I. Verum cum sibi, eo dicto, ualdè placuisset, iterū id repetit, quatuor paginis interiectis. Cum. n. dixisset Brētius, principes nō debere agnoscere quæuis sacrificulorum & monachorū SOMNIA pro oraculis spiritus sancti, Osius rursus occinit suā ineptam cantilenā, atq; inquit: De somnijs, Brēti cum Philippi discipulis agas, qui somnia sui præceptoris diuini quiddā habere iactāt, nos nō alio loco somnia habemus, quàm quo debēt haberi somnia, siue monachorū sint siue Philippi, siue cuiuscunq; tandē alterius. A T. Video insulsam Osi cauillationē, dissimulauit. n. se intelligere, q̄ Brentius uoluerit taxare Papistas, qui reuera patiuntur sibi obrudi nugascucul-

DIALOGVS SECVNDVS.

cucullatorum pro diuinis oraculis, Quæso te Hilari, solet ne iste ad hunc modum reliqua argumenta & fundamenta Brentij confutare atq; conuellere? HIL. Fermè ad eundem: cauillis enim & rimis nescio quibus conatur elabi. Vis proferam ad huc verum atq; alterum ferè huiusmodi locum? A T H. Profer, audiam. HIL. Brentius ait, Paulum, deinde etiam Canones descripsisse, quales debeant esse Episcopi, re autem ipsa, nos videre maximam partem Episcoporum, qui hisce temporibus suprema loca in Ecclesijs occupant, haud quaquam respondere his conditionibus, quas Apostolus & Canones exigunt. Quare non posse dici, quòd talium prælatorum conuentus sit legitimum Concilium. A T H. Rectè Brentius: Nam sat nouimus, qualibus Curtisianis Papæ solent dare administrandos, aut deglubendos vorandosq; potius Episcopatus, talibus ne (præsertim solis, quod sibi belli homines audent vendicare) permittemus, vt de doctrina religionis deq; salute animarum nostrarum cognoscant: à talibus ne in re tanti momenti pendebimus? HIL A. Hic locus magni momenti est: Nam Papistæ solent nobis obijcere, quòd in veteribus concilijs soli Episcopi de doctrina religionis cognoscere & diiudicare solebant, ergò, hoc quoq; tempore, inquit, soli Episcopi debent de eadem doctrina cognoscere & diiudicare, & videtur hoc, prima facie, esse aliquid, & quod posset infirmiores irretire, sed (si rem

expen-

expendas) nihil est reuera: Nam veteres Episcopi non à Papis, sed à ministris Ecclesiæ et à populo eligebantur, quod magis notorium est, quam quod oporteat nunc probari, Atq; hi, conditionibus, quas Apostolus & canones exigebant, magna ex parte, respondebant, aut certe non erant aulici, seu Curtisani, antè omnia nondum in Ecclesiam Dei tam horribiles prophanationes irruerant, atq; inundauerant, neq; Episcopi erant tam arctis iuramentorum vinculis Papis obligati, tantaq; tyrannide oppressi, vt nunc sunt. Cum ergo essent celebranda concilia, hi accedebant, et nulla habita Paparum, aut cuiusq; alterius ratione, quod sentiebant, quod didicerant, in illis temporib. quæ fuerunt aliquando satis infœlicia & tenebrosa, liberè pronuntiabant. Quare si velit Papa, ut mos antiquus obseruetur, soliç Episcopi in Concilijs sententiam dicant, vt fortassis olim fiebat, reddat Ecclesijs antiquum morem, permittat, quam sibi per tyrannidem usurpauit, Episcoporum electionē ciuitatibus, liberetq; eos tam turpi seruitute, qua coguntur iureiurando promittere, quòd velint contra omnem hominem, quicquid Papa voluerit, defendere, et tunc crediderim, nostrates nō recusaturos, ut tales Episcopi sint Ecclesiasticæ doctrinæ iudices. HIL. Est locus non parui ponderis, vt dixisti, sed hic dicerent Papistæ, si putas veteres Episcopos non usq; ad eò malos & sacrarum literarum rudes fuisse, ut sunt nostri temporis:

C. nulla
dist. 62.

DI A L O G V S S E C V N D V S .

ris Episcopi , cur ergò recusas parere Concilijs , in quib. illi neq; indocti neq; mali interfuerunt. A T. Non recuso parere , vbi video non esse deuiatum à verbo Dei , sed vbi deuiatum fuerit , non possum parere , prohibeor enim à uerbo Dei. HIL. Dicerēt , non esse credibile , si fuerint boni & docti viri , quod deuiarint à norma verbi Dei. A T H. Et tamen apparet eos deuiasse aliquando , quemadmodum fecerunt etiam ex patribus multi extra concilia , vt fuerunt homines , & an reuera deuiauerint , in hoc deum petimus legitimam cognitionem : cunq; legitimam dicimus , nihil minus intelligimus , quam vt ea per tale Concilium fiat , in quo electi à Papis , iurati Papis , dependentes à Papis Episcopi , & quidem soli , omnibus reliquis exclusis , sententiam dicant. HIL. Nihil quicquam potest in summa iustus peti , & nullo modo isti possunt dici idonei , in tam graui causa , iudices , vt stultissimè sint facturi , maximamq; ac incomparabilem iniuriam filio Dei atq; eius Ecclesie , qui in talia Concilia , in tales iudices , consentire vnquam voluerint , absit à nobis tanta impietas , vt spōsam Christi istis impuris Mictratis prostituamus. A T H. Sed quid respondit Osius ad id , quod ex Brentio recitasti , maximam scilicet partem Episcoporum , nostri temporis , non respondere his conditionibus , quas Apostoli et Canones exigunt HIL. Sophisticatur , audi eius verba , Si non alios Episcopos dari tibi iudices , vis , quàm quales descri-

describit Paulus, qui sint irreprehensibiles, etiam Petrus Apostolus talis iudex non erit, ut contra eum excipere non possis, scribit .n. Paulus, quod in facie illi restiterit: quia reprehensibilis erat. Agnoscis cauillationem? A T H. Quid ni agnoscerem, cum tam clara et tam crassa sit? Apostolus primum inquit, oportere Episcopum irreprehensibilem esse, deinde commorans, quibus demum laudibus oporteat eum esse ornatum, ait, debere esse unius uxoris maritum, vigilantem, sobrium, modestum, hospitalem, A P T V M A D D O C E N D V M, iustum, alienum a contentione, atque ab auaritia. Quocirca Brentius verissime dixit, maximam partem Episcoporum nostri temporis non respondere his conditionibus: ego vero addo, eos his conditionibus esse prorsus et ex diametro contrarios: Quis, .n. non uidet, quam turpi & obscena vita, quanta desidia & somnolentia in grege pascendo, quam disfluant luxu, quanta superbia et arrogantia, quam nulla in pauperes charitate, quanta imperitia, praesertim sacrarum literarum, quam iniusti & crudeles, quam contentiosi & litigiosi, quam denique auari sint plerique, & longe maxima pars eorum Episcoporum, qui creatur a Papis? Hoc Brentius quaeritur, hos negat esse, ut negamus omnes, idoneos caelestis doctrinae iudices. Verum cum Oppositus anima duerret, se reuera nihil habere, quod hic posset ingenuè atque solide respondere, rimulam inuenit, qua aegre elaberetur, & aliquid respondisse visus

DI A L O G V S S E C V N D V S .

visus esset. Nam omnibus boni Episcopi conditio=
nibus, quæ ab Apostolo describuntur, dissimulatis,
vnicum duntaxat verbum arripit, atq; vt, audisti,
cauillatur, inquiring. Si non alios dari tibi vis iudi=
ces, quàm quales describit Paulus, qui sint irrepre=
hensibiles, etiam Petrus Apostolus talis non erit.
HIL. Probè intelligis argutiolam & fugam Osi.
ATH. Sed posset illi ad hunc modum responderi,
Nempè Petrum, cum fuisset à Paulo obiurgatus, nō
fuisse pertinacem, sed abiecit errorem, ità, ut cum
in Concilio sederet, non fuerit reprehensibilis, sed
idoneus iudex, Quare, si Osiiani Episcopi, Petri ex=
emplo desierint esse pertinaces, et errores abiecerint,
desistemus dicere, quòd idonei iudices non sint.
HIL. Non displicet. Audi alium, locum qui statim
sequitur. Brentius inquit, Quò nos in tanto dissi=
dio vertemus, quem tandem iudicem, quod iudici=
um agnoscemus? ATH. Qua de re loquitur? HIL.
De iudicibus Concilij. ATH. Nullus est reuerà in
tota hac causa grauior & difficilior articulus, ità, ut
nulla prorsus mihi videatur esse huius conciliandi
spes: Nam neq; nos permittemus vnquam papisti=
cis Episcopis, de cœlesti doctrina, deq; salute anima=
rum nostrarum cognitionem & dijudicationem,
non si millies moriendum sit, neq; vicissim papistici
Episcopi vnquam permittent, vt vel vnus ex no=
stris Theologis unà cum illis in Concilio ut iudex
sedere possit. HIL. Non est dubium, Cum ergo
Brentius

Brentius tantam & tam grauem viderit in hoc articulo diffensionem, atq; difficultatem, audi quid subiunxerit. Breuissimis & perspicue respondebo: eum agnoscemus iudicem, quem in Symbolo Apostolorum iam inde ab incunabilis, & paterna atq; auita traditione (vt & nos aliquid traditionibus demus) didicimus iudicem viuorum & mortuorum. ATH. Pie & sapienter Brentius: Nam quod in tam ardua & desperata causa recurreret, nisi ad filium Dei, qui eam tandem definiat, quandoquidem inter homines de ratione & forma istius iudicij minime potest conuenire? HIL. Ego idem sentio, non potuisse magis sapienter & pie responderi. Sed audi quid hic Osius. ATH. Iesu, audebit ne reprehendere? HIL A. Et quidem acerrime & virulentissime, audi modo. Quid autem optarint alii omnes Parricidæ, Sicarij, Venefici, Fures, Latrones, & quotquot sunt criminis alicuius rei capitalis, quam, ut nullus esset in terris iudex alius, præter eum, quem profitemur è cælo uenturum iudicem viuorum et mortuorum, ut illis interea liceret in quorumuis fortunas et capita liberè grassari? ATH. At qui Brentius non dicit, se optare, ut nullus sit huius causæ in terris iudex, quin potius semper ad piorum iudicia prouocat atq; suspirat, sed cum uideat nō posse inter nos de iudicib. conuenire, commendo (inquit) causam filio Dei, iudici uiuorum & mortuorum, cui, n. alij commendaret? HI. Osius, more suo,
L deprauat

DI A L O G V S S E C V N D V S .

deprauat sensum Brentij, fingitq; eum dicere, quod nunq; illi, nec somnianti quidem in mentem uenit. Sed arrige aures Athanasi; hic hic audies modestiam Episcopalem & prorsus Osianam: Postquam enim enumerauit Parricidas, Sicarios, Veneficos, Fures, Latrones, subiungit, Atqui multis modis uos istis estis sceleratiores. ATH. Proh deum atq; hominem fidem. HIL. Pergit Osius. Qui non in corpora, uerum in animas piorum grassamini. ATH. Verè hoc saltem dicit, nos non grassari in uitam hominum, ut Papistæ faciunt: Nullus enim ex illis fuit unquam, propter doctrinam religionis, combustus, suspensus, capite truncatus, aut aquis merfus apud nos, cum illi interea plus quam centum nostrorum fratrum millium, ob confessionem piæ doctrinæ, tyrannicè & crudelissimè, hisce XL. annis per carnifices interfecerint. Quod uerò ad alterum attinet, nempe ubi Osius dicit, nos grassari in animas piorum, Dei & piorum iudicio æstimandum relinquimus, utra pars in animas piorum grassetur, Papistæ ne, qui tam crassas idolomanias & blasphemias inuexerant, an nos, qui, ut eas, verbo Dei tollamus, capita nostra martyrio obijcere non dubitamus, HIL A. Audi quid subiungat Apocopus. Sed quorsum tandem res Brentio reddi: de principum officio scribere cum instituerit, ac propriam eorum munus esse docere, de doctrina religionis iudicare, nunc & eorum & mortalium

talium omnium iudicium excludit, neque putat do-
 ctrinæ suæ quæquam idoneum esse iudicem, præ-
 ter solum Christum. **A T H A.** O infœlicem **O-**
 sium, qui tam turpiter locauit ingenium & cala-
 mum Antichristo & Sathanæ, atque ab illis edoctus
 impudentissimè calumniatur mentiturque: Nam
 Brentium ardentibus votis, ad piorum iudicia
 suspirare iam diximus. **H I L A.** Pergit Osius,
 sed verè dictum est illud, quòd omnis, qui ma-
 se agit odit lucem. **A T H A.** Subsiste obsecro,
 ut istum mitratum calumniatorem conuincamus,
 Brentius, ut causam nostram tueretur, anno
M. D. L I. ad Concilium Tridentinum ac-
 celsit, Quid ergo vllulat Osius, eum odisse lu-
 cem? Oderunt Papistæ, qui reuerà non possunt
 ferre cognitionem: tamen enim Concilium ia-
 ctitent, tamen nihil minus habent in animo, quàm
 liberum & Christianum Concilium peragere, per-
 ge. **H I L A.** Si te bonam habere causam Bren-
 ti confideres, legitimum Ecclesiæ iudicium non
 defugeres. **A T H A.** At hoc caput est, quòd
 quale sit legitimum iudicium, disputamus, De
 hoc conueniat inter nos, & statim Brentius ade-
 rit atque alij vnà cum eo, perge. **H I L A R I V S.**
 Quoniam uerò tibi conscius es impiæ doctrinæ,
 sacrilegæque separationis tuæ. **A T H A.** Subsi-
 ste, quæso, tam falsò hoc de Brentio dicit Osius,
 L ij quàm

DI A L O G V S S E C V N D V S .

quàm possumus nos verè de Papa , decq̃ suo satellitio dicere totidem ferè verbis. Quoniam tibi conscius es impiæ doctrinæ, sacrilegæq̃ tuæ à uera Prophetarum, Christi, & Apostolorum doctrina separationis & rebellionis, ideò à legitima doctorum & piorum virorum cognitione, toto pectore, abhorres, vellesq̃ nobis tuos Curtisanos, tuasq̃ Laruas coniuratas pro iudicibus obtrudere : perge.

• HIL. Præstabilius tibi videtur, ut sit Anarchia quædam inter Christianos, nec sit quispiam, qui uel cognoscat de sacrilegijs vestris, vel conuictos debitis pœnis afficiat, quò sic omnia uobis impunè licere queant. ATH. Virulentissima & venenatissima sunt hæc verba, omniumq̃ Regum, Principum & Statuum, qui se nostræ causæ adiunxerunt, honorè rectâ petunt: Nam non obscure dicit, omnia impunè in eorum ditionibus licere, neminemq̃ esse, qui sit sollicitus, ne impia doctrina spargatur, & conuictos debitis pœnis afficiat, cum longè aliter res se habeat: Nam Clarissimi Reges, Principes & liberæ Ciuitates, qui, projecto Papatu, Ecclesias ad Euangelij normam reformarunt, summa diligentia cauent, ne in eorum ditionibus quicquàm doceatur, quod sit ab eorum confessionibus, & præscripto, quod verbum Dei habet pro fundamento, alienum, eos verò, qui aliena ab eo spargere ausos fuisse deprehensi fuerint, debitis pœnis afficiunt. In summa, qui causam hanc non haberet perspectam, Si Osium audiret.

audiret, omnia impunè sub nostris Regibus, Principibus, alijsq; statibus imperij Euangelicis licere sibi persuaderet, & verè esse Anarchiam, hoc est, rebellionem licentiamq; multitudinis, quæ nulli obediat. Obsecro te, indica mihi (si quidem nosti) quænam sit istius maledicentissimi & mendacissimi hominis patria, certè non crediderim Germanum esse: Vix enim posset homo, patria Germanus, Germaniæ Principes, cum ipsa Germania, tam atrocibus conuijs & maledictis proscindere. Est ne Hispanus fortassis? HIL. Cum primùm in librum incidissem degustassemq;, sanè suspicatus sum Hispanum esse, & ducere genus ab Osio illo, Episcopo Cordubensi, cuius magna fuit existimatio in Synodo Nicæna, ab hinc millibus ducentis annis, aut plus eo, præsertim cum nescio quis ineptus & malus vir (nomen puduit efferre) in præmonitione ad lectorem, non veritus fuerit hunc Osium cum illo vetere Osio componere, imo præferre hunc illi (si Dñs placet) impium scilicet & turbulentum Misificatorem cum pio & solido viro. A T H A. Cuias tandem est? HIL. Pater fuit è Marchionatu Badensi, ipse Cracouiæ natus, consanguineus est Christophori Osij Iureconsulti. A T H. Noui hominem, bonum certè virum & doctum, nostræq; doctrinæ studiosum cum primis, ut maluerit è Camera Spirensi, ubi aliquandiu magna cum laude aduocatus fuit, abire, quàm vel transuersum vnguem

DIALOGVS SECVNDVS

à genuina Christi doctrina, & nunc Vvormatiæ degit, augeat illi Dominus Spiritum & Fidem. HIL. Adhuc audi alia Osiana conuicia, & calumnias inauditas intolerabilesq̃, imo nunc primum admouebo manus ad grauiores. Ait se posse recensere historiam de quodam, qui cum trium superstitem vxorum fuerit maritus, à nostris tamen magno cum plausu, excipiebatur, atq̃ in pretio habebatur, ob hoc solum, quod Lutherana dogmata in vulgus spargeret. A T H. Turpissimum & planè Turcicum est, quis neget: maritum esse trium superstitem vxorum. Sed fortassis, quæ iste affirmat, non sunt vera, an non conuicimus eum mendacijs sæpè? Sed fac esse vera, quærendum esset ab isto Osore, an credat in Papatu reperiri plurimos Cucullatos, tragicis facinoribus coopertos, qui tamen solent audiri magno cum plausu, & in pretio haberi, ob hoc solum, quod mordicus Papatum defendant, & doctrinam filij Dei infectentur: scio ego, & sciunt omnes, qui inter Papistas versantur, innumerabiles esse huiusmodi, quibus per Papas omnia licent, dum strenuè se gerant in persequendis filijs Dei: quocircà minus malum fuerit audire maritum trium vxorum, qui Christi doctrinam promouere studuerit (si modo id uerum fuerit) quàm sceleratissimum aliquem Monachum, aut Episcopum, qui eam suis cõcionibus impediatur (ut solent) HIL. Deinde ait, in ditione Protestantium, fuisse ascitum in Pastorem Ecclesie, habitumq̃ præclarum & idoneum quempiam, qui fuerat

fuerat in schola carnificis, qui plures habuerat vxores, quarum vnam rapuerat, & vixisse nihilominus inter scorta, vxore etiam spectante. A T H. Demus hoc contigisse, quod tamē falsum puto, sed demus, & non in vno duntaxat, sed in quinque aut sex locis, quid inde consequitur: H I L. Putat inde consequi, quod nostra doctrina sit mala. A T H. O ineptum argumentatorem & imprudētem etiam, qui nos in hoc genere prouocat. Certē si ex ministrorum moribus & vita æstimanda fuerit doctrina, bona ne ea sit, an praua, cui inseruiunt, omnium pessima & deterrima iudicabitur ea doctrina, quā Papæ cum suo satellitio profitētur: quia nec Hebræorum, nec Mahumetanorum religio habet, neque puto ullam vnam quam habuisse ministros, qui fuerint vita inquinatiorē & sceleratiorē. H I. Audi quid mox subiungat, se posse recensere carnificem functum esse apud nos officio pastoris. A T H. Hoc quoque falsum crediderim: sed, ut demus fuisse uerum, sæpè in Papatu commendantur Ecclesiæ nō modo gregarijs illis sacrificulis & Monachis, sed his, qui uidentur splendere sub mitris & purpureis galeris, quorum mores & ingenia si respicias, minus malū iudicaueris, si corporum carnifici commendentur. An non sunt pessimi carnifices animarum, qui pessimo exemplo pessimamque doctrina ad inferos (quantum in ipsis est) animas protrudunt, deinde etiam corporum pessimi carnifices? Nam si quando possunt sceleratos ungues infingere in aliquem ex nostris fratribus,

hunc

DIALOGVS SECVNDVS.

hunc statim multis tormentis crudelissimè excarni-
 ficatum ad rogos & ad cruces rapiunt. HIL A. Sed
 quid hic dices Athanasi? Volo ipsosmet sibilos Osi-
 3 anos recitare, arrige aures: Sic autem iam est mori-
 3 bus receptum apud uestri Euangelij præcones, si-
 3 mul vt duas, aut tres uxores habeant, vt iam pro
 3 crimine propemodum non habeatur, ac modò
 non in laude ponatur. A TH. O virulentiam &
 impudentiam singularem, quò magis progredi-
 mur, eò magis sentiuntur venenatissimi a flatus isti-
 us viperæ, aut basilisci. Præcones ne Euangelij, aut
 etiam alij, duas, aut tres vxores habent apud nos, &
 id in laude ponunt? Vnicum duntaxat nominet,
 qui duas simul habeat, calumniatorum omnium
 pefsimum. Sacræ testantur literæ duabus præfertim
 notis, aut tesseris, Antichristum dignosci, ex men-
 datio scilicet atq; parricidio, Osum ergò insigne
 Antichristi membrum meritò dixerimus: Nam hic,
 vt alibi etiam, apparet, eum esse insigniter menda-
 cem, Parricidam uerò ex eo, quòd nitatur Serenissi-
 mi Polonorum regis animum inflammare, ut man-
 det Vergerium trucidari, ubicunq; inueniri possit,
 siuè apud Illustrissimos Germaniæ Principes, siuè
 alibi, dummodo tollatur è vita, HIL. Nec fuit con-
 tentus tam manifestum & tam turpè de duabus, aut
 tribus vxoribus mendacium semel effutiuisse, idem
 enim repetit alicubi, & posteaquàm mentitus est
 nostros esse Sardanapalos, Epicureos, Atheos, &
 multis

multis in summa partibus deteriores, quam sint
 Prælati Papistici, quid potest horribilius dici? pro-
 rumpit in hæc verba: Quorum plerique sunt tam in-
 exhausta libidine, ut ne coniunx quidem illis una
 sufficiat. A TH. Si non essem christianus, dicerem,
 ut te quidem omnes Dij, Deique, superi, inferi (vt est
 apud Comicum) perdant Osi, sed cum christianus
 sim (Deo gratiæ) dicam, Deus det tibi sanio-
 rem mentem Osi. HIL. Sed audi hunc quoque locum,
 qui ad idem pertinet: Quis non facile perspiciat
 quæ sit honesta matrona, quæ contra sit mulier a-
 dultera, & impudens meretrix? Hanc nimirum esse
 vos, apud quos **N V L L V S E S T L E G I -**
T I M V S T H O R V S, sed vagi sunt concubi-
 tus. A TH. De quibus loquitur: HIL. De nostra-
 tibus, quos disertissimè appellat semen adulteræ.
 A TH. Iesu, quantum audet iste hypocrita. HIL.
 Qui respicit præcedentia, videtur quidem voluisse
 dicere, nos habere incertam atque illegitimam do-
 ctrinam & Ecclesiam (cum tamen penes illos exi-
 stat notha & adulterina doctrina atque Ecclesia, Non
 autem penes nos) Sed talibus verbis maluit uti,
 quæ tum id, tum aliud quoque obiter denotarent,
 non esse scilicet (suo iudicio deprauatissimo) legi-
 timum thorum, saltem eorum, qui uncti aliquando
 & bestię caractere insigniti fuissent, quasi his, iure
 diuino, non liceat matrimonium contrahere, Ta-
 meti aliud quoque fortassis designat grauius, quod-

DI A L O G V S S E C V N D V S

que latius patet, quantum ego offacio. A T H A.
 Quid? H I L. Dicam, iste præfractus Osor videt ur
 mihi sentire, matrimonium eorum, qui vera fide nō
 sunt illustrati, pollutum atq; impurum, ac pro scor=
 tatione uel adulterio habendum esse; quare cum
 putet nos minimè esse uera fide illustratos, imo pla=
 nè hæreticos, consequi, quod nostra matrimonia
 non sint legitima. A T H. Atqui hoc fuit vnum ex
 dogmatis Anabaptistarum regis, Ioānis illius Lei=
 densis, perditissimi nebulonis, imo cacodæmonis,
 cui etiam Lutherus acerrimè respondit. H I L. Fuit
 unum ex illius dogmatis, nunc verò à Varmiensi
 Cacodæmone vsurpatur. At nos, cū Christiani si=
 mus, decet modestius agere, non quidem, quò Osio
 parcendum sit: Nam meritò debet ab omnibus no=
 stris, ut mendacissimus conuiciator, & gloriæ Dei
 atq; doctrinæ rabiosus insectator exagitari concul=
 caricq;. Sed quia habenda est ratio bonarum familia=
 rum, quæ sunt in Papatu innumerabiles, quas, ta=
 met si carere, magna ex parte, vera fide & Dei cog=
 nitione videmus (utinam non carerent) non pro=
 pterea retorquere in illas Osianum argumētum de=
 cet. Absit: sed crediderim neminem mortalium, præ=
 ter vnum Osium, qui est profligata audacia, ausu=
 rum fuisse literis mandare, quòd nullum sit apud
 nos legitimum matrimonium. Sed quòd vagi sint
 concubitus, quòd perinde esse, ac si diceret, nostras

vxores

vxores esse meretrices, nostros liberos spurios, quis non intelligit: HIL. Si senserit se vrgeri, hoc nomine, nō deerunt Sophistæ effugia atq; subtiles interpretationes suorum verborum. ATH. Scio, sed boni viri in re tanti momenti, nō ambiguè lequuntur, sed declinant à verbis, quibus vident, posse tot & tantas familias conspurcari atq; irritari, quot nostræ religioni nomen dederunt. HIL. Sic res est: non caret maxima reprehensione, qui à talibus verbis non abstinet, ubi agitur de fama decq; honore, in re tã graui, atq; tam seria. Sed cum dixerim, isti Sophistæ non defutura effugia & cauillationes, ubi senserit, se, ob tam acerba in nos iactata conuitia, reprehendi atq; urgeri, audi quemadmodum suspicor illum defensurum id quod dixerit, sic iam moribus receptum esse apud nostri Euangelij præcones, simul ut duas, aut tres vxores habeant, ut iam pro crimine propemodum non habeatur, ac modo non in laude ponatur. ATHA. Deum immortalem, quomodo tam horribilem, tamq; falsam calumniam excusare unquam posset: HIL. Audi, Hæc sunt Sleidani verba ex libro decimo. Mox ille (loquitur de eo, cuius modo meminimus, Anabaptistarum rege) ternas ducit vxores, hoc exemplum alij quoq; sequuntur, ita quidem, ut etiam in laude ponetur, frequens matrimonij repetitio. Vides, ut verba quoq; eadē vsurpet Osius, quib.

M ij ATH.

DI A L O G V S S E C V N D V S.

A T H. Video, & sanè crediderim, hoc esse quod exagitat Osius. Sed quid nobis cum illa bellua Monasteriensis? illam conuiujs impetat, quòd ternas uxores duxerit, aliosq; qui id exemplum dicuntur sequuti, non nostros, qui non modo multis libris æditis, verum etiam collata pecunia, collatis militibus, collatis tormentis, insectati sunt illam furiam à Diabolo excitatam, dum fuerit cum omnibus suis expugnata & grauissimis supplicijs affecta. HIL. Putat Osius, illum à uobis prognatum fuisse, propterea omnem illius immanitatem, omnesq; illius blasphemias nostris attribuit. A T H. Prognatus fuit à Diabolo, qui sperauit, se posse, illo abominabili partu, renascentem Euangelij doctrinam diffamare atq; extinguere. HIL. Sic solet Osius. Muncerum quoq; seditiosissimum illum, sæpè nobis exprobrat, quem tamen nostri Principes diu, magna sollicitudine, insequuti, tandem capite mulctarunt, Ait in summa Osius, nos minimè debuisse à Paparum obedientia se subducere, & secessionem facere; quare nobis meritò imputari omnes seditiones, omnes sectas atq; hæreses, quæ postea natae sunt, quid tu hic illi responderes? A T H. Responderem, Papas primùm non debuisse filij Dei doctrinam tam fædè tamq; horribiliter conspurcare atq; corrumpere, deinde non tanta immanitate tantaq; rabie resistere his, qui eam cupiunt purgatam, atq; in pristinum nitorem restitutam, quare ipsis Papis referri debe-

debere acceptas omnes turbas & calamitates, quæ postea natae sunt, vt non dubito, quin de omnibus illis sint apud Deum exactissimam rationem ipsi ipsi, maximo eorum malo, reddituri. Sed cum impudentissimus conuiciator Osius mentitus fuerit, MORIBVS esse receptum apud Euangelij PRÆCONES, vt binas, aut ternas vxores habeant, idq; in laude ducāt, quomodo docere possent, vllum vnquam, ex nostrarum Ecclesiarum ministris, exemplum illius nebulonis sequutum fuisse, binasq; aut ternas duxisse vxores? durauit enim Monasteriensis obsidio, paucis duntaxat mensibus, vrbe autem capta atq; illa fece rusticorum profligata, non erat amplius, qui binas, aut ternas duceret, Quid ergo Oso ait, moribus receptum esse, quasi tantum flagitium inde postea dimanarit ad nostros, sitq; adhuc in vsu? Deinde cur audet dicere præcones Euangelij hoc facere, cum nec Sleidanus, nec quispiam alius ullum verbum de concionatoribus, qui binas aut ternas duxerint? HIL. Non est dubium, quin Oso instigatus à Sathana, qui repurgatas ab Idolomanis Ecclesias ferre non potest, voluerit eas, quasi polygamiam introduxerint, diffamare, à qua tamē, toto pectore, abhorremus. Sed referet præmium suæ impietate suæq; impudentia dignum: Nam prope diem erit contemptui atq; ludibrio toti Europæ, ac non multo post præceps ruet ad suum magistrum. Sed audi Athanasi, quanta sit istius impudentia, sta-

DI A L O G V S S E C V N D V S.

tim enim, ubi nos falsissima & diabolica illa calumnia de duabus, aut tribus uxoribus, oneravit, subiungit: Non possunt isti sibi temperare quin ex quibus schola sint profecti, planum omnibus faciant, & exemplo magistri sui, sannis, scommatis, dicterijs, conuictijs parum Christianis, libros suos infarciant. ATH. Sunt ne Osiij uerba: HIL. Sunt, quæ statim subiunguntur (ut dixi) postquam mentitus est de nostrorum tam inexhausta libidine, ut ne coniunx quidem illis una sufficiat, hanc enim iniquus homo non putat esse calumniam parum Christianam, ut neque illam, quod nullum sit apud nos legitimum matrimonium, Sed non solum hæc, quæ dixi, manifesta in nos mendacia effutiuit, sed alia multa quoque. Audi unum nunc insigne: Fecit se, in primo eius libro, Germanicarum Ecclesiarum censorem, arrogantissimè, & omnia sursum & deorsum miscuit, quod illas toto terrarum orbe benè posset deformare & diffamare, nulla habita Regum & Principum, aut cuiusquam alterius ratione. Cum uerò Sacramentarios, seu Zuinglianos multis probris & maledictis proscidisset, eosque esse multò peiores Lutheranis affirmasset, imò usque ad eò immanes, ut soleant exhaurire & patibulo affigere (in quo tamen mentitur) cadauera eorum, qui ad papisticam religionem deprehensi sunt, cum nostram prius fuissent amplexi. Cunctaque prius dixisset, licet falso quoque (more suo)

suo) totam Augustam Vindelicorum esse Zuing-
 lianam, quasi pro tribunali sedens, hæc uerba sub-
 iungit. Palam illud est, quod præter Saxonicas ci-
 uitates, pauci admodum Lutheri receperunt E-
 uangelium, omnes alij, siue apud Heluetios siue in
 GERMANIA aut Catholici sunt, aut SA-
 CRAMENTARII. ATHA. Salue Osi-
 cum tuo præfractissimo, hoc est, Episcopali & mi-
 trato mendacio: Nam palam est, nullam prorsus,
 nullam esse, neq; Augustanam, neq; ullam aliam
 Ecclesiam in tota Germania, quæ Sacramentaria sit,
 ut appellant, aut Zuingliana, sed aliquot duntaxat
 Heluetiorum ciuitates. HILA. Vis aliud profe-
 ram, ex eadem penu Osiana, mendacium æque ma-
 gnum, atq; hoc quod nunc audisti: atq; eiusdem
 generis quoq; Accipe: Brentium seorsum à Phi-
 lippo colligere, non obscure indicat, seorsum ab
 eo conscripta Confessio & Patribus in Synodo
 Tridentina oblata, quod in iustificationis articulo
 non cum Augustana, sed cum Osiandrina confes-
 sione sentire uidetur. ATH. Falsum est. HI. Falsis-
 simum: Confessio enim Vvирtenbergica, anteq̃
 Concilio Tridentino offerretur, ad Saxonicas Ec-
 clesias, per duos Theologos missa fuit, nempè Beur-
 linum et Isenmanum, bonos uiros & apprimè do-
 ctos, ut diligentissimè discuteretur, an hæc cum il-
 larū ecclesiarum confessione per omnia conuenirēt.

Cum

DIALOGVS SECVNDVS.

Cum ergò Saxonici pastores pulchrè utraq; congruere animaduertissent, subscripserunt Vvittenbergicæ, & vicissim nostri subscripserunt Saxonicæ. Sed cum utraq; omnibus obuia sit, legat qui velit, statimq; inueniet Osium esse mendacem, hoc est, Brentium, in confefsione Synodo Tridentinæ oblatâ, non colligere, quo ad articulum Iustificationis, vt neq; in alio, seorsum à Philippo, sed prorsus idem docere, hominem scilicet iustificari, hoc est, Deo gratum & acceptum fieri, & peccatorum remissionem habere propter vnicam & solam obedientiam Domini nostri Iesu Christi, per solam fidem nobis applicantem, & hanc esse imputatam, siuè imputatiuam iusticiam, de qua Apostolus ad Romanos & ad Galatas disputat. A T H. Nisi sperarem Brentium & Vergerium, ad quos in primis ea cura atq; prouintia videtur pertinere, esse isti Osio responsuros, putarem consultum, vt nostrarum Ecclesiarum omnium nomine responderetur, ac Serenissimo Regi, totoq; eius regno doctrina & causa nostra probaretur, istumq; Aposcopum grauiter accusantes, vrgeremus, ut de eo tanquam de mendacissimo calumniatore pœna exigeretur, Agitur enim hic de gloria Dei asserenda, & ab iniuria vindicanda, quonullum potest esse negotium maius, & in quo magis deceat nos laborare, neq; vllos labores, vllos sumptus, vllaue pericula, aut quicquam aliud metuerè, H I L. Verè tu quidem, sed quæ hætenus attingi, sunt

sunt quidem non leuia. ATHA. Imo grauissima sunt, quid tu extenuas? HIL. Dixi non leuia, si cum his conferantur, quae nunc audies. AT. Ergo grauius adhuc nos infectatur? HIL. Audi modo, nulum non lapidem mouet, ut sui Regis animum quantum potest abalienet à nostra causa: obijcit illi parentis, deinde omnium maiorum suorum exemplum auctoritatemque: deinde ait, illum, cum diadema Regium eius capiti imponeretur, tum Ecclesiae Dei, tum Poloniae regno obstrinxisse fidem iururando firmatam, quod nunquam esset destitutus tueri & colere summum Pontificem cum Ecclesia Romana, in primis autem iste, ex osus Deo, omni studio conatur eius Regiae Maiestati insinuare (hic hic audies rem indignissimam, atrocissimamque iniuriam, qua non dubitauit afficere Reges, Principes, Status, omnes in summa, qui puriorem doctrinam amplexi sumus) fore scilicet, ut propediem Christiani esse desinamus, futuros autem Arrianos & Macedonianos. ATH. Iesu. HIL. Reuocaturos scilicet horum furores ex inferis, sopitosque illos ignes suscitaturos, ut non simus amplius dicturi, id, quod nunc dicimus, Christum esse Deum, sed negaturi proculdubio, huc enim tendere omnes nostros conatus, & nostra omnia studia, ut Christi et illius immenti beneficij gloriam obliuione sempiterna obruamus (sunt eius verba) In summa videtur sentire, uoluisse nos incipere ab oppugnatione Romanae

Næ

DIALOGVS SECVNDVS

nã Ecclesiã , vt ea ratione sterneremus nobis ad
 Arrianismum commodiorem uiam. A TH. O ma-
 lum & pestilentem virum Osium, HIL. Quin ait
 disertè, Lutherum & Brentium ab Arrianorum sen-
 tentia non multum abhorrere. A TH. Audet hoc
 quoq; dicere? HIL. En tibi eius verba: Ab Arria-
 norum sententia se (de Brentio loquitur) non mul-
 tum abhorrere, sicut olim & Magister eius Luthe-
 rus non obscure præ se ferre videtur. A TH. Men-
 titur de utroq;. HIL. Sed id mirandum in isto phre-
 netico, quòd statim ubi tam graue conuictum in
 Brentium eructauit, verba Brentij recitat, quæ sic
 habent, audi num prorsus phreneticetur, & disertè
 contra id, quod modo dixerat, adducat. Laudamus
 maiorum nostrorum studium, quod operam dede-
 rint, ut doctrina de vera & æterna diuinitate Chri-
 sti, pura & sincera ad posteros transmitteretur. De-
 inde inspiciat qui voluerit Confessionem ab ipso
 Brentio dictatam, in qua de Patre, de Filio, & Spi-
 ritu sancto, ad eum modum affirmat se sentire, ad
 quem Nicenum Concilium, Ephesinum primum,
 & Calcedonense statuit & definiuit. Certè qui ue-
 ram & æternam diuinitatem Christi confitetur, &
 Niceno, Ephesino primo, & Calcedonensi Conci-
 lio subscribit, nihil minus, quàm cum Arrianis cõ-
 sentit. A TH. Nõ est dubium. HIL. Alibi de Bren-
 tio ait. Audi Athanasi, audi arrogantissimum cen-
 sorè & petulantissimum (quod sæpè cogor dicere)
 conuiciatorem Osium. Sed & Diabolici ingenij tui
 (affatur

affatur Brentium) fallentē subtilitatē non tacebo, si-
 milē, quod scriptum non est, decernis Patri Filium
 prædicari, ut æqualē Christum Deum, quod scrip-
 tum est, taceas. ATH. Non video quid intersit inter
 similē & æqualē, cū ab eo potissimum homine in
 hac causā dicatur, qui decreta Conciliorum, de qui-
 bus dixi, grauissimis verbis se reuerenter suscipere
 profiteatur, semperq; professus fuerit. HI. Sed cū
 Brentio obijciat, quasi neget Christum esse æqualē
 Deo, audi, an reuera neget uel approbet, hæc sunt ex
 Prolegumenis pag. 69. Nec dubium est, quin cū
 Patres Nicæni Cōcilij definierunt Christum filium
 Dei ÆQVALEM esse Patri, essentia et maiestate,
 Christus fuerit in medio eorum: quia tunc sequuti
 sunt nō suas ipsorum opiniones, sed sententiā Spiri-
 tus sancti in sacra scriptura traditā et patefactā. Quid
 hic poterit respōdere Osius, qui tanta impudentia et
 iactātia, literis mandare ausus est, Brentium esse dia-
 bolicō ingenio, quōd tacere voluerit Christum esse
 æqualē Deo, cum tamen appareat eum disertissimē
 laudasse eos, qui definierunt Christum esse æqualē
 Deo: ATH. Heus Osi, quis nā erit dicendus homo
 fallax & Diabolico ingenio, Brentiusne an tu? HI.
 Alium locum adducā, ubi frigidissimā malignissi-
 māq; Osi cauillationē videbis ferē eadē in re. Et in-
 uocāt solum patrē D. N. Iesu Christi. Quod est hoc
 nouum locutionis genus, inuocāt solū patrē? Quid
 si inuocent filiū? Quid si Spiritū sanctum inuocent?
 iā eos nō cōuenisse dices in nomine Christi? An nō

DIALOGVS SECVNDVS.

hoc paulò antè dixeras, quòd non conuenitur in nomine Christi: si cantetur Missa de Spiritu sancto, huius inuocationem excludi vis? Fortassis aliquid cum Serueto commune habes? A T H. Video calumniam: Nam cum Brentius dixerit, inuocandum solum Patrem D. N. Iesu Christi, ut excluderet sanctorum mortuorum (ut ego arbitror) inuocationem, quæ tam frequenter Papistis est in vsu, Osius malitiosè interpretatur, quasi Brentius nolit Filium & Spiritum sanctum inuocari. H I L. Quod dicis non improbo, sed potest confodi & iugulari Osius uerbis ipsius Christi, quæ à Io. 17. Capite recitantur, nempe his, vt cognoscant te SOL VM Deum uerum, & quem misisti Iesum Christum. Osius ergò, stultissime loquitur, cum ait, nouum esse locutionis genus, quod est vetustissimum. Verùm hoc quoq; audi. Brentius merito irrisit eos, qui initio Cõcilij canerent (ut dicunt) Missam de Spiritu sancto: Nam reuera ridiculum est, ut in illa tam putida consarcinatione blasphemiarum, Missa nimirum, sumè exosa Patri, Filio & Spiritui sancto, Spiritus sanctus inuocetur. At cauillator Osius, ergò negas, inquit, inuocationem Spiritus sancti. A T H. Iesu, nunq; tantam futilitatem imperitiamq; tanta cum malignitate coniunctã vidi. H I. Audi & hoc, Vidisti q; grandi & horribili conuitio iste modo nixus fuerit inspergere et cõspurcare Reges, Principes, ordines et status, omnes in sumã, qui proiecto Pa-
patu,

patu, puriorē filij Dei doctrinā sectamur, quòd sci-
 licet propediem negaturi simus Christum esse De-
 um, quod perinde est, ac si diceret, nos uelle Mahu-
 meranam impietatem, abnegato Christo, suscipere.
 Hic malignitatem atrocissimam & incomparabi-
 lem uides, futilitatem uerò in his audies, quæ sta-
 tim subiungit: Quam etiam ob causam & Chris-
 matis usum, & cruce signandi morem tot lædorijs
 & scommatis insectantur. ATH. Præclara uerò
 consequentia: negamus Chrisma & usum signandi
 cruce fuisse à Christo uel ab Apostolis institutum,
 ergò breui siemus Turcæ, aut Arriani, et Christum
 esse Deum negabimus, quis non stomachetur: usq;
 adedò ne existimat suum rancidum oleum, seu Chris-
 ma, moremq; illum cruce signandi externum esse
 cum Christi diuinitate coniunctum, ut hanc proti-
 nus neget, quicumq; illa externa signa, ab homini-
 bus supersticiosulis inuecta, nō probauerit: ATH.
 Haud dubiè iste Osor uenatur sibi imperitorum &
 vulgi Papistici plausum, cum tanta acerbitate, qui-
 ritatur, quòd isthęc leuicula de suo Oleo, deq; signo
 crucis nostris scriptis reprehendamus. HIL. Hoc
 quidem uenatur, sed Papæ in primis gratiam: atq;
 unà huc spectat, ut deformet & diffamet Luthere-
 rum, Melanthonem, Brentium, aliaq; organa, per
 quæ nobis Pater cœlestis, ut scripturas intelliga-
 mus, aperit sensum: Nam Brentio non modo id,
 quod nunc audisti, impudētissimè impingit, quòd

DI A L O G V S S E C V N D V S.

scilicet Arrianorum blasphemijs patrocinetur, sed aliud quoque itidem falsissimè. A T H. Quid id est? H I L. Quid de Eucharistia Brentius sentiat, nosti? A T H. Noui, cum Luthero scilicet, vt Brentij scripta omnia testantur, non est dubium, neque vnquam fuit. H I. Tamen Osius, vt eum accuset, leuitatis atque incōstantiæ, affirmat illum nunc esse in Sacramentarium partes propensioem (vtor Osij verbis) et paulò post inquit: Sicut in alijs nonnullis ita & in hoc videris ab Augustana Confessione dissentire, quæ substantialiter in pane cōtineri Christi Corpus affirmat, si modo eo sensu prolata est de Eucharistia Confessio, quem in Apologia sua Philippus affert. A T H. Si quis ab Osio quæreret, quæ nam sint illa nonnulla alia in quibus audet dicere, Brentiū à Confessione Augustana dissentire, quid nam responderet tuo iudicio? H I. Meum iudicium est, quod Osius ignoret quid dicat, Brentius enim à Cōfessione Augustana neque in articulo de Eucharistia dissentit, neque in alio (vt diximus) A T H. Mirum, istum nō metuisse proditurū alicundè hominem, qui de tam crassis mendacijs, quibus suos libros scaterere intelligo, eum cōvinceret. H I. Mirum quidem hoc est, sed illud equè mirum, aut fortassis magis, quod in tanta luce Euāgelij, adhuc audet mordicus retinere, acerrimeque tueri quedā absurdissima et enormissima, que ipsimet Papistæ sciunt, defendi nullo modo posse. Ostendam enim istum laudare, & mordicus tueri
illas

illas tam multas gesticulationes, totumq; illum, ve-
 luti scænicum ornatum sacrificulorū, quo vtuntur
 missificantes, deinde baptismum, seu benedictionē
 Campanarū quoq; A T. Iesu. H I. Imo totum illud
 proluuium abyssumq; ineptiarū et blasphemiarum,
 quæ in libro, cui titulus Pontificale, continentur,
 A T. Serione loqueris: H I. Serio loquor atq; inge-
 nuè, nō vtor calumnijs, ut Osius facit. Quid multis?
 an nō audisti heri vocem ipsius, qua dixit, se velle il-
 lam fidem adultum tenere, in qua natus est: Est autē,
 haud dubiè, natus, multò ante ortum solis Euange-
 lici, in dēssimis tenebris. In summa, quod ad illum
 attinet, nec vsum quidem aquæ salitæ (ipsi benedi-
 ctam nominant) sineret sibi extorqueri. Quid ergo
 nōnulli adhuc expectant Papatū Concilia, in quib-
 ipsimet Pape unā cum istis Oforibus, Aforis, Cani-
 sjs, Staphilis, Aujs, alijsq; huius farinae hominibus
 futuri essent iudices: totum Papatū strenuissimè re-
 integraturi, nisi fortè ad pristinas Idolomanias ali-
 qd essent addituri, vt sanè crediderim: A T. Vtinā
 totus Christianus orbis hæc intelligat: nam simul
 intelligeret, nullam vnquam, in tanta Euangelij lu-
 ce, moderationem nullumq; pacis studium potuisse
 se in istos induratos Osios penetrare, sed summam
 atq; in dies maiorem in illis esse insolentiā atq; per-
 tinaciam, qua nec tantillum ex his, quæ ipsimet sci-
 unt (vt dixi) defendi nullo modo posse, condona-
 rent, vt Rempublicam Christianam grauissimis dis-
 fensionibus vsq; adeo exagitatam atq; concussam
 tandem

DIALOGVS SECVNDVS.

tandem aliquando pacificarent atq; instaurarent. Sed uaticinor fore, ut istis nunc idem eueniat, quod antè XL annos contigisse uidimus. Cum enim fere superbissimi homines nullo modo potuissent, ut uel abusus & nundinationes suarum indulgentiarum, uel potius imposturarum taxarentur, effecit admirabilis Dominus Deus noster, ut ea occasione tanta strages in papatum, per machinam uerbi sui, fuerit inflicta, quantam omnes uident: sic & deinceps fiet. Cum enim isti Osiores absurdissima quæq; uelint mordicus retinere, cunq; audeant se iactare, quòd nec leuiculis quibusdam medijs, aut indifferantibus rebus pacem redimerent, idem Deus, qui opus cœpit, perficiet, lōgiusq; gloriam suam, quam hactenus fecerit, promouebit haud dubie. HIL A. Mi Athanasi, cogor tecum agere, quemadmodum egisti mecum heri, & petere, ut boni consulas, quòd nequeam hodiè diutius tecum cōferre, abripit enim me negotium satis graue. ATH A. Quid ni boni consulam? Sed quando speras fore, ut rursus conueniamus? HIL. Cras mane (si Dominus uoluerit) & conueniam te in tuis ædibus, feramq; ipsum Osiolibrum, & reliqua audies, quæ annotaui aliquanto ineptiora & monstrosiora his, quæ audisti.

ATH Expectabo te, & prandebo
postea mecum. HIL A.

Non recuso.

Dialogus

DIALOGVS TER- TIVS.

HIL. Salue Athanasi. **ATHA.** Tu quoq; salue Hilari, uideo te fascem librorum ferre sub ala, ue rusticus agnum. **HIL.** En tibi librum, de quo heri & nudius tertius tam multa. **ATH.** Satis grandem. **HIL.** En tibi alium eiusdem autoris, satis foecundi. Nam tres vno partu edidit. Lege titulum. **ATH.** De expresso Dei verbo libellus valde utilis ac his temporibus necessarius, cum gratia & priuilegio Imp. **HIL.** Titulus, propter quem vadimonia deferri possint. **ATH.** Ita est, nisi sciremus esse Dilinge impressum. Id miror, ubi ait necessarius, non additum fuisse ad **SALVTEM**: Nam puto Dilingensem Purpuratum omnino credere, hunc librum esse ad salutem necessarium, ut sunt fidei articuli, in Symbolis comprehensi. Vidistin tu? quid ait tandem? **HIL.** Inspexi duntaxat aliquibus in locis, & fortassis ostendam tibi vnum atq; alterum: hoc autem in primis mihi videtur agere, ut, quantum possit, extenuet Dei verbum, & sacrae scripturae auctoritatem detrahat, ut non sit ex expresso Dei verbo, quo sentiunt se vrgeri & iugulari, iudicandum, sed ex Traditionibus, aut interpretationibus Papatum suarumue creaturarum. Visum est mihi veluti quoddam Epitome istius maioris voluminis. **AT.**

○

Sepona=

DIALOGVS TERTIVS

Seponamus obsecro : Nam videor mihi sentire te-
 trum odorem. HILAR. Lege istius minoris titu-
 tulum. ATHA. De eo, num calicem Laicis, & vx-
 xores sacerdotibus permitti, ac diuina officia vul-
 gari lingua peragi fas sit. HILA. Hunc perlegi.
 ATHA. Quid tandem? HILA. Nullo modo
 potest pati, ut calix Laico, vt vxor sacerdoti permit-
 tatur, atq; ut diuina officia (ut ipse vocat) vernacu-
 la lingua peragantur. ATHA. Ista pertinacia atq;
 arrogantia proderit gloriae D. Dei nostri promo-
 uendae, ne dubita. HILA. Obstupesceres autem,
 si videres, quam ineptis & frigidis, in primis quam
 a uera pietate alienis argumentis vtatur. Prodit se
 quod Euangelium summe oderit, ut uere est illi o-
 dor mortis, ira conatur illud, quacuncq; ratione po-
 test (ut dixi) deprimere & extenuare, ut etiam con-
 iecturis aliquando agat, quo destruat apertum Dei
 mandatum. ATHA. Coniecturis ne contra aper-
 tum Christi mandatum? obliterantur ne Christi
 mandata ullis coniecturis? HILAR. Sic ipse ex-
 istimat, ait enim fortassis Ephesini Concilij autori-
 tate vsum vtriusq; speciei fuisse abrogatum, sed
 acta eius Concilij integra non extare, quibus hoc
 potuisset clare euincere, sed tantum fragmentum,
 & affert, non reñciendas (ut ipse dicit) coniecturas,
 quibus doceat Ephesinum Concilium statuisse, pro
 fen-

sententia Papatus. ATHA. Licuisset ne Ephesino, aut Calcedonensi, aut Niceno, aut cuiusdem Concilio abrogare mandatum Christi? Vnum velim scire, quid iste respondeat Gelasio, cuius in magno (ut appellant) Decreto verba sunt inserta, quæ habent: Aut integra Sacramenta percipiant, aut ab integris arceantur? HILAR. Sentit se valdè urgeri a Gelasio, ut uideo, est enim valdè sollicitus, quomodo ab eo se explicet. ATH. Quid ait tandem? HILAR. Multa, inter alia, eos, qui ante nos cum Papistis de hoc articulo contenderunt, Boemos in primis non fuisse vsos Gelasij autoritate, citrà autem dubitationem ullam libenter fuisse vsuros, si vidissent Gelasium pro se facere. ATHA. Ridiculum caput, ergò non licebit nobis aduersus Papistas, ullis scripturis, argumentis, & autoritatibus vti, nisi illis ipsis præcise, quibus vsi sunt alij ante nos? Vnde hausit istud topicum? HILARIVS. Ex peruersitate sui cerebri, qua Gigantum more pugnat cum Deo. Deinde ait, verba Gelasij ad solos Sacerdotes pertinere. ATHA. Vnde illi constat, cum nulla sit apud Gelasium sacerdotum mentio? HILA. Glossatorem, inquit, Thomam de Aquino, & Archidiaconum, explicantes ea verba, ab integris arceantur, dixisse, ut aut ambo, panem scilicet & vinum consecratum accipiant, aut abstineant à celebra-

DIALOGVS TERTIVS.

celebratione missarum, vt neutrum conficiatur.
 ATH. Meræ nugg, Ent tibi Gelasij verba, quæ me-
 moriæ teneo, cùm summè mihi placeant. Comperi-
 mus, quòd quidam sumpta tantummodo corporis
 portione, à calice sacrati cruoris abstineant, qui pro-
 cul dubio, quandoquidem nescio qua supersticio-
 ne docentur astringi, aut integra Sacramenta perci-
 piant, aut ab integris arceantur, quia diuisio vnus
 eiusdemq; misterij, sine grandi sacrilegio non potest
 prouenire. Quid hic audis, quòd possit ad sacerdo-
 tes, vel conficientes (vt aiunt) detorqueri: loquitur
 enim de laicis, procul dubio, qui sumpto pane seu
 corpore, abstinent à Vino, seu sanguine, vt in Pa-
 patu sit, ATH. Non est dubium, & ipsemet Osius
 tandem videtur agnoscere interpretationem, quam
 attulerat, esse alienam à verbis Gelasij, quare accurrit
 ad aliam anchoram, satis infirmam: Ait enim non
 reperiri integram eam Gelasij epistolam, vnde Gra-
 tianus ea verba produxit. ATH. Quis possit sinè
 nausea audire tam putida: Dicat mihi Osius, putat
 ne Gratianum sibi confinxisse istud epistolæ frag-
 mentum (si modo fragmentum est) & non potius
 ex integro descripsisse: HIL. Aliud eodem in loco
 annotauì æquè ridiculū, aut magis fortassis. Quan-
 do nihil ex ea Epistola habemus, præter fragmen-
 tum istud, quòd adfert Gratianus, quo alio sensu
 verba hæc accipi oportet, quam quo Gratianus eis
 vsus esse videtur: Porrò quo sensu sit eis vsus, ex a-
 liquot

quot canonibus, qui præcesserunt in ea distinctio-
 ne, facile quivis perspexerit, qui non de alijs, quàm
 de sacrificantibus loqui videntur. Sunt Osiana ver-
 ba, in quibus primum falsum puto, quòd in præce-
 dentibus canonibus, non de alijs, quàm de sacrifi-
 cantibus loquatur: Nam de laicis quoq; mihi vide-
 tur loqui. Deinde an num absurdissimum illud est,
 quod ait, nos debere illius fragmenti verba eo sensu
 intelligere, quo à Gratiano sunt adducta: Quid si
 Gratianus aliquid malè intellexisset in alijs Patrum
 sententijs & scripturis diuinis, quas compilauit (vt
 solet malè intelligere, atq; errare, qua de re extant bo-
 ni libelli) cogerentur ne lectores sequi Gratiani in-
 scitiam, & non potius verum sensum verborum,
 quæ sunt adducta: A T H. Portentosum est, in tam
 paucis verbis & ferè in vno paragrapho apparere
 tot fædos lapsus. Sed cum meminerit glossatoris hu-
 ius canonis, cur non produxit eiusmet verba: quæ
 scio huiusmodi esse, vt si Papistæ possent ea dispun-
 gere, aut suppressere, valde libenter facerent. A T.
 Quæ nam ea sunt: H I L. Omnino contra id, quod
 ipsi de Eucharistia sentiunt, sed ea nunc missa facia-
 mus, Audi quid eodem in loco Osius: vtinam, in-
 quit, apud istos Gelasij valeret autoritas, nulla nunc
 de speciebus Sacramenti esset altercatio: atq; vbi
 hoc dixit, & Gelasium magnum fuisse virum, & o-
 mni laude dignum affirmavit (quod nos non dif-
 ficemur) producit verba, quibus Gelasius monet
 O iij debere

DIALOGVS TERTIVS.

• debere inconuulsum firmumq; constare, quicquid
 • Patres semel sanxerunt secundum scripturarum
 • tramitem. Adducit ergò Osius disertè contra se
 & pro nobis: Nostrum enim est hoc axioma, ut
 manere debeat inconuulsum firmumq; quod Pa-
 tres & maiores nostri sanxerunt, **S E C V N-**
D V M S C R I P T V R A R V M T R A-
M I T E M, At Osij & reliqui Papistæ con-
 tendunt, debere inconuulsum manere, quod ma-
 iores nostri, etiamsi non secundum diuinas scrip-
 turas sanxissent: satis enim putant, si maiores no-
 stri aliquid sanxerint, hoc tantum spectant, hoc
 adorant, quicquid Christus Dei Filius sanxerit.
A T H A. Dixisti mihi statim initio, istum esse iu-
 dicio prauo, & semper magis in ea opinione con-
 firmor. **H I L A.** Quæso te Athanasi sine me ad-
 huc expaciari in hoc campo, vt agnoscas, quàm sit
 pertinax iste Hypocrita. Animaduerto primum
 Carolum Quintum Cæsarem, deindè Paulum Pa-
 pam eius nominis iij. cum omnibus Cardinalibus,
 hoc est, cum tota Romana Ecclesia (vt ipsi interpre-
 tantur) deindè Aloysium Lippomanum, Vero-
 næ Episcopum, quem Osius suscipit & summis lau-
 dibus effert, Postremo ipsum Asorum Dominica-
 num, què idem Osius vbiq; venerabilem & insignè
 virum prædicat, animaduerto inquam, omnes hos,
 quorum maxima & incomparabilis est apud O-
 sium autoritas, censuisse ealicem laicis esse permit-
 tendum,

tendum, & tamen non commouetur Osius, vt cum illis consentiat, vsq; ad eò est durus & solitarius, quin & fascinatus Papalibus præstigijs. ATH. Scio de Carolo Quinto, qui in libello, quem Interim appellant, nõ solum calicem laicis, sed ministris Ecclesiarum vxores, Cæsarea autoritate, permisit, de reliquis, quos nominasti, an ita senserint, me latet. HIL. Paulus iij. Anno virginæ partus M. D. XLVIII. Pridiè calendis Septembris, tres in Germaniam legatos misit, quibus mandatum, de consilio & assensu omnium Cardinalium (sic enim habetur in bulla) dedit, vt petentibus sibi permitti calicem, aut vsum vtriusq; speciei, non denegarent: ea bulla passim extat, impressa Basileæ, curante Vergerio, apud Oporinum. ATHA. Memini nunc istius legationis, hunc titulum iactabat, pro reductione multorum populorum Germanicæ nationis, & memini etiam, eam multos, magno cachino, fuisse prosequutos, & nec mulierculam quidem fuisse inuentam, quæ voluerit ad Papatum reduci. HI. Ea ipsa Legatio est. ATH. Sed vnde scis Lipomanum Veronæ Episcopum sentire, calicem laicis esse permittendum? certè in ea ad Illustrissimam Radziuillum, cuius supra meminimus, Epistola aliter sentit. HIL. Quicquid in ea Epistola videatur sentire, is fuit vnus ex tribus legatis, qui bullam & mandata, de quibus dixi, per Germaniã circumferebat,

DI A L O G U S T E R T I V S .

bat, cedo, passus ne fuisset legationem ad se deferri, in qua contra suam ipsius conscientiam calicem laicis permitteret: non est credibile de viro, quem Osius tantopere admiratur. A T H A. Sed de Afoto quomodo docebis idem sentire? Nam de reliquis, quos nominasti, videris mihi belle docuisse. H I L. Cum libellus, de quo dixi, cui titulus INTERIM quem nonnulli sphingem, nonnulli chymeram appellant, monstrum cerre fuit horrendum, fuisset in comitijs Augustanis, anno M. D. XLVIII. lectus, non dico perlectus, sed cum pauca quaedam eius verba lecta fuissent (nota est historia, qua multi non libenter audiunt, cum recitatur, ne in memoriam hominum reuocetur, quo artificio penè oppressi aliquando fuerimus) is mansit aliquandiu penes Afotum, qui in plerisque locis eum inuertit, suo modo, atque corripit: cum vero non attigerit locum, in quo calix laicis concedebatur, ergo probauit quæ non expunxit: vt placet hoc genus collectionis? A T H. Quid ni placeret? Sed Osius patronus, seu curator Afoticus abs te primum quæreret, unde scias libellum fuisse corruptum? H I L. Responderem, à bonis & grauibus viris, quibus licuit eum legere, antequam ad Afoticos ungues peruenisset. A T H. Quid si deinde peteret, unde scias ab Afoto fuisse corruptum? H I L. Responderem, is fecit cui prodest, proderat monacho Afoto, ad aucupandam Papparum gratiam, si corrupisset, ergo is fecit. A T. Quid

Quid si Osius amplius urgeret peteretq̃, quomodo scias libellum in potestatem Asoti peruenisse? **HIL.** Quia proprie ad Asotum, qui tunc fuit à Confessionibus Caroli Quinti, pertinebat, eius Monstri curam habere, imo multi sunt in ea opinione, quòd Asotus libellum conflarit, adiutus tamen ab illo præclaro triumuiratu, Flugo, Sidonio, & Islebìo Agricola. Sed si plura adhuc Osius à me in hac causa peteret, ablegarem illum tum ad multos Principes, tum maxime Augustam Vindelicorum, ubi res gesta est, & quotquot sunt aliqua autoritate viri affirmabunt, verissima esse quæ dixi. Quin causam quoq̃ adducerent, quamobrem Carolus V. Asotum loco amoverit & proiecerit à se. **A T H.** Quam causam adducerent? **HIL.** Quòd Asotus perpetuo & importunissimè in auribus Cæsaris instillaret, & latera eius urgeret, eum saluum fieri nullo modo posse, nisi omnes Lutheranos gladio absumeret. **A T H.** Memini me idem à gravissimis uiris sæpè audiuisse, quanquàm alia quoq̃ causa affertur, quòd scilicet Carolus V. præsensisset Asotum effutiuisse nonnulla, quæ in Confessione ipsius Cæsaris audisset; & puto utranq̃ esse veram: sed digressi videmur à libro Osiano. **HIL.** Minimè gentium, omnia enim hæc pertinent ad detegendam incomparabilem impietatē & pertinaciam Osij, qui nec Cæsaris, nec Papæ, nec Cardinalium, nec aliorum virorum, quos ille maximi facit, autoritate permouetur.

DIALOGVS TERTIVS

tur. At in quo demum articulo? Certè in eo, qui multo minus potest à Papistis defendi, quàm quivis alius ex controuersis. ATHA. Facit ad rem, non nego, ut facit etiam, quod de Afoto, quem Osius tantopere admiratur, attigimus: sed dic mihi Hilari, potes ne mihi indicare, quid iste de Concilijs scribat? HILAR. Possum, ait in summa, omnia esse sacrosanctissima, nos autem reijcere, quicquid illa statuerunt, audi eius verba. Quicquid à sanctis patribus traditum, quicquid Conciliorum autoritate constitutum, quicquid incredibili totius orbis Christiani consensu, tot seculis est receptum, id tanquam hominum cõmentum reijci voluistis. ATH. Falsa omnia, Proh Nefarium criminatorem Osiu: Non enim reijcimus promiscue quicquid Patres, quicquid Cõcilia, quicquid Christiani orbis cõsensus inuexerit, imo multa quæ sunt in Patribus reuerenter suscipimus, & multo sunt plura ea, quæ suscipimus, quàm quæ reijcimus, ut suscipimus etiã multa à Cõcilijs constituta, & à Christiani orbis consensu cõprobata. Sed duntaxat reijcimus, quicquid alienum à uerbo Dei inuectum fuerit, siue à Patribus, siue à Concilijs, siue à toto terrarum orbe, siue ab Angelis, siue ab Apostolis fuisset inuectum, quod ita nos diuinus Spiritus per Apostolum moneat, ubi inquit, Si Angelus è cælo, aut nos, nosti reliqua, HIL. Iste omninò cõtrà. Cum enim Euangelium habeat, B. I. BITE EX HOC OMNES, homines autem nescio

nescio qui mitrati et laruati, sedentes in Conciliabulo Basiliensi & Constantiensi, effutiuerint hæc verba: Licet Christus instituerit sub vtraque specie, tamē hoc **NON OBSTANTE** (sic enim prorsus, diserte derogant mandato Christi) statuimus, ut contrarium fiat: Ecce, diuinus Spiritus monuit, neque Angelis, neque Apostolis Iesu Christi licere, contra mandatum Christi, quicquam statuere, sed anathema esse, qui secus statuisset, isti contra, feriunt enim anathemate, et in ignem conijciunt eum, qui Christi institutionem præfert ordinationi hominum, & quorum demum hominum: carnalissimorum et crudelissimorum. Sint quidē quanta volueris sanctitate & virtute, nunquā licebit eis, nunquā à Christi institutione, vel latum vnguē, ullam ob causam, discedere: sed quales Patres, quales laruæ, in Conciliabulo Constantiensi fuerint, apparet ex multis quidem sed præcipuè ex ea condemnatione, quā tulerunt in Ioannem Hussium & Hieronymum de Praga, quos ad se, sub fide publica (si Dñs placet) vocatos, in teterimum carcerem ilico condiderunt, O venerabiles Patres: post annum verò, cum vidissent illos tenebris, squalore, inedia, & frigore benè fuisse maceratos, & excarnificatos, audierunt quidē pro se dicentes, sed tanta impatientia & indignitate audierunt, quanta testatū reliquit suis literis Poggius Florētinus, homo Papista, ne quis fortè putet è nostratibus eū fuisse, cū illos martyres Christi sumōpe laudet &

DI A L O G V S T E R T I V S.

durissimè cum illis actum fuisse demonstrat, deinde
 de flammis crudelissimè utrunq; absumpserunt, ad
 hunc ne modum celebrantur Concilia? In istis ne
 præsidet Spiritus sanctus? Ista ne præfert Osius cla-
 ro & aperto verbo Dei? Quod nam autem clarum
 & apertum dicendum erit, si hoc nõ erit, **BIBITE**
EX HOC OMNES? & apertum esse fatetur
 • Decretum ipsum conciliare, in quo ita habetur (ut
 • modo dixi) licet Christus instituerit sub **VTRA-**
QUE specie: sub utraq; inquit, Christum insti-
 tuisse, imo fatentur quoq; in Primitiua Ecclesia fu-
 isse usum duplicis speciei, tamen hoc non obstante
 contrarium decreuimus. O elegantes homines: Cur
 autem contrarium decernitis? Quia, inquit Osius,
 institutio Christi, tacito quodam consensu totius
 Ecclesiæ Catholicæ, fuerat abrogata. **A T H.** Dicit
 hoc Osius: **HIL.** Audi num dicat, & quidem diser-
 tissimè: Ex quo tempore, Germaniæ pars, quæ nobis
 • est vicinior, Christi recepit Euangelium, ex eo usus
 • utriusq; speciei, tacito quodam consensu totius Ec-
 • clesiæ, fuisse videtur abrogatus. **A T H.** Miseret me
 hominis, qui cum legerit apud iureconsultos, leges
 ciuiles, tacito cõsensu omnium, per desuetudinẽ ab-
 rogari, idem putat potuisse fieri de institutionib. &
 præceptis Christi, o præposteri iudicij hominẽ. Quid
 potest magis blasphemum dici? Verbum enim Do-
 mini manet in æternum, non potest præscribi, non
 potest abrogari, nec tantillum mutari, neq; ab An-
 gelis

ff. de legi-
 bus, L. de
 quibus.

gelis quidem, aut ipsismet Christi Apostolis (ut mo-
 do diximus) cur ergo possit ab istis Osijs: HIL. Sed
 misereat te eorum Patrum quoq; , qui in Concilio
 Constantiensi & Basiliensi fuerunt: Nam licet hi mi-
 nimè vtantur eisdem prorsus verbis, quibus vtitur
 Osius, quòd scilicet, tacito quodam consensu homi-
 num, possit abrogari mandatum Christi, tamen idē
 prorsus pronuntiant, en tibi verba, Cum huiusmo-
 di consuetudo (de danda scilicet vna duntaxat spe-
 cie) ab Ecclesia & sanctis Patribus rationabiliter in-
 troducta, & diutissimè obseruata sit, habenda est pro
 lege. Et totidem uerbis agunt Basilienses quoq;
 quid attinet recitare: A T H. Miseret me eorum
 quoq; sed magis Osi, qui incidit in magnam lucē,
 & foelicitatem scripturarum, & tamen usq; adeò cę-
 cutit. Sed cum isti Patres Osiiani recipiant atq; ap-
 pellent rationabilem atq; laudabilem eam consue-
 tudinem, quæ fuerat inuecta contra tam apertum
 verbum Dei, ablego illos ad eorummet Canones,
 qui sunt in decretis, dist. 9. in omnibus enim illis cō-
 tinenter, & sunt decem numero, clarissimis verbis
 pronuntiat, Non debere consuetudinem rationi
 & veritati præferri, Abolendam esse consuetudi-
 nem, quæ est veritati contraria, Dixisse Christum
 ego sum veritas, nequaquam ego sum consuetudo,
 Consuetudinem sine veritate errorem esse, verita-
 tem ualere, inualescere, & in æternum uiuere, Chri-
 stum solum audiendum, & non debere nos specta-
 re quid

DIALOGVS TERTIVS.

re quid aliquis antè nos faciendum putaverit , sed
 quid primus, qui antè omnes est, Christus fecerit, &
 multa huiusmodi præclara , modo ab illis seruaren-
 tur, In sumâ latissimum cāpum, in quo aduersus O-
 sium excurrat, habiturus est, qui prouintiã suscepit
 respondendi, in hoc præsertim articulo. Sed redeo
 ad id, quod modo interrogaram, obseruasti ne quo-
 modo is definiat concillum, cui credi oporteat? HIL.
 Antequam de hoc respondeã, quæso, sine me unum
 adhuc atq; alterum locum ex eodẽ Dialogo afferre.
 AT. Affer quicquid vis, audio. HIL. Osius est in
 numero supersticiosissimorum illorum hominum,
 qui nullo pacto ferre possunt, ut Biblia in uernacu-
 lam linguam uertantur. ATH. Bonum ingenium
 narras, & verè Episcopale. HIL. Multò minus, vt
 in templo, cùm preces fiunt, aut officia (vt ipse vo-
 cat) diuina peraguntur, sonet vlla vox vernacula:
 satis enim esse putat, si verba diuinarum scriptura-
 rum aures nostras, licet obscura et non intellecta, fe-
 riant. ATH. Apostolus longè aliter sentit. 1. Cor.
 14. cui oportet nos credere, Paulo ne, an isti Osio?
 HIL. Mirè cauillatur contrà locum Pauli, & de-
 mum dicit licuisse Ecclesiæ id, quod Paulus docuit,
 mutare. ATHA. O ineptum, imo blasphemum
 hominem. HIL. Sed aliud audi etiam absurdum
 atq; blasphemum, Si, inquit, creditum est à genti-
 bus, quòd quædam carmina, quas præcantationes
 appellant, quibus istud artis est, insusurrantes, no-
 minibus

minibus quibusdam compellatis, quæ nec ipsi qui-
 dem, qui inuocant, norunt, ex solo vocis sono uel
 sopiantur serpentes, uel etiam de cauernis pertra-
 hantur abstrusi. **A T H A.** Iesu, Iesu, quid audiam?
 Ergo Osius uult, ut imitemur quod fecerunt Ethni-
 ci, nō quod Paulus docuit, atq; ut per sonum sacra-
 rum Scripturarum non intellectarum popellus in-
 cantetur, ut incantantur serpentes? **H I L A R.**
 Rem tenes, quare non recito reliqua, quæ hîc sub-
 iungit Osius, sed alibi sic ait: Angeli assistants in
 conspectu Domini, & uidentes faciem eius, liben-
 ter & gratè accipiunt, si semper uerba scripturæ,
 & horum nominum appellationes ueluti carmi-
 na quædam & præcantationes ex nostro ore pro-
 namus. Et paucis interiectis: Si ergo uides, ô au-
 ditor, aliquando legi scripturam in auribus tuis,
 quam non intelligis, & sensus eius tibi uidetur
 obscurus, interim scias te hanc primam suscepisse
 utilitatem, quòd solo auditu, uelut præcantatio-
 ne quadam, noxiarum uirtutum, quæ te obfi-
 dent, & quæ tibi insidiantur, uirus depellitur,
 & fugatur. Obserua tantum, ne efficiaris, sicut a-
 spides surdæ, & obturantes aures suas, ne audi-
 ant uoces incantationis & ueneficij. **A T H A.**
 Iesu, Iesu, iterum exclamo, plenus magno stupore:
 Nam uideo istum omninò putare, uerba diuina non
 intellecta, in templo pronuntiari pro incantatione,
 & pro

DIALOGVS TERTIVS.

& pro beneficio, an in eum vsum fuerunt nobis digito Dei descripta: HIL. Teget se autoritate Origenis, qui ad eundem modum videtur sentire, cuius etiam uerba recitauit. ATH. Quasi Origenes, in ea duntaxat re, scædissimè lapsus fuerit, an non nosti Hieronymum Origenis multos errores acriter infectatum fuisse? ergò solet sæpè & grauiter errare. HIL. Non est dubium, quin hic quoq; errauerit, Sed Osius, ut est prauus iudicij, in eo potissimum Origenem sequitur, in quo errauit, Sed audi hæc

- quoq; Si non promendæ sunt, vel non audiendæ
- preces, nisi quas intelligas, quid ex eo consequetur aliud, quam nullum fore in Ecclesia Dei
- Psalmorum vsum, quos Dauid conscripsit? Quotum quemq; enim reperies, etiam ex doctioribus,
- qui sententiam eorum assequatur, quacunq; tandè lingua promantur? Hactenus Osior, qui magna contumelia afficit Spiritum sanctum, & Dauidem, cum dicat eum dedisse Ecclesiæ Psalmos, qui non intelligantur, sicut alibi vociferantur isti, sermonem diuinum esse ambiguum, velut Sphingos ænigmata. Nō diffitemur pleraq; in Psalmis esse, paulo obscuriora, sed multo maxima pars, si à doctis & pijs viris fuerit diligenter, in vernaculas linguas, conuersa, etiam à vulgo planè intelligi, & cum dulcissima consolatione & magno cum fructu legi & decantari videmus. ATH. Omnino ineptè & stultè ratiocinatur Osius, si non promouendæ sunt vel

non

non audiendæ preces, nisi quas intelligas, nullus futurus est in Ecclesia Psalmorum usus, quod pauci eos intelligant. Quorsum ergo putat esse à maioribus institutum, ut decanteretur in Ecclesia res obscura & non intellecta? HIL. Quorsum? nonne audisti modo, ut talibus præcantationibus, & ueneficijs populus præmuniatur à noxijs & veluti incantetur? ATH. Verè incantatur & dementatur ab istis nugis & præstigijs Osianis. HIL. Audi quæ sequuntur. Habemus, in linguam vernaculam conuersam orationem dominicam, quàm multos autem inueniri putas, qui vel tertium illius uerbum, saltem ad literam intelligant? certè ex imperita multitudinem vix centesimum quemq; vt interim de sensu taceam, Quis non videat Osium liuore & odio hic latrare, ut diffamet usum vernaculæ linguæ in precibus? ATH. Vnica duntaxat ratione posset excusari, si quis videlicet diceret orationem Dominicam non fuisse diligenter & verbis perspicuis in linguam Polonicam conuersam, si enim fuerit rectè conuersa, falsissimum est, vt nec tertium uerbum, saltem ad literam, intelligatur. HIL. Statim subiungit: Apud Russos, neq; græcæ, neq; latinæ linguæ in sacris usus est. Nunquid autem, quæ pronunciat sacerdos è populo quiuis intelligit? plerq; ne sacerdotes quidem ipsi, nemo tamen apud eos quiritatur, officia diuina, lingua non intellecta decantari. Expende Osianicum argumentum. Russi non queruntur

DIALOGVS TERTIVS

runtur officia diuina, lingua non intellecta, decantari, ergo malè faciunt reliqui populi, qui cuperent ea decantari tali lingua, quæ posset ab ipsis intelligi.

A. T. H. Hoc perindè est, ac si quis diceret, Varmiensis Episcopi Diocesani libenter versantur in illis tenebris, in quibus ab Osio continentur (exceptis tamen Elbingensibus, ut sunt boni viri) ergò reliqui Poloni non deberent desciscere (ut faciunt indies) à Papatu. Mirum certè istum Mirratum non pudere tam putida literis mandare, quo demum seculo? illustri certè Euangelij lumine, & pererudito: perge de vernacula lingua ex Osio, si quid habes. HIL. A.

• Pergam. Narrat Sclauicam linguam plus etiam, quàm quartam Europæ partem cõplecti: Hac enim, uti Bohemos & Morauos, & Cassubos, & Russos, & Moschos, & Suetios, Dalmatas, Boznenses, Croatas, Rascianos & Serbos. Hactenus uerè, nisi quòd non omnes adhuc recenset populos, qui Sclauica lingua utuntur, Recensentur ferè omnes à Generoso Domino Sigismundo, summa prudentia & virtute Barone ab Herberstein, in commentarijs rerum Moschouitarum, Mox ait Osius, istas nationes uariare dialectis. Hoc quoq; uerè. Postremò, inquit: Si voluerimus tam multas & varias translationes diuinarum scripturarum adornare, quæ omnibus istis nationibus satisfaciant, vix rectè prouideri poterit, quis enim præstabit, si sua quæq; gēs dialecto sacras preces, & lectiones versas habuerit,

buerit, ut nullus error in vertendo committatur? Hoc ineptè & calumniose, & à sententiis Ecchianis mutuatū (is enim simile nescio quid) neq̃ enim totidē versiones essent curandæ, quot sunt Sclauicæ linguæ nationes, cum sint tam multæ, & varient reuerà dialectis, sed quemadmodum in Germania, in Italia, in Gallia, in Hispania fit, attemperandæ essent versiones, ea scilicet dialecto, quæ communior est, ut multis simul vna versio posset satisfacere, quod non esset valde difficile factu. Deindè quod Osius ait de periculo, ne quis error in uertendo committatur, ergo esse à versionibus abstinendum, prodit se, quòd timeat, ne populus Sclauicus, si legerit, aut audierit Biblia, intelligat se hætenus fuisse ab Rasis & Vnctis enormissimè deceptum. A T. Posset ne ferre, quod credas, Osius, vt Biblia in Sclauicam linguam verterentur, iuxta veterem & vulgatam versionem, quæ Papistis est in vsu, optima fide, ita, vt nullus error, ut ipse intelligit, committeretur? HIL.

Nihil minus, audi quid dicat: Est vsu compertum versiones istas literarum sanctarum in linguã gentis alicuius vernaculam, multum Ecclesiæ Dei incommodi attulisse. A T H. Debuerat dicere, Ecclesiæ Paparum, nã huic multum reuerà incommodi attulerunt, vt vicissim plurimum cõmodi Ecclesiæ & gloriæ Iesu Christi. Sed cum neq̃ hoc possit ferre, quorsum attinebat dicere, non posse commode fieri tot versiones, & metuendos errores, si fierent? HIL.

DIALOGVS TERTIVS.

Rem percepisti, hoc ipsum volebam dicere de Ofio, qui delirat nugaturq; extra causam, vt suus est mos, Sed audi reliqua, Eccius, in loco communi penultimo, garrit nescio quid de Hieronymo, ex cuius impetratione, Missæ fuerint Sclauica lingua celebratæ. Fabulam narrat, Nam longè post tempora Hieronymi, nimirum ante sexcentos duntaxat annos, tempore Methodij & Cyrulli, qui Morauiam ad fidem Christi adduxerant, captæ sunt Missæ Sclauorum lingua peragi. ATH. Quid tibi nunc cum isto inepto Eccio? cur adducis? HIL. Mane & videbis, Eccius itaq; post illam fabulam, sic ait: At gens huius linguæ dudum celsit suo priuilegio, & se latinæ conformat Ecclesiæ. ATH. Mihi videris negare; Nam capite abnuis? HIL. Sic est, nego constanter, Gens huius linguæ minimè celsit suo priuilegio (si modo id fuit priuilegium) & minimè se conformat latinæ Ecclesiæ. ATH. Certò ne scis? Audistin tu Missas Sclauica lingua? HIL. Vergorius, primum habuit in Illyria, Modrusiæ scilicet, deinde patriæ suæ Episcopatum, qui est in Italia, nēpè citra Arsiam fluuium: Nam ibi nunc est Italiæ terminus, qui aliquandò fuit ad Rubiconē: à Vergerio itaq; sæpè audiui, quòd in vtraq; diocesi Iustianopolitana & Modrusiensi, Missæ alicubi latina, alicubi lingua Sclauica peragantur, ac non modò illic, sed in Carnia, in Carniola, in Croatia & alibi quoq; & est planè notorium. En tibi Eccij, quo Ofius

sius tam sæpè vtitur duce & præceptore, in scriben-
 do fidem; quales fraudes, qualia nugarum portenta
 fuisset nobis obtrusurus, si de terris nuper repertis,
 vel de Moschouitis eum verba facere contigisset,
 cum de istis scribens, quæ fiunt XV. ad summum,
 dierum ab hinc itinere, non in quopiam angulo,
 aut in tenebris, sed in ipsa ferè luce Italiae, conatus
 fuerit lectoribus imponere, quò crederent, nusquã
 locorum esse vernaculae linguæ in Ecclesia vsus.
 ATH. Cùm feceris mentionem Vergerij, quem
 audio antè triennium cæpisse curare, vt in linguam
 Sclauicam nouum Testamentum conuerteretur,
 quomodo successit labor: HIL. Probe, iam nouum
 Testamentum prodijt, iam Christus cum Sclauis
 quoq; loquitur, Testamēto accesserunt, etiam Scla-
 uicè, aliquot Loci cōmunes, quin Postilla quoq; in
 nomine Domini, auctore P. Trubero. Sed audiam-
 plius, quandoquidem ista versio seruiet duntaxat
 Carniæ & Carniolæ, & vicinis quibusdam pro-
 uincijs, Vergerius nunc est in opere, & curat uer-
 sionem vtriusq; Testamenti, quæ ita sit dialectis at-
 temperata, vt à reliquis quoq; nationibus Sclauicis
 intelligi possit, saltem à præcipuis, atq; in primis à
 Dalmatis, ATH. Quàm iniquo animo feret Papa
 cum suis Osijs, vt doctrina filij Dei genuina & pu-
 ra, ad tam multas nationes propagetur. HIL. Non
 est dubium, quin iniquissimo animo laturus sit, sed
 cur nō succensuit Serenissimo Ferdinando Cæsari,

DIALOGVS TERTIVS.

qui ante triennium iussit, non mediocribus sumptibus, excudi nouum testamentum characteribus & lingua Syriaca, quod Episcopo Ephesino dono misit, vt suis Diocesanis, & vicinis Episcopis communicet: scis enim Syriacam linguam esse illic uernaculam, atq; eam ipsam uernaculā, qua Iesus Christus, qua eius mater & uirgo, qua Apostoli & omnes reliqui illic utebantur A T H. Scio, sed multi prudentes viri suspicabātur, ne quid monstri aleretur, præsertim cū Io. Lucretius à Vidman editioni præesset, H I L. Puto me scire rem totam, nam domi habui Mosen Meridingum, natione Syrum, qui è Roma fuerat Viennam accersitus, in hoc, vt editionem curaret. A T H. Quid ille? quem nam dicebat scripsisse lingua Syriaca nouum testamentum? H I L. A. Ignorare se aiebat autorem, sed codicem fuisse valde vetustum, nec dissentire (saltem in re, quæ fuerit alicuius momenti) à Græcis & Latinis editionibus. A T. Audiui tamen de nescio qua impostura, qua vsus dicebatur ea in re Lucretius, H I L. Possum tibi de ea quoq; Ab eodem enim Mose audiui, Ioanem Lucretium, præter Euāgelium Syriaca lingua scriptum, habuisse seorsum aliquot folia, etiam Syriacè, sed quæ ipse Moses apertè videret fuisse non multorum annorum, Lucretium tamē ea quoq; curasse excudi, vnā cum ipso Euangelio, testatumq; fuisse in suis præfationibus, ea non multo post tempora Apostolorum scripta fuisse. A T H. A. Quid nam

nam erat in illis folijs: **HIL.** Index, qualem solent
 Papistæ affigere editionibus noui Testamenti, hoc
 est, quod nam fragmentum Euangelij debeat legi in
 die dedicationis templorum, in die mortuorum,
 in festo virginis, & aliquorum sanctorum, nugæ in
 summa. **A T.** Imo Sathanicæ imposturæ: Apostoli
 nè sciderunt & comminuerunt Euangelium in fru-
 stula & fragmenta? Apostoli ne aut de dedicatione
 tēplorum, aut de die mortuorum vnquam cogita-
 runt? **HI.** Sic censuit Lucretius, addiditq; quatuor
 præfationes, benè Papisticas, in quibus de illo Indi-
 ce, quasi fuerit non multò post tempora Apostolo-
 rum scriptus, prolixè differuit: scio, qui habuerit in
 animo contrario scripto se obijcere, sed cum Lucre-
 tius, statim post eā editionē, diē suum obiisset, amico
 meo nō visum fuit luctari cum laruis. **A T.** Haben-
 da erat ratio viuentium, quos commones fieri, ut ab
 impostura cauerent, fuissent profectò operæ pretii-
 um, vtinam adhuc scriberet. **HI.** Fiet fortassis. **A T.**
 Si Osius in istum librum incidisset, haud dubiè vo-
 luisset vti eius autoritate. **HIL.** Quid ni? cum alio-
 rum quoq; librorum fictitiorum atq; apocripho-
 rum autoritate niti soleat. Illud miror, neminem ex
 Papisticis adulatoribus & propugnatoribus hacten-
 us extitisse, qui adduxerit illum Lucretianum Indi-
 cem versum ex Syriaca lingua, vel pro Purgatorio,
 vel pro Ecclesiarum dedicatione, vel aliquo huius-
 modi articulo constabiliendo. **A T H A.** Fortassis

DIALOGVS TERTIVS.

eos puduit. **HIL A.** Non puduisset **O**sum, ut potè
 quem nihil pudet, si modò in librum incidisset.
Nunc si uis, ad maiorem librum redeamus, sed ra-
 men antequàm ad id responderem, quod de **C**onci-
 lijs petere institueras, vellem quod promisi exsolue-
 re: promisi enim me locum ostensurum, ubi **O**sius
 & vsum nescio quarum vestium, quas sacras nomi-
 nat, quib. scilicet vtuntur **M**issificatores, & multas
 eorum gesticulationes, aliacq; ineptissima et blasphe-
 ma laudat & mordicus nititur retinere. **A T.** Vsq;
 adè parum timet, quòd & missam & **P**apatum ab
 radicibus ipsis ruentè videat: **H I.** Timeat uerò, imò
 audacior & arrogantior est factus. Conqueritur er-
 gò de **C**aluino quòd plura abrogarit, quàm **L**uthe-
 rus, en tibi verba: Fecit quod adhuc à **L**uthero &
 sectatoribus suis factum non fuit, ut & sacras uestes,
 cum res diuina fieret, & luminarium vsum, & can-
 panarum pulsum prorsus reijceret. **A T H.** Cur non
 addidit, **O** rem indignam & detestandam, aut ali-
 quid huiusmodi, ut solet esse importunus exclama-
 tor, quantò autem verecundius & grauius fecisset,
 si in tanta luce **E**uangelij, istas nœnias dissimulasset:
H I L. Aut saltem, si non alias effutiuiisset multò ma-
 iores, quales nunc perstringam, **N**osti sacrificulum
 solere, ante altare, vt plurimis illis gesticulationi-
 bus & consignationibus, præter multiplices illas
 vestes, quas noster **O**sor sacras appellat: quia fue-
 runt respersæ aliquot guttulis aquæ lustralis, aut
 falsæ.

falsæ. Osius ergò, veluti in contemptum & contu-
 meliam patris cœlestis, qui, missa Evangelij aurora,
 laruam detraxit istis hypocritis, patefecitq; ridiculas
 ipsorum superstitiones atq; nugas, celebrandum si-
 bi putavit, pro re gravissima & sacrosancta, totum
 illum habitum atq; ornatum, totamq; illam iocula-
 rem actionem seu gesticulationem sacrificulorum,
 Ait enim Missificatorem esse ministrum reconci-
 liationis inter Deum & homines, quam non mo-
 do verbis prædicat, verum etiam habitu, & actione
 repræsentat, ac, quemadmodum ea facta sunt in cru-
 ce, sub aspectum astantis populi subjicit, atq; omnia
 facit, vt fidei suæ commissus populus reconcilia-
 tionis in cruce factæ fructum consequi possit. A T.
 Vix putassem esse tam ineptum & tam leuem, qui
 ingereret nobis leuicula ista & putida, eo potissi-
 mum tempore, quo agitur de summa rerum, hoc
 est, de Rom. meretrice funditus perdenda, non mo-
 do de cincinnis decq; fucò eius abolendo. Sed cum
 stultè dicat, sacrificulum suo habitu, suisq; gesticula-
 tionibus repræsentare Christum in cruce penden-
 tem, ideoq; ista esse instituta, vt populus reconcilia-
 tionis factæ fructum consequi possit, quotum
 quemq; reperiet Osius in populo, imo in grege ip-
 so sacrificulorum, qui intelligat illam mutam trage-
 diam? HIL. Ostendam tibi mox Achanasilocum,
 in quo iste noster ineptus adducit autoritatem li-
 bri, cui titulus PONTIFICIALE. ATHA.
 R Monstro=

DIALOGVS TERTIVS

monstrosissimi illius Romani: **HIL.** Illius prorsus, ubi, tanquam ex Stygia palude, scatent foetidissima ineptiae, atque horribiles blasphemiae. Quocirca miror non adduxisse hoc in loco nominatim alterius perridiculi blasphemicique libri auctoritatem, cui titulus **RATIONALE DIVINORVM officiorum**, cum in eo reddatur ratio omnium istarum nugarum & naeniarum, quas hypocritae ad obruendam & sepeliendam piam doctrinam somniant, & Missae inseruerunt: quantum si non adduxit nominatim, apparet tamen ex ea sentina multa esse hausisse, & pro suis recitasse. Nam alibi quoque hoc facit & secum disputat, cur sexta feria a delicatioribus cibis abstinendum esse iusserit Romae Ecclesia, cur die dominica corpora largius reficienda. **AT.** O gravitatem Osianam. **HI.** Cur oleo crismatis admisceatur balsamum, & alia huiusmodi, nec tamen sentinae meministi, unde hausit. Sed ad mutam fabulam, scis, illius nostri historiã, esse sudem, in istorum oculis, potissimum quia non raro histrionicas illas ineptias, modo ex professo, modo obiter atque aliud agens belle falseque perstringit, ut fecit alicubi de ista muta fabula. **AT.** Novum illum locum, quo plurimum delector. Saepè volui ingerere quibusdam hypocritis, quos ita vidi fure, ut penè discerpserint librum, cum viderent se illic graphice atque ad vivum depictos. Sine ego recitarem. **HIL.** Recita obsecro. **AT.** Ingens autem erat hominum concursus, maxime iuuenturis, nam his omnibus novum erat spectaculum & inauditum, multos ibi
 raso

raso vertice, nouo genere vestitus, cātare simul quæ
 nemo intelligat, cereos atq; lampades ardere in ipsa,
 quod dicit, meridie, fumigationes atq; suffitus exci-
 tari thuribus, Sacrificum astare cum ministris ad a-
 ram, pronuntiare omnia sermone peregrino, varijs
 vt geniculationibus atq; gestibus, inclinari strictis
 manibus, modò distēdere, modò reducere brachia,
 subinde sese conuertere, nunc esse clamosum, nunc
 magno silentio quædam demurmurare, suspicere in-
 altum, esse pronum, consistere nō vno loco, nunc in
 dextrā nunc in leuam partem altaris comigrare, mi-
 care digitis, inhalare in calicē, eumq; tollere in sub-
 lime, postea reponere, certis locis nominare, nunc
 viuos, nunc mortuos, panē azymum frangere & in
 calicem immittere, pectus ferire pugno, suspirare, clau-
 sis oculis representare somnum, rursus expergisci,
 manducare partem vnā panis, alteram haurire cum
 vino totā, ne qua guttula remaneat, abluere manus,
 patellam deauratā auersum, extenso brachio, demon-
 strare populo, admouere eandem frōti atq; pectori,
 deosculari nunc imagunculam, materiæ vel metallo
 inclusam. Ista igitur iocularia & blasphema, quod
 peius est, audet in tanta Euangelij luce, noster Osius
 defēdere & celebrare (si Dñs placet) O iudicium, an
 putat hæc quoq; esse ex traditione Apostolorum?
 HIL. Sed audi, vt multo pluribus alio in loco agat
 de istis verè mutis fabulis. Ea quæ per chartam
 & atramentum Prophetæ scripserunt & Apostoli,

DIALOGVS TERTIVS.

. Ecclesia non modo, viva voce, suis tradit liberis, ve
 . rum etiam dierum obseruatione, Signis, Simula-
 . chris, Habitu, Gestu siue actione sacerdotum, præ-
 . cipue Sacris operantium, ac vario rituum ac cære-
 . moniarum genere, quasi præmansum infantium or-
 . ri cibum inferere cupiens, p̄s omnibus quamlibet
 . imperitis inculcare conatur. A T H. Valde ergo ru-
 des Apostoli fuerint oportet, qui cum de prædican-
 do, per vniuersum orbem, Euangelio mandatum
 habuissent, nunquam potuit illis in mentem veni-
 re de isto veluti præmanso imperitorum ore inse-
 rendo. Nunquam enim signis, nunquam simula-
 chris, nunquam vlllo speciali habitu, aut gesticula-
 tionibus (quemadmodum neq̄ vllis Missificatio-
 nibus) representarunt populis, quod in Prophetis
 legissent & à Christo didicissent. O Leuiculum O-
 sium, qui in tanta vndique erumpente (quod libet
 centies repetere) luce Euangelij, fretus nescio qui-
 bus verborum, illecebris atq̄ sophistica, adhuc spe-
 rat, se posse nobis persuadere, vt reuocemus vsum
 istarum næniarum. H I L A. Dic blasphemiarum:
 Nam Spiritus sanctus disertè in scripturis condem-
 nat obseruationē dierum, imagines & statuas, quæ
 in templis ad cultum atq̄ ad adorationem prostent:
 & tamen Osius istam dierum obseruationem, etiam
 alio in loco, veluti sacrosanctam & valde vtilem Ec-
 clesijs celebrat, vt vsum etiam imaginum & statua-
 rum quoq̄. Audi eius verba. Quo tenacius infigi
 possit

possit mentibus mortaliū beneficium mortis Christi, deinde resurrectionis eius, Ecclesia statuere voluit, vt sexta feria abstinere a cibis deliciaribus, quasi compatibles Christo pro nobis passo & mortuo. A T H. Magna reuera parumq; dissimilis passioni Christi & nostra passio, si per totā septimanam, vno atq; altero prandio à carnibus abstinemus. Nihil potest dici insulsius. H I L. Audi reliqua, Deinde, vt die Dominica corpora largius reficere mus recreemusq; , quia gauisi sunt discipuli viso Domino. A T H. Putat ne eos tunc largius refecisse & recreasse corpora deliciaribus ferculis? O iocularem hominem. Et cum dixerit sexta feria à cibis deliciaribus abstinendum esse, est quod valde miremur, hominem alioqui supersticiosissimum nō discrete dixisse a carnibus abstinendum. Profecto haud placebit hoc Papis: Videtur enim sentire non habendum esse delectum ciborum, cum quis ieiunat, sed satis esse, si minus delicatis cibis vescatur. H I L. Quod verò ad statuas & imagines attinet, Osius adducit nescio cuius cōcilij decretum, in quo elegantes aliqui Patres ausi fuerunt pronuntiare, ex Traditione Apostolorum, esse habendas in templis imagines & statuas Christi & sanctorum, quæ ad cultum atq; adorationē prostent: Quin etiam templa eorum inuisenda & sepulchra & reliquias, ex quibus morborum sanationes emanant. A T. Proh Deum imortalem, hīc quoq; imo hīc potissimum

DI A L O G V S T E R T I V S.

vtamur nostro dicto intercalari, in tanta luce Euan-
 gelij, post tot doctissimorum hominum elucubrati-
 ones atq; disputationes, adhuc audet iste tam futilia,
 & tam blasphema ingerere. **HI.** Diceret trecentos
 & amplius Patres in concilio legitimo cōgregatos,
 hoc est, Spiritum Sanctum ipsummet ad eum mo-
 dum affirmasse, q; scilicet Apostoli viua voce docu-
 erint, imagines in templis ad cultum atq; adoratio-
 nem collocandas esse, & templa & sepulchra et ossa
 & vestes sanctorum colendas; Ergo nō posse nega-
 ri, quin sit verissimum. **A TH.** Responderem, sum-
 mam et corpus ipsum doctrinæ Christianæ profus
 repugnare, & historias non Apochriphas, quæ de
 Apostolorum temporibus scriptæ ad nos peruene-
 runt, Quare decretum Concilij, quod recitat, nō fu-
 isse Spiritus Sancti, sed carnalium hominum decre-
 tum: quia à doctrina Spiritus Sancti & à veritate
 dissentit. **HI L.** Diceret, concilium legitime congre-
 gatum non posse errare. **A TH.** Responderem non
 posse errare, si sequutum fuerit sensum Spiritus San-
 cti, sed cum possimus videre & palpare hoc, quod
 recitatum est, non fuisse sequutum diuini spiritus
 sensum, habeat sibi Osus & iactet sua concilia quan-
 tum voluerit, nos à talibus abhorremus, toto pe-
 ctore. Sed quod ad imagines & statuas attinet, ob-
 seruasti ne, an Osus id quoq; approbet suo calculo,
 vt à Mitratis benedicantur, aut consecrentur, ante-
 quàm in altaribus ad cultum & adorationem collo-
 centur.

centur? HIL A. Nullibi hoc expressè, sed possem
 irrefragabili argumento statim docere, quòd Osius
 statuarum quoq; atq; imaginum C O N S E -
 C R A T I O N E M suo calculo approbet.
 A T H. In tanta luce Euangelij? HIL A. In tanta
 luce Euangelij, A T H. Proba obsecro, HIL A. Ea
 consecratio aut benedictio extat in libro illo puti-
 dissimo, quem vocant P O N T I F I C A L E,
 Osius hunc approbat, Ergò statuarum atq; imagi-
 num consecrationem approbat, qua nihil potest ex-
 cogitari execrabilius: Nam inter alias blasphemias,
 quibus vtuntur Episcopi cōsecrantes, hæc vna est.
 (audi Pontificalia verba & valdè rudia.) Qui-
 cunq; hanc misericordiæ Reginam, gratiosissimam
 Dominam nostram, coram hac effigie, suppliciter
 honorare studuerint, & de instantibus periculis e-
 ruantur, & in conspectu diuinæ Maiestatis tuæ, de-
 commissis & de ommissis veniam impetrent, atq;
 mereantur in præsentī gratiam, quam desiderant a-
 dipisci, in futuroq; perpetuā saluationē cum electis
 tuis valeāt gratulari, Quid ais Athanasī? A T. Aio.
 hanc esse cōpendiariam viā ad impetrandas gratias,
 impetrandā remissionem peccatorum, impetrandā
 deniq; vitam æternam, si quis aliquam Diuæ virgi-
 nis effigiē vel accensa candelula, vel preculis suppli-
 citer honorauerit, aut fortassis etiā tabella aliqua ap-
 pensa, vel corolla, vel cingulo, vel veste aut torque,
 aut annullo: hoc enim Papistæ appellant honorare,
 sed velim recites verba, quibus Osius Pontificale
 laudat.

DIALOGVS TERTIVS.

• laudat. HIL A. Ea statim audies, sine prius recitem
 • quæ præcedunt. Quòd si liber extaret, quem Igna-
 • tium scripsisse de traditionib. Apostolorum narra-
 • Eusebius, inde certò certius, ita rem se habere cog-
 • noscere liceret. A T H. Subsiste obsecro. Qua de re
 agit, quæ certò certius constaret, si Ignatiij liber non
 interisset? HIL A. De benedictione olei & aquæ
 Baptismatis. A T H. Desinant ergò eam vsurpare,
 dum liber Ignatiij, ex quo certò certius de eo consta-
 ret, in lucem alicunde prodeat. Quamuis, si prodiret,
 ficticius quispiam prodiret Ignatius, ut ficticius
 est Clemens, Dionysius & alij quidam. Nemo enim
 nisi fuerit crassus papista, & Osij Spiritum habuerit,
 persuadere sibi poterit, Apostolos Iesu Christi vel
 oleum Chrismatis, vel fontem baptismatis benedi-
 xisse. HIL. Deindè subiungit, Porro qua forma
 • consecrari solitus fuerit vel fons Baptismatis, vel o-
 • leum Chrismatis, non satis constat ex veterum scri-
 ptis. A T H. Mirum, perijisse eam formulam, si fuit
 ab Apostolis tradita: valde oscitantes fuerint oportet
 Apostoli contemporanei, & qui paulò post in re-
 gendis Ecclesijs successerunt, cum tanti momenti,
 tamq; necessariam rem (vt ipsi iactant) non custo-
 dierint, sed passi fuerint interire, ita, vt alia quædam,
 haud multis ante annis fuerint concinnanda. HIL.
 Quis non videat ex his, quæ adducit Osor, esse va-
 nissimum, quod papistæ de istis benedictionibus
 somniant, quòd scilicet fuerint ab Apostolis tradi-

tæ. Nā omnia, quæ ab isto adducuntur, ipsemet uide-
 det, usq; ad eò incerta esse atq; inania, ut demum co-
 gatur dicere perisse nescio quem librum, ex quo co-
 gnoscere liceret, rem ita se habere, ut ipsi nugantur,
 quin addit (vt modò audiisti) quòd ex veterum
 scriptis nihil constet (ut reuera non constat) de for-
 ma, qua consecrari solitus fuerit, uel fons baptismatis,
 uel oleum chrismatis, idèd subiungit: Audi, num
 Pontificale disertè approbet, interea quæ nobis in
 Pontificali Romano præscripta est, ea rectè uti-
 mur. **A T H A.** Omnino approbat, proh pudor:
 Quis enim ignorat, quàm putidæ ineptiæ, qualia
 deliria, quales magicæ diabolicæq; incantationes,
 quàm deniq; horrendæ idolomanicæ atq; blasphemicæ
 congestæ sint in illa teterrima sentina? **H I L.**
 Imo crediderim multos adhuc ignorare, ut in ani-
 mo habeam dare nunc excudendum mōstrosū ill-
 lum librum: Nunquam enim fuit in Germania ex-
 cusus, quod sciã. **H I.** Effet profectò operæ precium,
 atq; in fronte, maiusculis literis, collocare **O s i j** iudi-
 cium de eo, quòd scilicet tam impudenter, in tanta
 luce diuinæ doctrinæ, scripserit. **R E C T E** utimur
 ista forma. **H I L.** Adhuc putidius aliquid habeo,
 quo istum non puduit suos libros exornare, Scis
 Papistas solere campanas baptizare. **A T H.** Iesu, an
 hoc quoq; laudabit **O s i u s**? **H I L.** Mox audies, sed
 sine prius tibi in memoriam adducam, quemadmo-
 dum soleant baptizari, & regustabis delicias ex **Pō-**
S
tificiali

DIALOGVS TERTIVS.

tificali, Lauant Episcopimet, aqua salita atq; incantata, mox tergunt diligenter noua tella, deinde consignāt semel oleo sancto infirmorum, statimq; post consignationem, seu crucem factam, lintheo mundo abstergunt, deinde eodem oleo septem cruces exterius faciunt, pollice dexteræ manus, in dorso campanæ, & quatuor interius, oleo chris-matis, pari distantia. A T H. Confirmantur ergò, ut pueri in fronte? H I L. Postremò (intermitto hic multa, ut imprecationes & incantationes in primis, quæ illic sunt plurimæ, ne sim tibi tædio) turribulum supponitur, in quo adoletur thus, myrrha, & thimiamma, & necesse est, ut totus fumus recipiatur (sic dicit textus) à campana. A T H. Quæ nam erit magica impietas, si hæc non est? solent dicere, hoc genus cæremoniarum esse ex Apostolorum traditione. Sed cum Apostolorum temporibus, nullus fuerit campanarum usus, qui admodum recens est, quo pacto defendent istas incantationes? H I. Hic nullâ faciunt Apostolorum mentionē, sed Mosi duntaxat. A T. Quid? putant ne Mosem usum fuisse campanis? H I L. Non, sed tubis argenteis, Dauidem autem Cythara, tubis uerò & cytharæ successisse campanas, certè tubarum & cytharæ meminerunt in hac cæremonia. A T H. Dicunt fortassis Mossem tubam, Dauidem cytharam lauissse, vnxisse & suffitu curasse, vt isti Campanas? H I L. Non hoc dicunt;

dicunt, sed alia. **A TH.** Quæ nam? non effugies, quin mihi hic dicas aliquid de verbis ipsis, quibus utantur Mitrati, cum suas campanas baptizant, oro te, dic, si in memoria habes. **HIL A.** Habeo, ad hunc modum precantur: vbicunq; sonuerint huius vasculi tinnitus, procul recedat uirtus insidiantium umbra fantasmatum, incurfio turbinum, percuffio fulminum, læfio tonitruorum, calamitas tempeftatum, omnisq; spiritus procellarum, & cum clangorem illius audierint filij Christianorum, crefcat in eis deuotionis augmentum. **A TH.** Proh Deum immortalẽ, ifta quoq; in tanta Euangelij luce, laudat Ofius; putatq; ex vi iftius baptifmatis, feu confectionis, tinnitum campanæ tam multa poffe, præfertim augere in Christianis deuotionem? Cur ergo in fingulis ædium culminibus non appendunt tales campanas, non modo in vna atq; altera turri, ut magis magisq; augeatur deuotio? **HIL.** Eft & alia precatio, quæ fic habet. Quicunq; ad fonitum huius campanæ conuenerint, ab omnibus inimici tentationibus liberentur in corpore, & à prauis cogitationibus mundentur in mente. **A T.** Prodeft igitur fonitus Campanæ (dum fit confectionata) ad comprimendam vel extinguendam libidinem? **HIL.** Prodeft (ut audis) Audi & tertiam precationem. Dum huius vasculi fonitus tranferit per nubila, Ecclefia tuæ conuentum manus conuertet angelica, fruges credentium, & corpora faluet.

S ij prote=

DIALOGVS TERTIVS.

protectione sempiterna. ATH. Peto iterum an
 Osius ista laudet: HIL. Quid ni laudaret: ATH.
 Et laudat omnia ista, quæ recitasti de lotionibus, de
 oleo infirmorum, de oleo Chrismatis, de thure, de
 myrrha, de thymiamate, omnes denique has adiu-
 rationes atque incantationes: HIL A. Non recenset
 singula, sed ait campanas esse benedicendas, iuxta
 formam in Pontificali Romano præscriptam, Ec-
 quid non satis expressit: audi ipsius verba. Baptiza-
 ri campanas mihi inauditum est, benedicuntur qui-
 dem, iuxta formam in Pontificali Romano præscri-
 ptam, verum de Baptismo, ne verbo quidem ulla sit
 mentio, ATH. Reuerà satis expressit, cum ita scri-
 pserit, o stolidum Aposcopum. Sed quid hic de
 Baptismo dicat, non intelligo. HIL. Brentius in
 Prolegumenis exprobrat Asoto, quòd Papistici E-
 piscopi baptizandis campanis, non legendis Bibe-
 lijs occupentur: Nam sic alij antè illum loquuti sunt
 & nunc loquuntur, nempe campanas baptizari.
 Ideò Osius respondens, ait, inauditum mihi est ba-
 ptizari campanas, benedicuntur quidem iuxta for-
 mam in Pontificali Romano præscriptam, sed illic
 nulla est mentio de Baptismo. ATH. Nunc inteli-
 ligo, litigat de verbo, non de re ipsa, benè est, cum
 quod maius sit negari non possit. HIL. Omnino
 de verbo litem mouit, Sic sæpè solet effugere & ter-
 giuersari, cum aliàs sentit se vrgeri à Brentio. Sed
 cum ferè omnia, certè præcipua, quæ in Baptismo
 hominis

hominis adhibentur, adhibeantur quoque in istis campanis seu baptizandis, seu consecrandis, seu sanctificandis, seu benedicendis, non litigemus de nomine, appositè Brentius dixit, eas baptizari: unguuntur enim oleo chris-matis, perfunduntur aqua incantata & terguntur, ut nomina etiam illis aliquando imponantur, quæ inciduntur in illo ære, ut passim cernere est, & compates etiam adhibeantur, si non ex præscripta Pontificalis Rom. forma, certè ex Episcoporum baptizantium traditione & consuetudine. Quare cum Osius conqueratur de Brentio (queritur enim valdè) qui chris-matis oleo, nescio quibus verbis, iniuriam fecerit, profectò mihi videtur, quòd Osius & reliqui Mitrati maiorem iniuriam faciant ipsi oleo, quàm Brentius & reliqui nostri. **A TH.** Qua iniuria illud afficiunt Papistæ? **HIL.** Quia: Ut illo ungant campanas, quanquam ungant etiam saxa & parietes, in Ecclesiarum scilicet et altarium Iudaica illa, qua tam sedulo utuntur, dedicatione sacrationeque. **A TH.** Quid responderet Osius Brentio, quem dixisti chris-matis oleum perstrinxisse? **HIL.** Virulenta quædam & fatua, more suo, Audi: Meritò inuisum habent chrisma, quos Christianorum appellationis pudet: Nam Christiani nomen ducunt à Christo, Christus à chris-mate, hoc est, ab unctiōe vocatur. Ne quid igitur habere cōmune cum Christo videantur, nihil magis apud illos abominandum est, quàm ungi Chri-smate, quo

DIALOGVS TERTIVS

, & Reges & Sacerdotes ungi solitos fuisse, in Lege,
 manifestum est omnibus. ATHA. Egregie argu-
 mentatur, Reges & Sacerdotes, in lege, ungebantur
 Chrismate, ergo, tempore gratiæ quoque debe-
 mus ungi, etiam si Reges aut Sacerdotes ad eum mo-
 dum, quo illi fuerunt, non simus, Cur non etiam re-
 cta circumcidi? Video deinde, quod virus spargat,
 nos scilicet nihil velle habere commune cum Chri-
 sto, O sceleratum Osium, imo, quia omnia nostra
 studia huc tendunt, vt cum Christo, non cum ho-
 minibus, præsertim Osianis sit nobis negotium, vt
 Christum, non ut homines imitemur, volumus eo
 oleo perfundi, quo Christus fuit, non confecto scili-
 cet, sed diuino Spiritu, hoc sumus contenti, ranci-
 dum, & putidum relinquemus Osio, quo altaria,
 quo parietes, quo suas campanas, & non modo ma-
 nus & caput, sed etiam pedes & ventrem (si volue-
 rit) sui similiam, hoc est, carnalium hominum inun-
 gant. HIL. Rectè, sed audi hoc quoque de Osio, qui
 omnia prorsus à Papatu inuecta vult mordicus tu-
 eri, qualiacunque ea demum sint. Tu scis, quàm, con-
 trà vsum Apostolorum & veteris purioris Eccle-
 siæ, Papistæ soleant inuocare Christi matrem, quam
 faciunt reginam Cœli, quæ possit filio quæcunque
 voluerit imperare, vt nullus sit, apud eos, conciona-
 tor, qui statim initio cōcionis non oret Angelicam
 salutationem, veh illi, si secus faceret, ea est præcipua
 nota, qua dignoscatur, catholicus ne sit, an Luthe-
 ranus.

ranus. Osius ergò non modò laudat, sed censet ad salutem necessarium, vt quis vnà cum oratione dominica oret Angelicam salutationem. ATH. Ad salutem necessarium; HIL. En tibi eius verba: Itaq; si sciat is, quis de vulgo est, Dominicam orationem, Angelicam salutationem, Symbolum, Decalogum & nonnihil præterea de Sacramentis, baptismi præsertim, pœnitentiæ, & Eucharistiæ, alia eum nosse mysteria de necessitate salutis non est. ATH. Sic res est, in summa, vt sæpè diximus, istum esse longè omnium, qui pro Papatu scripserunt, supersticiosissimum impudentissimumq;. HIL. At ne faciam illi iniuriam, si hoc reticero, audi, Tametsi in his cõtra Brentium & Vergerium libris, hoc, quod audisti, dixerit, neq; vnquam faciat mentionem orationis Dominicæ, quin faciat quoq; Angelicæ salutationis, ut crassissimi quicq; papistæ solent, nihilominus in eo, de quo diximus, dialogo Dilingæ impresso, facit Dominicæ orationis mentionem, & ibidem de salutatione Angelica prorsus tacet, ità, ut ipsemet in dialogo videatur condemnare, quod in maiore volumine probauit. Præterea, quod dicat esse de necessitate salutis, vt is, qui de vulgo est, præter orationem Dominicam, Angelicam salutationem, Symbolum, & Decalogum, sciat nonnihil de Sacramentis quoq;, Baptismi præsertim, Pœnitentiæ & Eucharistiæ, est valdè obseruandum: Nam propria confessione se ipsum condemnat, iugulaturq;
Osor,

DIALOGVS TERTIVS.

Osor, imo reliquos quoq; omnes Episcopos, qui sunt in Papatu. ATH. Quid ita? HIL. Quia vix ex decē millibus vnum, qui de vulgo sit, reperias, qui de Sacramentis quicquam norit, vnde licet aestimare, quanta sit istorum Aposcoporum in curando grege fides & diligentia: Cum enim fateantur esse de necessitate salutis, ut popellus aliquid sciat, etiam de Baptismo, de Pœnitentia, atq; de Eucharistia, nihil prorsus de his intelligit popellus, & non est dubium, quin id fiat Episcoporum culpa. Postremo, in eo etiam hic errat Osius, quòd videatur sentire, hominem, qui possit orationem Dominicam, Angelicam salutationem, Symbolum, & Decalogum recitare, & non nihil præterea sciat de Baptismo, de Pœnitentia, & de Eucharistia, iam esse extra periculum, ne saluus fieri non possit. Quid si non fuerit iustificatus? an poterit æternam salutem adipisci, quia quædam memoriæ mandauerit, potueritq; aliquid de Sacramentis loqui? ATH. Non poterit, non in his salus sita est, tametsi deceat ea scire hominē Christianum. HIL A. Iam licet tibi de Concilijs petere quod volebas, at boni consule, quòd tam diu in istis leuiculis sim versatus: quid facerem? cum futilia & putida Osius ingesserit, non poteram alia afferre, si debuisssem tibi morem gerere, & quid ille in suis libris garrisset, recitare. In summa, cum Apostolum aliquando desipere coegerit Pseudoapostolorum improbitas, nunc me iste Pseudoepiscopus ad simi-

lem

lem cum Apostolo Christi necessitatem adegit.
 ATH. Admonemur esse tempus prandij, differamus Colloquium. HIL. Ego vero ac lubens: Nam cum stomacho atq; cum nausea versor in his ineptijs atq; blasphemijs. ATH. Multa ne adhuc supersunt, quæ post prandium conferas? HIL A. Nimis multa, sed vtar delectu & grauiora conferens proficiam leuicula.

DIALOGVS

QVARTVS.

ATH. Cum cœpisses de Osiano libro nudius tertius differere, sanè credidi te, vna ad summum hora, potuisse me commonefacere de aliquibus ineptijs, calumnijs, virulentijs, atq; blasphemijs, quas in eo obseruasses: Neq; enim alias delitias expectabam, cum audissem papisticum Episcopum prodisse in certamen contra nos, noui genus, noui ingenia, quæ nos habent pro bardis, nec pili faciunt, quare effutiunt in nos quicquid in buccam uenit insolentissimè. HIL A. Dicam ingenuè, me quoq; fuisse deceptum: Nudius enim tertius pauca adhuc legeram, nonnulla annotaueram, quæ tibi aperui, nec ferè putassem, me posse plura inuenire. Sed cum hoc biduo, ulterius legendo progressus fuisset, tales sentinas inueni, quales, ex eo æstimare potes, quòd

T cum

DIALOGVS QVARTVS.

cum tam multa absurda & blasphemia attulerim, tamen illas nondum potui exhaurire & certe scio, me neq; hodie exhauriturum, nihil certe minus, sed vtar delectu (ut dixi) ATH. In nomine Domini, Electis omnia cooperantur in bonum, etiam illa ipsa, quæ videntur esse summè noxia atq; deterrima, quare nihil dubito fore, vt ex his, quas tu vocas sentinas, nostræ Ecclesiæ sint aliquod non mediocre lucrum & commodum percepturæ. Hoc verò in primis, quòd cum multi fuerint, qui recusabant se nostris partibus adiungere, quia adhuc aliquã moderationem & pacis studium sperarent à Papatu, nunc fortassis non sperabunt amplius, satis dictum, Antequàm pergas, velim dicas, quid Osius respondeat Brentio, qui Adriani Papæ, delectorum quorundam Cardinalium & Legatorum, qui præsidebant in Concilio Tridentino, quorum nos quoq; mentionem fecimus, verba produxerat, quibus qua doctrina & quibus moribus Papistici prælati essent ornati, planum fecerunt orbi vniuerso: Nihil nunc quæro quid ad verba Gregorij Nazianzeni, Basilij, & Bernardi, qui iidem aduersus eosdem Prælatos stilum strinxerunt, sed duntaxat quid ad Neotericorum verba responderit, deinde de Concilijs petam quod voluero. HIL. Primum, eos de vita & moribus corruptis fuisse loquutos, nequaquam de doctrina. ATHA. De-

mus

mus nunc, vt de corruptione morum duntaxat:
 Nam reuera doctrinarum quoq; corruptionem
 videntur perstrinxisse, etiam inuiri, nimirum Spi-
 ritu sancto cogente & extorquente, sed demus,
 vt dixi, Fatetur ne ea esse vera, quæ suus Papa, sui
 Cardinales, sui Legati, aduersus corruptissimos
 prælatorum mores & vitia dominantia tam serio
 pronuntiarunt? **HI.** Non negat, sed ait, Quorsum
 attinet sic nobis exprobrare peccata, quasi verò vos
 non sitis grauioribus flagitijs cooperti? **A TH.** At
 Brentius autoritate ipsius Papæ, ipsorummet ex om-
 ni Concistorio delectissimorum Cardinalium præ-
 stantissimorumq; Episcoporum, deinde etiã Lega-
 torum Cōcilij, ex quibus duo fuerunt Pape, vt dixi-
 mus, hoc est, testibus omni exceptione maioribus
 (vt illi sentiunt) probauit eos esse corruptissimæ
 vitæ, quo pacto docet Osius, nos esse grauioribus
 flagitijs coopertos? **HIL.** Iterat suam cantilenam,
 qua valde videtur delectari, de Luthero scilicet, qui
 dixerit, suos auditores decies esse Sodomitis peio-
 res. **A THA.** Ad hoc respondimus, nihil est quod
 repetamus. Habet ne alia testimonia? **HILAR.**
 Habet. **A TH.** Quæ? **HIL.** Ait se posse addu-
 cere testimonium Georgij Vicelij. **A TH.** Digni
 profectò, qui pro Sathana & Osio testimonium
 dicat. Cur non Staphyli quoq; qui vnà cum Vice-
 lio agnitam veritatem proiecit, testimonio vtatur?
 cur non Groperi? cur nō Canisij? cur non Sydonij?

DIALOGVS QVARTVS.

cur non Auij? cur non Afoti? cur non Dilingenſis
 Purpurati, vt capitaliores noſtros hoſtes comme-
 morem? Nihil iſtis impudentius, ſed ſine pergam.
 Cum ergo ipſemet Papa, ipſimet Cardinales & Le-
 gati affirmant, & Oſius non audeat negare totuſq;
 terrarum orbis compertiffimum habeat de magna
 ſacrarum literarum imperitia, de turpiſſima vita, &
 corruptiſſimis moribus eorum Prælatorum, quo-
 rum opera Papa ait, ſe velle in Concilijs vti, quæro
 an in lectione iſtius libri obſeruaueris, quid de hoc
 Oſius, putat ne promiſſionem factam Apoſtoliſ,
 qui erant (vt omnes norunt) regenerati & verè ha-
 bebant Spiritum ſanctum, pertinere ad huiuſmodi
 papifticos Episcopos, ad huiuſmodi laruas, quæ nõ
 ſunt niſi caro & mundus? HIL A. Haud dubiè pu-
 tat, miror te dubitaſſe. Audi eius verba, vbi verò
 , omnes conueniunt (loquitur de Mitratis) ibi præ-
 , ſens a deſt Chriſtus, ibi præſens a deſt Spiritus ſan-
 , ctus cum omni genere gratiarum. ATH. Admo-
 dum clarè, perindè eſt, ac ſi dixiſſet, ſtatim è veſtigio
 iuſtificantur, ſiunt membra corporis Chriſti & filij
 Dei, ſtatim euadunt in doctos & prudentes viros.
 Quid ſi Episcopatum emiſſent, alijs ſue malis artibus
 paraſſent, vt Romæ ſit? diceret ne Oſius, nihilomi-
 nus affuturum Spiritum Sanctum, qui illos ex im-
 prouiſo omnibus gratijs ornaret? HIL. Reſponde-
 ret, nihil referre, qua ratione quis creatus fuerit Epi-
 ſcopus, dum modo ſit Episcopus. ATH. Ergò Spi-
 ritus

ritus sanctus hæret mitræ: Ergo numerata pecunia
 emitur, quod voluit Simon Magus: Quid etiam, si
 quis inanem duntaxat titulum alicuius Episcopa-
 tus, qui sit ditionis Turcarum, sibi comparauerit: vt
 faciunt qui suffuranei dicuntur, vt est Gerardus
 Busdragus Episcopus Argolicensis, aliq̄ huius fa-
 rinæ: An hi quoq̄, iudicio Osi, Spiritum sanctum,
 qui eos in Concilia comiterur exornerq̄ repente,
 habiturifunt: HIL. Dixi iam tibi, siue quis de nulla
 tenensis (vt aiunt) siue emptum, siue permutatum,
 aut quocunq̄ scelere possit excogitari, paratum E-
 piscopatum habuerit, qui Episcopatum habuerit, v-
 nâ coniunctum Spiritum sanctum habiturus est,
 saltem, quando sumpta Mitra & pluuiali in cœtum
 aliorum Episcoporum ingreditur: hæc est Osiana
 regula, qua nihil potest stultius, absurdiusue exco-
 gitari. Verum audi, quemadmodum eam non nihil
 moderetur: Postquam enim dixit. Vbi simul cōue-
 niunt omnes, ibi præsens adest Christus, ibi præsens
 adest Spiritus sanctus, cum omni genere gratiarum,
 statim subiungit: Nam quod vni deest, pensatur in
 altero, ac sæpè quod non reuelatur ducentis, aut tre-
 centis viris excellenti prudentia doctrinaq̄ prædi-
 tis, vni alicui non doctissimo reuelatur, in cuius
 postea sententiam, sic impellente Spiritu sancto, pe-
 dibus eunt aliq̄ multò doctiores. Sic abscondit ple-
 raq̄ Spiritus sanctus à vobis sapientibus & pru-
 dentibus, et reuelat ea paruulis. ATH. Quid si nul-

DIALOGVS QVARTVS

lus huiusmodi illic interfuerit, Paruulus cui scilicet
 Dominus veritatem reuelarit & alios excitet? nec
 sine causa hoc dico: Nam si Papis licuerit, pro eorum
 libidine, Concilia dirigere, confestim vbi per suos
 exploratores Monachos olfecerint, aliquot esse in-
 ter Episcopos, qui verè spiritu Dei agantur sintq;
 ex Paruulorum genere, hos non modo ex Conci-
 lijs, verum e vita quoq; curabunt eñciendos tollen-
 dosq; tanquàm pessimos hereticos: Quos enim ali-
 os nisi regeneratos, qui non possunt acquiescere il-
 licitis cultibus, habent pro hæreticis? Ecquid hoc
 non egerunt Papæ, ante paucos annos, ut ex cœtu
 Patrum Laruatorum ex Tridento aliquot proiece-
 rint, quos suspicabantur nobiscum sentire? In sum-
 ma, inimane atq; horribile est, quod isti Osi de Cõ-
 cilijs audent iactare, ad ea scilicet Concilia pertinere
 promissiones de præsentia Christi & gubernatio-
 ne Spiritus sancti, quæ ex carnalibus malisq; & sa-
 crarum literarum rudibus viris constiterint, Proh
 pudor, quasi verò ea promissio fuerit facta carnali-
 bus Phariseis atq; flagitiosis. HIL. Audi quid hic
 dicat Osius: Brentius ad hunc modum scripserat.
 Scimus quidem veritatem Sacramentorum Chri-
 sti, non pendere à dignitate Ministrorum, sed non
 esse requirendam gratiam Dei, aut virtutem Spiri-
 tus sancti in his, qui de vera sententia sacræ scriptu-
 ræ, seu verbi Dei iudicare debent, hoc demum est
 cœlestia oracula Spiritus sancti subijcere Epicureis
 &

& Sardinapalis. ATH. Rectissimè Brentius atq;
 hoc in loco planè iugulauit Afotum. HIL. Osius
 verò respondet, etiam si sint Epicurei et Sardanapa=
 li, tamen dixisse Christum: Super cathedram Mofi
 sederunt Scribæ & Pharisei, Omnia quæ dixerint
 vobis, seruate & facite, secundum opera uerò eorum
 nolite facere: dicunt enim & non faciunt. ATH.
 Quæro ab Osio, an Christus hoc fuisset dicturus, si
 animaduertisset Scribas & Phariseos, non modo
 fuisse animo Epicuræos, sed etiam malè docuisse,
 atq; omninò contra id, quod docere debuissent hi,
 qui sederent in cathedra Mosis? HIL. Osius non
 posset negare, quòd Christus, si vidisset Scribas &
 Phariseos docere, contra Legem & contra cathe=
 dram Mosis, non fuisset dicturus, omnia, quæ dix=
 erint vobis seruate & facite. ATHA. Non est dubi=
 um, Christus in eo loco loquutus est de Scribis &
 Phariseis, qui cum fuissent vita dissolutiore, tamen
 nò aliena docebant à Lege. Quare si neoterici Scri=
 bæ & Pharisei, Episcopi scilicet Papistici, volue=
 rint purum illud verbum Dei, puram illam doctri=
 nam docere, quam Prophetæ, quam Christus, &
 quam Apostoli reuerà docuerunt, audiemus eos,
 non præcidemus nos ab illis: Feremus enim infir=
 mitatem, si non fuerint usq; ad eò boni exempli, quo
 ad mores attinet. Sed cum non modo sint vita dis=
 solutissima, verum cum falsa & ex diametro pug=
 nantia cum doctrina filij Dei doceant, cur vellemus
 hoc

DIALOGVS QVARTVS

hoc ferre, si Christiani esse velimus? cur se ab illis nō separaremus, qui Christum conculcant? H I. Subiungit Osius, quòd Christus baptizat, etiamsi minister fuerit vita inhonesta & sacrarum literarum rudis & quod Sacramenta non pendent à dignitate ministrorum. A T H. Fateor, baptizat Christus per talem, Sacramenta non pendent à dignitate ministrorum, si modò seruetur Christi institutio, non autem baptizaret Christus, si minister, seposita ea, quæ verè fuit Christi, institutione, aliam contrariam è suo capite excogitaret. H I L. Tandem Osius ad hunc modum colligit, si Christus etiam per malum concionatorem docet, si per malum ministrum baptizat, ergò etiam, vbi de illo iudicium fit, hoc est, in Concilijs, quàmuis ex malis viris atq; sacrarum literarum rudibus cōstiterint, nihil refert, quia adest nihilominus doctor & magister Christus, qui in illis loquitur, adducitq; hic Osius ea Christi verba, Non vos estis qui loquimini, sed Spiritus patris vestri loquitur in vobis. A T H. Imò ista verba, ab Osio adducta, totum hoc negocium contra Osium pulchrè definiunt: Nam in his clarissime expressit Christus, per quos demum homines Spiritus Dei esset in Concilijs loquuturus, nempe per illos, qui Deum habituri essent in patrem, per illos, qui in patris genuina doctrina, per filium eius dominum nostrum Iesum Christum manifestata, verarentur & ab illa non paterentur se abduci, tales exigit

exigit Christus, in talibus promittit loquuturum Spiritum. Patrem autem intelligit per regenerationem, non per creationem, quis hoc ignorat? HIL. Sed audi, cum Osius probè sciret, quales demum sint Episcopi, quorum opera Papa esset vsurus in suis Concilijs, accurrit ad sacram anchoram: Nul- lum enim habet postea perfugium, atq; inquit: Hic Spiritus potest loqui per Balaam, potest per Cai- pham, potest per Iudam proditorem, deniq; potest per Asinam, quasi dicat, Nostri Episcopi sunt reue- rà tales, sed nihil refert: per tales enim nihilominus potest loqui spiritus Dei. A T H. Adduxit tandem locum, in quo mihi cum eo pulcherrimè conueniet: Nam, si ipse cum sui similibus velit esse Balaam, Cai- phas, Iudas proditor, deniq; Asina, hoc illi haud grauatim concesserim, sit sanè huiusmodi, quando- quidem irà vult, volentibus non fit iniuria, Quòd autem dicat, posse Spiritum per illos in Concilijs loqui, blasphemus essem, si negarem Deum posse: Potest enim, si vult. Sed cum nobis iudicandum sit, ex scripturis, quid velit, aut nolit, nusquã legi pro- misisse Dominum, si Caiphæ, si Iudæ proditores, si Asini, si Mitrati, aut Cornuti, si Cucullati, si Galerati, aut Purpurati conuenerint, velle per iugula & per ora talium monstrorum docere, quomodo mysteria et oracula diuini Spiritus sint intelligenda, quomo- do sponsa filij sui gubernanda: verum legi, istam promissionem fuisse factam (vt supra diximus) A-
V postolis,

DI A L O G V S Q V A R T V S

postolis & factam fuisse reliquis, qui de eodem spiritu habituri fuissent, eundemque patrem in cœlis & mansuri in Christo, sicut palmes in vite atque in verbo eius, his, inquam, promisit, quod Spiritus patris esset in illis loquuturus. Sed dic mihi (vt ad id, quod dudum in animo habeo tandem veniam) Exprimite ne Osius, qua forma, quauē ratione oporteat esse congregatum Concilium, ad quod, suo iudicio, ea promissio pertineat: HIL. Vult, vt sint Oecumenica, modo dicit plenaria & recte disposita, sic enim ait

• alicubi, Regem monens, ne permittat disputare de

• his, quæ in Concilijs Oecumenicis, recte dispositis, constituta sunt. A T H. Audio, sed quæ nam censet esse recte disposita: hoc velim scire. HIL A. Haud dubie ea, quæ autoritate Papæ fuerint congregata habuerintque Episcopos indutos sacris vestibus, & Mitratos, hoc est Osio recte dispositum. A T H A. Non sine causa de his interrogo, sunt enim haud parui ponderis: Nam Papistæ, aut non omnes norunt, aut, si norunt, non audent palam & aperte literis mandare absurdissimam & plane tyrannicam quandam Concilij celebrandi rationem & formam, qua orbem Christianum & Christum, cum suo Euangelio ludificare atque opprimere habent in animo, vt ipsi possint dominatum exercere, atque in suis delicijs & luxibus vitam agere. Aperiam ergo quid id sit, aliqua interim forte repetens, vt spiritus iusserit,

ferit, tu postea dices mihi an Osius ea attigerit. Papistæ ita censent, Dum Papa indixerit vniuersale Concilium, dum Papa per se, vel per Legatum præfuerit, dum præmittatur Missa de Spiritu sancto, dum postea Patres sedeant mitrati & induti sacris vestibus (vt in eorum lege habetur, quæ est in Cæremoniali & de celebratione Concilij loquitur) antè omnia dum sint iurati & dum procul ab sint, tanquam prophani atq; indocti, qui non fuerint ex Prælatorum & Coniuratorum numero, censent, dico, Papistæ hoc demum esse vniuersale & plenarium Concilium, huic Spiritum sanctum præesse, huic, sinè omni prorsus exceptione, esse credendum. Etiam si (audi diligenter) etiam si Papa, qui indixerit & præfuderit, fuerit Epicuræus quispiam, aut planè Atheos (vt ferè solent isti Papæ) etiam si vnus duntaxat nationis & paucissimi quidam & delecti ab ipsomet Papa Episcopi (vt in Tridentino accidit) interfuerint (Nam id in summa, volunt esse vniuersale & plenarium Concilium, quod Papa dixerit esse vniuersale & plenarium, nõ quod reuera fuerit plenarium & vniuersale) etiam si patres fuerint, quantum ad studia attinet, præsertim sacrarum literarũ, rudes asini, deinde carnalissimi & meri Sardanapali. Postremò, etiã si quid pronuntiet cõtra clarum et apertũ verbũ Dei: fingunt. n. (vt breue faciam) quòd in tale, quale tibi pinxi theatrum

DIALOGVS QVARTVS.

Spiritus sanctus ilico descendat, velit nolit, vigore scilicet promissionis Christi, perque illas prophanas & sceleratas linguas doceat, quemadmodum sacrorum oraculorum verba intelligenda sint & castissima sponsa filij Dei Ecclesia gubernanda (vt tu dixisti) ita, vt non possint errare, ita, vt in Spiritum sanctum, hoc est, ad mortem peccet, qui contra huiusmodi eorum decreta atque oracula audeat hiscere. Utuntur autem istae ineptae Apostolorum Symia hoc argumento, vt demonstrent Spiritum sanctum inter eas esse, cum celebrant Concilium: Nam, inquiunt, cum Petrus, cum Paulus & reliqui Apostoli celebrarent Antiochia Concilium, testati sunt Spiritum sanctum ibi affuisse, quia ad hunc modum pronuntiarunt, **VISVM EST SPIRITVI SANCTO** & nobis, Ergo nobis quoque, inquiunt, idem diuinus Spiritus adest, cum nostra Concilia celebramus, Attigit ne hoc Osius? **HIL. Maximè. ATH.** Et putat huiusmodi Concilia esse sacrosancta? **HIL.** Sacrosanctissima, additque quod in Spiritum sanctum blasphemet ac perinde sit, ac si velit esse similis altissimo, quod cupiebat Cherubim, qui detractus est in profundum lacu, quicumque asseruerit probandos esse spiritus talium Conciliorum & non statim acquieuerit illorum decretis, adducens hanc, quam tu dixisti rationem, quod scilicet Apostoli dixerint sibi affuisse Spiritum sanctum, statimque congerit proluuium quoddam ineptiarum blasphemarum

blasphemiarumq̄, atq̄ in primis cōtorquens locum
 Ioannis, quem adduxerat Brentius de probatione
 Spirituum, contendit illum debere intelligi de Spi-
 ritibus singulorum extra Concilium. A T H. Sed
 quid tibi videretur respondendum ad id, quod ait,
 Apostoli testati sunt, Spiritum sanctum illis adesse,
 ergo adest omnibus Concilijs? A T H. Adest om-
 nibus Concilijs, in quibus interfuerint homines or-
 nati eodem Spiritu, quo Apostoli fuerunt, etiamsi
 non eandem mensuram, dummodo de eodem Spi-
 ritu habuerint. H I L A. Sed quid ad illud, quod ad-
 dit, responderes, locum Ioannis, de probatione
 Spirituum non esse intelligendum, nisi de Spiriti-
 bus singulorum, extra Concilium? A T H. Isti sunt
 mirabiles & ad obscurandam gloriam Dei valde so-
 liciti & ingeniosi, Spiritus sanctus per os Pauli di-
 xit: Iustificati gratis, sine operibus legis, isti, ne illu-
 cescat misericordia & gloria Dei, statim affingunt
 suam carnalem interpretationem, hoc est, sine cære-
 monijs & operibus Forensibus. Idem Spiritus san-
 ctus per os Ioannis inquit. Nolite omni Spiritui
 credere, probate Spiritus an ex Deo sint, illic illi a-
 liam interpretationem addunt, singulorum scilicet
 Spiritus seorsim, non tamen Spiritus nostrorum
 Conciliorum, At falsa est vtraq̄ interpretatio: Nā,
 vt mittam nunc de iustificatione loqui, quærerem
 ab Osio, an liceret mihi diligenter inuestigare de
 Concilijs, id saltem, num fuerit legitime congrega-

DIALOGVS QVARTVS

ta: HIL. Responderet, licere hoc quæerere, dum po-
 stea acquiescas decretis, vbi videris fuisse legitimè
 congregata. ATHA. Si licet mihi diligenter in-
 uestigare, an fuerint legitimè congregata, licet eti-
 am diligenter inuestigare, an reuera affuerit Spiritus
 sanctus, Vbi ergo hoc inuestigauero & con-
 ferens scripturam, animaduertero, decretum Con-
 cilij pulchrè cum scriptura, hoc est, cum voce ipsius
 Dei, conuenire, lubens ac reuerenter acquiescam.
 Quod si inuenero inter vocem Dei, & decretum
 Concilij repugnantiam, aut dissonantiam, tunc mi-
 rabor quid hoc sit, conferam cum fratribus doctio-
 ribus & quæram doceri, cur fuerit discessum à ver-
 bo Dei, concederet ne hoc mihi Osius? HIL. Nihil
 minus. ATH. Quid ergo facerem, cum viderem
 repugnantiam, aut dissonantiam? HIL. Osius re-
 sponderet, te debere, in obsequium sanctæ matris
 Ecclesiæ Romanæ, captiuare intellectum & credere
 non esse repugnantiam, eam quæ tibi & tuis fratri-
 bus, etiam doctioribus te, repugnantia videretur.
 ATH. Quid, si luce meridiana clarius apertissimè
 viderem repugnantiam esse? Quid item, si scirem à
 carnalibus malisq; hominibus decretum, stabiliende
 illorum tyrannidis gratia, cõflatum fuisse? exempli
 gratia, video Iesum Christum, sapientiam patris, dix-
 xisse, BIBITE ex hoc OMNES, video vas ele-
 ctionis Paulum ad Corinthios scripsisse, ut probent
 se, & tum demum de pane illo edant & de CALI-
 CE

CEbibant, video primitiuam Ecclesiam vſam fuiſſe calice, video veteres Patres in eo cōſentire et eorum ætate calicem fuiſſe Laicis conceſſum, Sed quid vi- ciſſim? video fuiſſe inuectā maniſeſtiſſimam corru- ptelam & aliquibus, nec tamē omnibus in locis, de- ſitum fuiſſe, calicem dari Laicis, deniq; video à qui- buſdam perſonatis Patribus in Conſtantiensi, dein- de Baſilienſi Concilio pronuntiatum fuiſſe (vt tu ſuperius dixiſti) licet Chriſtus ad eum modum in- ſtituerit, licet primitiua Eccleſia ad eundem vſa fu- erit, nos eam, quam alij corruptelam nominant, af- firmamus, eſſe laudabilem conſuetudinem, quid hic captiuem intellectum in re apertiſſima atq; cla- riſſima? Eat Oſius &, offuſa ſuis ſophiſmatis præ- ſtigijſq; caligine, nitatur obſcurare & implicare negotium quantum voluerit, certè, ſi ſuos Carna- les hypocriſasq; remorabitur, non detinebit nos, quin velimus cauſam diligenter cognoſcere, atq; vbi cognouerimus, anteferre gloriam Dei & veri- tatē, falſis interpretationibus atq; impoſturis homi- num. Quocirca (vt ad id quod interrogati, veniā) quicquid Oſores veritatis & viperæ ſibilent, verba Ioannis tum ad ſingulorum ſeorſum, tum ad Cōcili- orum ſpiritus probādos pertinet, utpotè ad ea, quæ poſſe errare maniſeſtum eſt, Ergò an errauerint licet nobis inueſtigare & ad Lydium lapidem, hoc eſt, ad Chriſti verba eorum decreta exigere, vt, ſiquidē inuenerimus, bona retineamus, ſi mala, reſciamus.

DIALOGVS QVARTVS

HIL. Afotus atq; Osius hærent in eo, quòd tamen-
 si singuli seorsum Episcopi possint errare in dicen-
 da sententia, nihilominus, si multi simul conueni-
 ant, errare minimè possint. ATH. Dicant mihi isti
 Afoti atq; Osi, quem maiorem caperēt fructum ex
 decem, aut viginti Morionibus, qui de rebus gra-
 uibus, deliberandi gratia, in aliquem locum à suis
 dominis mitterentur, quàm si singuli eorum seor-
 sum consulenterentur? Certè (si reuera fuerint Morio-
 nes) idem Consilium dabunt seorsim, in eorum do-
 mibus, quod daturi essent, si vnà in templo omnes
 sederent cum benè longis vestibus, nec vestium
 mutatio, aut locus quicquam prodesset, intelligis ne
 Hilari? HIL. Maximè, vis dicere, Episcopos, quos
 sibi Antichristus Tyberinus ad Concilia missurus
 deligit, eodem esse Spiritu, cum domi sedent, quo
 sunt, cum sumptis mitris sumptoq; pluuiali in Con-
 cilio sedent, quare cur non liceret pijs & bonis vi-
 ris probare & dñjudicare tales Moriones & laruas,
 vbiq; demum essent, siuè domi, siuè in templo,
 loquor de his, quos Antichristus (vt dixi) seligit a
 maiore in nostram doctrinam Zelo, quos ad Con-
 cilia mittat, non de omnibus, qui sunt sub papatu:
 scimus enim illic esse nullos pios, sed quicunq; sunt
 huiusmodi non modò non mittuntur ad Concilia,
 sed si accesserint, profligantur, vides autè me nò po-
 tuisse hic suspirium continere, & quidem ex imo-
 pectore. ATH. Imo volui abs te petere quid id es-
 set.

set. HIL. Quia quanto magis versor in hac causa, tanto difficiliorem eam esse video, quam quæ possit (humana quidem prudentia) in concordiam redigi: dissentimus enim in ipsis adeo principijs, sexcentis in locis, à nostris aduersarijs, qui nulla ratione patiunt se à malo proposito dimoueri. ATH. Quasi dolendum & ingemiscendum sit, quòd non possimus conciliare iustitiam cum iniquitate, lucem cum tenebris, Christum cum Beliale? Lætandum potius, præsertim cum, haud dubiè, vincamus indices, HIL. Nunc venit in mentè ex eo Osij libello, cui tibi ostendi esse titulum de expresso verbo Dei, locus, non indignus, quem tibi explicem: idem enim sentit quod nos, hanc causam esse suapte natura huiusmodi, quæ nullam moderationem, aut concordiam pati possit. ATH. Libenter audiam, ut gustem cuiusmodi hic quoque libellus sit. HIL. Certè gustabis eadem esse amarulentia eademque futilitate, qua alij duo, de quibus dixi, omnes congruunt, vnum cognoris, omnes cognoris (vt ille ait). En tibi verba. Iam vero Petrus Paulus Vergerius, qui proximo superiore anno, non aliam ob causam in regnum tuum venerat, quam, vt in eo seditionem concitaret. ATH. Tanti ne facit Vergerium, priuatum homuncionè, inopem, peregrinum, vt eum putet potuisse amplissimum regnum commouere? non est cuiusuis hominis hoc agere, perge. HIL. Protulit in medium literas ad quosdã scriptas, quas

X etiam

DIALOGVS QVARTVS.

etiam typis excudi fecit. An autem hoc fuit boni viri officium? Certè si quid frontis habuiffet, si qua mica probitatis in eo fuiffet, tale aliquid facere nunquàm aggressus fuiffet. Sed videtur hic homo expertus humanitatis, & vitæ communis ignarus esse, cum in medium proferre literas ab aliquo scriptas, nihil aliud sit, quàm quod ille dixit, tollere è vita vitæ societatem: tollere amicorum colloquia absentium. **AT.** Nihil intelligo, nisi quòd Vergerium valde atrociter insectatur. Quid designauit tandem? **HIL.** Hæc sunt Osiana artificia atq; flagitia, vt non planè exprimat quid repræhendat, vt qui legerit, horrendum aliquod facinus Vergerium in Polonia patraste existimet. Quare possum totidem verbis cum Osio agere: Certè, si quid frontis habuiffes Osio, si qua mica probitatis in te fuiffet, tale aliquid dicere nunquàm aggressus fuiffes, sed videris expertus humanitatis & vitæ communis ignarus esse, qui tam malitiosè et rabiosè innocentem proscindis. **ATH.** Dictandem quid id est? **HIL.** Dicam paucis: **Aloysius Lippomanus** (de quo diximus) Papæ internuntius, Serenissimum Poloniæ regem clanculum sæpè viferat, vt aliquot ex præcipua nobilitate, qui videbantur velle à Papatu desciscere, capite plecterent, atq; inter hos **D. Io. Bonarum**, præstantissima pietate, virtute, & autoritate senatorem, Eius **Maiestas** à sanguinario Consilio (vt est summa clementia) aures auertit abhorruitq;. Interea cum quid
Lippoma-

Lippomanus moliretur patefactum fuisset, pessime in toto regno audiebat, odioque habebatur peius cane & angue. Lippomanus itaque, scriptis ad Papam, siue ad quempiam ex eius Secretarijs, aut Consularijs (vt fit) literis, deplorauit suum statum, summumque periculum multaque de legatione, quae parum feliciter illi succederet, conquestus, suppliciter petijt, ut liceret sibi primo quoque tempore Romam redire. Has literas, in quibus Papae & ipsius Lippomani quaedam non parui momenti consilia scribebantur, Romam misit, quae ubi fuerunt à Papa lectae, communicabantur postea (vt fit) nonnullis Cardinalibus atque Episcopis, ita, vt, nonnulla earum Exemplum in Germaniam atque in Poloniam usque deuenissent (vt saepe vidimus contigisse) fuerintque demum Cracouiae Italica lingua, qua scilicet scriptae fuerant, excusae. Vittenbergae autem Polonica, in quam ornatissimus pietate prudentiaque vir D. Iustus Ludouicus Decius eas conuerterat. ATHA. Habes ne exemplum? HIL. Habeo. ATH. Quid si legeremus? HIL. Cum venerim ad te eo animo, vt hunc Osij locum ostenderem, putauim mecum afferendum. ATH. Recte fecisti, profer, lege, HIL. Legam duo praecipua loca. Inscriptio sic habet. Magnifico & Clarissimo D. Petro contareno Patrio Veneto, Sanctiss. D. N. familiari, Domino colendissimo. Audio hunc postea esse creatum Episcopum Paphiensem in Creta: est enim Paulo

DIALOGVS QVARTVS.

IIII, valde charus & à consilijs intimus : Subscri-
 ptio sic habet, Aloysius Lippomanus Veronæ E-
 piscopus, indignus Nuncius. Datum huiusmodi
 est, Louitij die XX, Iulij, M. D. LVI. Audi præ-
 cipuum locum (omitto enim multas alias eius nu-
 gas) Cum anno M. D. XLVIII, vna cum Re-
 uerendissimo Fanensi Episcopo nunc benemerito
 Cardinali, & cum Reuerendissimo D. Episcopo
 Ferentino essem nuncius Apostolicus in Germa-
 nia, vt, post Cæsaris victoriam, Principes & popu-
 los ad sedis Apostolicæ Romæ obedientiam col-
 ligeremus (hic enim erat nostræ legationis titulus,
 licet parum fœliciter successerit & valde paucos
 collegerimus) erant, eo tempore, Cæsaris captiui
 Io. Fredericus, Elector Saxonix, et Philippus Lant-
 grauius Hafsix. Quare ego & mei collegæ tanquã
 filij obedientix (Nam id à sanctissimo D. N. in
 mandatis habebamus) Cæsari & simul Rom. Regi
 consilium dedimus, vt duos illos Principes, utpote
 capita & Protectores hæreticorum, iuberet capite
 palam mulctari: Hac enim ratione posse statim om-
 nes è Germania hereses exarpari. A T H. Proh ho-
 micidam, proh sanguinarium Anichristum, Proh
 homicidas & sanguinarios eius legatos, Proh om-
 nium mortalium imprudentissimum Osium, quem
 tam nephariæ tyrannidis & crudelitatis memoriam
 non puduit nunc refricare, perge. H I L. Non fuit
 visum Cæsari, neq; Rom. Regi acquiescere nostris
Consilijs

Consilijs, atq; ideò res nostræ, in Germania, quoti-
 die in peius ruerunt. Cum ergò sanctissimus D.
 N. mihi mandasset, vt idem Consilium Serenissi-
 mo Regi Poloniae suggererem nempe, vt iuberet
 capite plecti octo, aut decem ex præcipuis Domi-
 nis Polonis, qui Lutheranismum exsuscitant; hanc
 enim esse compendiarium atq; certissimam ad extir-
 pandas hæreses viâ, feci hoc quoq; diligenter, sug-
 gessi tale consilium, cumq; viderem nonnullos, qui
 nobis valde addicti & alicuius autoritatis in aula es-
 se videbantur, hos rogavi, vt vnâ mecum Serenissi-
 mum Regem instigarent. ATH. Crediderim, quòd
 istum Osiom in primis rogarit: Nam istius consue-
 tudine & cõsilijs Lippomanus in primis vtebatur,
 Exclamo iterum, o Homicidas, o Sanguinarios Pa-
 pas, Lippomanos, Osios, An non excitabitur ali-
 quando totus Christianus orbis, vt eos pro crude-
 lissimis tyrannis & homicidis agnoscat: perge. HI.
 Iam, Restanta, quam maiore silentio tectam oport-
 tuit, quàm fuerit vlla vnquam alia, ne maiorem in-
 uidiâ maiusq; odium in sanctissimos Christi Vi-
 carios excitaremus. vereor ne sit patefacta: Nam Il-
 lustris. Palatinus Vln. eam mihi in suis literis obij-
 cere visus est, neq; est dubium, quin alijs quoq;
 sit communicurus. Quare V. Magnificentiâ co-
 gitet in quo statu nunc sim, et an iure cupiam ab hac
 legatione reuocari: Qui enim hæreses promouent,
 sunt multi & potentes. Cum ergò per me non stete-

DIALOGVS QVARTVS

rit, quominus ipsorum sanguis fuerit fusus, merito debeo ab illis metuere. AT. Valdè humanè et Christianè se gesserunt D. Poloni, qui tam atroci iniuria prouocati, tamen nō putarint vlciscendum, sed passi sint Lippomanum è Polonia exire incolumem. HIL. Alium locum ex eisdem literis audi. Nunc sum conuocaturus Synodum Episcoporum, in qua dabo operam, vt bona pecuniæ summa è toto clero Poloniæ colligatur ac spero sanctis. D. N. (vt ad me scripsit) contributurum quoq̃: Nam carere pecunia non possumus, præsertim ad placandos importunos: hanc enim esse optimam rationem, qua multos nobiscum, hoc difficillimo tempore, retineamus, sæpè sumus experti. ATH. O Nebulones, Vide quibus artibus nituntur Papatum sustentare & doctrinam atq̃ gloriam Dei pessundare, hinc crudelitate & sanguine, inde largitionibus & corruptionibus. Et audet Osius Vergerium reprehendere, quòd tales literas, talia Antichristi suorumq̃ ministrorum consilia curauerit nostris fratribus communicanda. HIL. Tu vides an audeat. ATH. Ergò nostris non licebit consilia hostium Christi patefacere; nō licebit fratres, quacunc̃q̃ etiam ratione, excitare & commonefacere, vt quales soleant esse isti Papatum Legati intelligant, qui altera manu videntur de cogendis concilijs agere, altera facerunt, quibus Principum animos, vt nostrum sanguinè futidant, accendant atq̃ inflament. HIL. Tantum

Tantum abest, ut Vergerium hoc nomine accusandum, ut etiam illi gratias summas agendas putem, Osum contra esse malum virum & pestilentem, qui hanc rem suis mendacijs inuoluat et quod summe fuit laudandum, tam calumniosè reprehendat, Protulit in medium, inquit, literas ad quosdam scriptas. Ad quosnam? Cur non dicit id, quod est? nempe ad Papam, vel ad eius Consiliarium scriptas? Et cum postea dixerit, literas ab aliquo scriptas, cur etiam non dicit id, quod est, nempe à Lipomano satellite Papæ, scriptas? Sed expende, ut rem peruertat atq; exageret nebulo, Cum in medium proferre literas ab aliquo scriptas nihil aliud sit, quam quod ille dixit, tollere è vita vitæ societatem, tollere amicorum colloquia absentium. A TH. Reuerà ià accusat, ac si Vergerius Serenissimi Regis, aut Priuatas alicuius literas interceptisset atq; in medium protulisset. HIL. Facit suo more, falsissima, magna virulentia, impingens, sed Vergerius nullas, nec publicas, nec priuatas intercæpit, quicquid mentiatur impudentissimus Osor. A TH. Promisseras locum, vbi Osius non esse in hac causa, sperandam vllam concordiam scripisset. HIL. Mane, non sum oblitus, verum ordine progredior, statim vbi de his literis, ad hunc modum pergit. Etiam Pauli Quarti Pontificis literas, & quidem binas typis excusas peruulgauit. Vide quam rem malignus Osius hic quoq; vitio det, circumferebatur

DIALOGVS QVARTVS.

tur passim binarum literarum, quas Papa ad Senatores Laicos regni Poloniae & ad Illustrem D. Tarnouium scripserat, exempla, hæc Vergerius typis excudi fecit, vnà cum scholijs, At Osius ita exclamat, ac si Serenissimi Poloniae Regis, aut Consiliariorum arcana quædam peruulgasse fuisset deprehensus Vergerius, Non modo, inquit, literas ad quosdã, ab aliquo scriptas, in medium protulit, verumetiam Pontificis & quidem binas typis excusas peruulgauit, A T H. Cur non addidit, o indignum facinus? O cælum, o terra, o Maria Nepotini? Reuera desipit Osius, prærabie, quasi non liceat nobis Antichristi teterrimi hostis nostri literas & consilia, ad commodum Ecclesiarum, pro gloria Dei, peruulgare atq; infectari, perge. H I L. Quin & scorijs quibusdam suis obscurauit, ac mirabiliter deformauit, quæ piè sancteque scripta fuerant, secus interpretando. A T H A. Quid potissimum scripserat in illis literis Papa? H I L. Se velle etiam si bella futura essent, vniuersale Concilium propediem celebrare, Vergerius vero in suis scholijs affirmauit eum mentiri. A T H. Rectè. H I L A. Ac nõ modo, si bella futura essent, sed neque in summa quidem pace concilium celebrare eum habere in animo, nec posse celebrare, si haberet in animo. An hæc fuerit falsa interpretatio res ipsa clamat: Nam nec celebrauit, nec celebraturus est. Pergit Osius, Vergerij verba recitando. Audi quid scribat, in suis
in

in priorem Epistolam Scholijis. Dixit, inquit, quis-
 piam: Si quidem possemus Papam eo adigere, vt
 velit assentiri, vt ministri Ecclesiarum haberent vx-
 ores, lingua vernacula in administratione Sacra-
 mentorum vterentur, atq; vt vtramq; speciem po-
 pulo exhiberent, in reliquis vero articulis et doctri-
 nis cum Romana Ecclesia consentiremus, (quem-
 admodum hactenus consensimus) an non consul-
 tum putares, vt tunc acquiesceremus? atq; vt hæc
 prius lucro apponeremus, deinde paulatim, labente
 tempore, vt etiam de reliquis articulis lucrifacien-
 dis cogitaremus? Respondeo. Minimè mihi con-
 sultum videri: Neq; enim in eo res sita est, vt mini-
 ster vxorem habeat, vt populari lingua in Ecclesia
 vtatur, vt vtramq; speciem porrigat, sed, vt habeat
 viuam fidem, vt sit membrum Christi Ecclesiæ, atq;
 vt eam rectam doctrinam teneat, populoq; annun-
 ciet, quam filius Dei dominus noster Iesus Chri-
 stus attulit è sinu patris. Quæ esset hæc contamina-
 tio doctrinæ? quod monstrum? si consentiremus,
 vt esset pastor animarum nostrarum Missarius sa-
 crificulus, vnctus & inauguratus ab aliquo Apo-
 scopo & Antichristi membro &c. A T H. Quid ad
 hæc Osius? an non fuit istis stimulis agitatus? H I.
 Ait Vergerium mox petere iugulum causæ. A T H.
 Irridet fortassis? H I L. Serio ne dicat, an irrideat, ne-
 scio, magis puto irridere, omnes enim pili facit præ-
 se Thraso iste. A T H, Mihi (quicquid Osius videatur)

DIALOGVS QVARTVS.

tur) reuera iugulum causæ mox petere videtur, qui explodendam resciendamq; censet istam ne-
 phariam pestem, Missarios scilicet sacrificulos, un-
 ctos atq; inauguratos ab aliquo Apokopo & An-
 richristi membro, (quale est exempli gratia Osius)
 nec potest pati, vt tam feræ Belluæ sint pastores a-
 nimarum. HIL. Pergit Osius: Verum audi quid
 , paucis interiectis addat: Postquam enim hic homo
 , nimis in aliena Republica curiosus. A T H. Subsi-
 ste. Aliud est politica Republica, aliud Ecclesia Chri-
 sti, in politica Republica merito reprehenditur, qui
 in ea voluerit esse curiosus. Verum si quis ad ea lo-
 ca accesserit, vbi instituta sit Christi Ecclesia, præfer-
 tim vocatus, is, si quid illic molitur pro gloria Dei,
 nihil minus potest appellari, quàm in aliena Repub-
 lica curiosus, quare stultè hic quoq; Osius. Perge.
 , HIL A. Et ad excitandas seditiones natus. A T H.
 Qui gloriam Dei, pro virili, promouere studet, is
 Phariseo Osio seditiosus est. An non veteres quoq;
 Pharisei & Christum & Apostolos seditiosos vo-
 carunt, eodem scilicet Spiritu, quo Osius? Perge.
 , HI. Horratus fuerat Polonos, vt si maximè cõceder-
 , rentur illis hæc tria, constanter ea respuerent, Scias,
 , inquit, Polonia, causam hanc, quæ de religione cõ-
 , trouertitur, minimè posse ullã moderationẽ aut cõ-
 , cordiam pati. Vide quid dicã & memori mente tes-
 , neto. Sunt enim qui dicant: An non posset aliqua
 , ratio inueniri, qua cõcordia sanciretur? Respondeo.
 Nullam

Nullam prorsus posse inueniri. Si enim Papatus
 maneat incolumis, non potest doctrina Iesu Christi
 manere incolumis. Et rursus: si vicerit, quam nos
 profitemur Iesu Christi doctrina, corruat totus Pa-
 patus ab radicibus necesse est, ita, vt nulla alia sit sta-
 biliendæ veræ Christi Ecclesiæ, & concordiæ in-
 eundæ ratio & spes, quam si vniuersus Papatus,
 cum omni sua tyrannide & impia doctrina tollatur
 è medio. Hactenus Osius Vergeriana recitat. AT.
 Putat ne ista saltem iugulum causæ mox petere?
 HIL. Nihil de iugulo amplius. Sed ad hunc mo-
 dum respondet: Quod scribit Vergerius causam
 religionis moderationem, seu concordiam pati non
 posse, quin verissimè scribat inficias ire non possu-
 mus, atq; idem paulò post ter, aut quater repetit.
 ATH. Mirum, cum vsq; adeò Vergerium oderit,
 quòd sustinuerit scribere, Vergeriū in retanti mo-
 menti verissimè sentire, nec viderit, quid ex hac
 confessione colligi possit: Nam si nulla est de con-
 cordia spes, consequitur nullam prorsus reliquam
 esse Papis, de recuperanda pristina autoritate et po-
 tentia, spem. Non per Concilium, cum omnino im-
 possibile sit, vt de iudicibus Concilij conuenire vn-
 quam possimus. Per armam verò atq; per vim, ipsimet
 sciunt, quid iā possint proficere, per gratiā Dei, qui
 in eum statū res nostras, imo suas ipsius, adduxerit.
 Pergemus igitur vincēdo, haud dubiè, hoc fateatur

DIALOGVS QVARTVS.

Osius (si rem benè expendas) necesse est, cum fateatur nullam esse concordiae spem, Sed obsecro te, relinquit ne inultum Vergerium, quem videt tam claris verbis dixisse, si vicerit quam nos profitemur doctrina, corruat totus Papatus ab radicibus necesse est: & subiunxisse, nullam aliam esse stabiliendae verae Ecclesiae & concordiae ineundae rationem & spem, quam si vniuersus Papatus cum omni sua tyrannide & impia doctrina tollatur è medio: Nonne hic saltem mox petit iugulum causae Vergerius?

HIL. Non sinit inultum, nihil minus, inultum ne hoc sineret Osius, qui solet minima quoque sectari & magna contentione & rabie tueri: atque etiam maledictis proscindere eos, qui nihil huiusmodi scripserunt. Quid pluribus? non pepercit Francisco Lismanino.

ATH. Pio illi atque prudentissimo seni?

HIL. Illi ipsi non pepercit, quo nihil est modestius & placidius.

ATH. Sed quid tandem in Vergerium? Nam vehementissimum aliquid hic dixerit oportet.

HIL. Ait esse rudem & imperitum.

ATH. Quid ad rem? ergò in Papatu non est impia doctrina, neque Tyrannis: sic isti solent respondere. Sed sit sanè rudis & imperitus, dum Christum & hunc crucifixum sciat, Vergerius floccificat, si non habeat, qualè multi sibi arrogant, & pluris faciunt quam Christum ingenij, doctrinae, atque eloquentiae laudem.

HIL. A. Sed ait, quòd si quis ab eo quaereret, quanam sit Christi, quam profitetur doctrina, non habiturum

habiturum quod respondere queat. ATH. Vergerius lætatur & tanquam, pro incomparabili (vt reuera est) beneficio, gratias summas agit æterno Patri D. N. Iesu Christi, quod tantum ex eius doctrina norit, quantum ad consequendam cælestem hæreditatem satis sit, & id parum, quod ex ea nouit, ad Dei gloriam nititur conferre. Quod uero nouit Osius, totum id locauit Sathanæ & Antichristo Tyberino, sed audi quid statim, plenus odio & ueneno, subiungat de Vergerio. Nam, quantum è scriptis illius colligere licet, modo cum Picardis, modo cum Lutheranis, modo cum Zuinglianis facere videtur. ATH. Exprimit nè, recitat nè vlla Vergerij verba, in quibus aliquando cum Picardis, aliquando cum Lutheranis, aliquando cum Zuinglianis facere videatur. HIL. Non exprimit, non recitat. ATHA. Ergo certissime scias, Osius nulla uidisse in scriptis Vergerij verba, qualia designat, quæ scilicet modo hoc, modo illud, modo tertium quiddam dicant: Nam si uidisset, haud dubie, ea in medium protulisset magna lætitia atq; insolentia, sed mendax est, vt Diabolus pater eius. Vnde autem huius calumniæ occasionem sumpserit, uideor mihi posse paucis aperire. Valdensium confessio oblata, anno M. D. XXXV. Serenissimo Ferdinando Cæsari, qualis sit nosti, HIL. Noui, eandem continet doctrinam, quam Augustana, nisi quod non ita perspicue & foeliciter quædam docet,

DIALOGVS QVARTVS.

vt Augustana. Sed hoc fœlicitati huius temporis, in quibus bonæ literæ magis florent, quàm ante centum & amplius annos, cum Valdensium Confessio dictaretur, tribuendum est. ATH. Sic res est. HIL. Quare Lutherus & Philippus, grauissimis differatissimisq; verbis, eam commendarunt, passim extant vtriusq; testimonia, Deinde cum in articulo de Eucharistia, eadem Confessio habeat moderata quedam verba, vt, quasi de industria, visa fuerit uelle fugere contentiones: dicit. n. quòd in cœna sumatur verum corpus & verus sanguis Christi, nec disputat quomodo sumatur, Bucerus & Musculus eandem confessionem, suo quoq; calculo, in eorum scriptis, quæ passim extant, grauissimè approbarunt. Vergerius igitur, ut aliquam concordia (cuius est studiosissimus) viam in eo articulo, pro uirili, inciperet asperire, hanc Picardorum Confessionem, seu Valdensium proximo superiore anno, Tubingæ dedit recudendam, adiunxitq; Martini & Philippi, deinde Buceri & Musculi testimonia. Postremò ipse Vergerius quoq; præfatus ait, Valdenses, seu Picardos habere in suis Ecclesijs seueram disciplinã, cum pura doctrina, coniunctã & esse bonos uiros, Hinc ergo A T. Nihil dicas amplius, Rem totã intelligo, Osus vidit Confessionẽ sub nomine eorũ, qui nominant Picardi à Vergerio editã, testimonia vero sub nominib. duorũ, qui Lutherani, et aliorum duorum, qui Zuingliani censentur, et hanc ob causam, affirmare nõ est ueritus, Vergeriũ modo Picardum esse

esse, modo Lutheranum, modo Zuinglianum, que est Osiana calumnia, flagris digna. An nō pudeat istū hypocritā? **HI.** Pudeat verò? imo gloriat̃ eo nomine. Nā his artib. putat se uicisse, usq̃ adeo habet nos probardis et caudicibus, qui debuissēmus ignorare quomodo essent explicandæ eius tricae patifaciēdeq̃ imposturæ. **AT.** Certè qui eius uerba legisset, neq̃ hoc uicissim, quod de Vergerio recitasti, sciuisset, potuisset sibi persuadere, Vergeriū scripsisse librum, in quo aliqua Picardorum, Lutheranorū, et Zuinglianorum diuersa pugnātiq̃ inter se dogmata approbasset, sed rē audiui, Osium scilicet esse impostorem **HI.** Illud adde, quòd Osius in hac re perindē loquitur, ac si Picardi in eorum Ecclesijs diuersam, aut contrariam ab ea, que est in Confessio. August. doctrinā docerent, et tamen nō est diuersa, aut contraria, Cur, n. eam approbasset Luthe. & Philip? Nam quod ad ministrorum Ecclesiæ coniugium attinet, iam nobiscum sentiunt, Ministri Ecclesiarum apud eos fiunt mariti, nec dubium est. Sed legamus Osioris uerba, quib. Vergerio responderet ad id, quod dixerat Papatum esse ab radicib. extirpandum. **ATH.** Huc te expectabam **HI.** Huc spectant istorum confilia, ut ordinem omnē è medio tollāt, ut principum autoritatē in odium et contemptū adducāt, ut Anarchiā quandam inducant. **AT.** Quam delectat̃ mēione istius Anarchiæ et rebellionis. **HI.** Quia turbulentum est illi ingenit̃, alio aut̃ in loco dixerat, nos cepisse cōsilia de Cesareatu (sic, n. loquit̃) quoc̃q̃ tollēdo

DIALOGVS QVARTVS

et non minus apud nos probrum esse Cæsariſtam,
 quàm Papiſtam appellari. A T H. O elegantem A-
 poſcopum, qui inter caput & membra, inter Cæſa-
 rem & Principes Germaniæ, quantum in eo eſt,
 ſpargit ſemina odiorum & litium, An hoc eſt boni
 viri officium? Forſaſſe verum eſt, quòd, cum aliam
 Cæſar, aliam Principes Proteſtantes, doctrinam
 profiteantur, ſolemus nominare Cæſarianos, aut
 Cæſariſtas eos, qui ſunt doctrinæ, quam Cæſar de-
 fendit, addiſti, ad differentiam ſcilicet Proteſtanti-
 um, aut Euangelicorum, Sed quòd in odium &
 contumeliam noſtri Cæſaris, ea voce vtamur, men-
 titur bellua Varmiennis, furens rabie & veneno:
 Nam Cæſarem, vt legitimum ſummumq; à Deo
 conſtitutum, Magiſtratum noſtri Principes & ſta-
 tus ſummè reuerentur præſtantq; illi omnia liben-
 ter, quæ debent, officia. H I L A. Tandem contra
 Vergerium, qui dixerit, Papatum eſſe ab radicibus
 extirpandum, ad hunc modum argumentatur. Lu-
 therus ſcribit in quadam epiſtola, in Papatu eſſe ve-
 ram ſcripturam ſacram, verum Baptiſmum, verum
 Sacramentum altaris, veras clauſes ad remiſſionem
 peccatorum, verum prædicandi officium, verum
 Catechiſmum, veram Chriſtianitatem, imo verum
 nucleum Chriſtianitatis, Vergerius cupit è medio
 ſublaturum Papatum, ergò cupit ſublaturam verã ſcrip-
 turam ſacram, verum Baptiſmum, verum prædi-
 candi officium, & reliqua omnia ſanctiſſima modo
 enumerata.

enumerata. Quale tibi hoc videtur argumentum Athanasi? A T H. Asoticum, Osianum, Varmien-
 se, Embricense, hoc est, non modo sophisticum, sed
 putidum, falsum, fatuum. H I L. Respondeas cathe-
 goricè. A T H. Indignum est, cui respondeatur, sed
 libilis explodendum & proscindendum est. H I L.
 Audi aliud simile, adhuc in Vergerium. Omnes
 Lutherani Germani (Germanos Lutheranos vo-
 cat Illyricum & Merlinum cum suis) execrantur
 Osiani doctrinam, Vergerius sectatur Osiani
 doctrinam, ergo Germani Lutherani execrantur
 Vergerium, statimq; hæc verba subiungit: Et erit
 quisquam, qui sibi persuaderi patiatur, Iesu Christi
 doctrinam esse, quam profitetur Vergerius, quam
 non Christiani modo detestantur, verum etiam
 Germani Lutherani execrantur? A T H. Quomo-
 do Minorem probat, quòd scilicet Vergerius Osi-
 andri dogma sectetur? H I L A. Ad hunc modum,
 Brentius sentit cum Osandro, Vergerius est admi-
 rator Brentij, Ergo Vergerius vna cum Brentio &
 cum Osandro sentit. A T H. Cur non ad hunc mo-
 dum quoq; argumentatur? Brentius Patrocinator
 Arrianis (nam ostendi tibi, hoc dixisse mendacissi-
 mum Osum) Vergerius est admirator Brentij, er-
 go Vergerius est Arrianus? vis vno verbo dicam
 Hilari? Audiui Osum esse magna senectute, quare
 crediderim repuerascere. H I L. Repuerascit quidem,
 sed interim agitur spiritu Sathanico, cum tam hor-
 ribilia

DI A L O G V S Q V A R T V S

Argumentum
Olij.

ribilia conuitia atq; mendacia spargat, & quidem in
Iesum Christum ipsum, in eius membra, inq; eius
doctrinam, sed, sepositis alijs fatuis argumentis.
Quomodo ad illud responderes? Lutherus dicit, in
Papatu esse veram scripturam Sacram, verum Ba-
ptismum, verum Sacramentum altaris, verum præ-
dicandi officium &c. quare cum Vergerius cupiat
sublatum Papatum, cupit sublatam veram sacram
Scripturam, verum Baptismum, verum Sacramen-
tum altaris, verum prædicandi Officium &c.
Quid, inquam, saltem, pro infirmioribus susten-
tandis, ne ab Ofio deciperentur, hic respondendum
putares, si loco Vergerij esses? A T H A. Negarem
Lutherum audiendum, nisi quæ dixerit, aut scriptu-
ris, aut rationibus comprobet. Quid hic posset re-
plicare Ofius? H I L. Te tuicq; similes adorare ver-
ba Lutheri; Hoc enim de Vergerio quoq; sigilla-
tim dixit, A T H. Sicophantica calumnia, Quan-
quam alio etiam modo possem respondere, nempe,
Lutherum non eo sensu scripsisse, quo cauillatur
Ofius: Ofius enim Serenissimo Regi persuadere
nititur, quod Lutherus Papatum habeat pro re sa-
cro sancta, in quo sit vera scripturæ interpretatio,
verus Sacramentorum vsus, veræ clauis, ad peccato-
rum remissionem, pura verbi Dei prædicatio &c. sed
quis iam nescit, Lutherum toto (vt aiunt) cælo ab
hoc dissentire? Quorsum hic attinet loca ex eius li-
bris adducere? Cum ergo Ofius, super falsissimo
verborum

verborum Lutheri intellectu, voluerit ædificare, to-
 ta corruit fabrica, totum argumentum. **HI.** Corruit
 reuera, Lutherum autē ad eum modum loquutum
 fuisse manifestum est, vt cōpesceret atq; frenaret du-
 os Plebanos: Nā ad eos scribit, quos videbat respue-
 rebaptismum in Papatu susceptum, vt fuit semper
 acerrimus Anabaptistarum hostis, Deinde non ne-
 gamus, ex ea Ecclesia, quam postea Papatus tam hor-
 ribili tamq; sacrilega tyrannide occupauit contami-
 nauitq; dimanasse; in multas Christiani orbis par-
 tes, verum Baptismum, vera Sacramenta, verum
 prædicandi officium, & verus nucleus (vt Luthe-
 rus ait) Christianitatis, Sed hæc tā magna bona non
 promanarunt ex Papatu, sed ex vera Ecclesia Chri-
 stia Papatu (vt dixi) oppressa. **A T H.** Assentior,
 Sed non possum satis mirari tum peruersitatem in-
 genij, tum impudentiam Osi singularē, qui post
 XL. annos, quibus tota hæc causa, summa diligen-
 tia, agitata est, vt iam sit in omnibus terrarum orbis
 angulis notissima, ausus fuerit prodire & hoc
 quoq; iactare, atq; in Serenissimi Poloniae Regis
 auribus instillare, nos veram sacram Scripturam,
 verum Baptismum, verum Eucharistiæ Sacramen-
 tum, veras clausas ad remissionem peccatorum ve-
 rum prædicandi officium, verum Catechismum, ue-
 rā Christianitatē, verum deniq; nucleum Christiani-
 tatis cupere sublatum, An nō prodibit alicundē qui-
 spiam, qui eius Regiam Maiest. coram moneat ista-
 rum imposturarum Varmiensium & Diabolicarum?

DI A L O G V S Q V A R T V S .

HIL. Hac autem cantilena , quòd scilicet Lutherus dixerit , in Papatu esse verã sacram Scripturam &c. vsq; adeò delectari videtur Osius , vt eam non modo in hoc paruo , sed etiam in maiore , de quo sumus loquuti libro , occinere voluerit , magna cum læticia atq; insolentia , nec pudet tam inania & tam falsa repetere & Sophisticari. **A T H.** Sunt ne huiusmodi reliqua argumenta , quibus in hoc libello vititur?

HI. Dixi tibi , me tantum inspexisse : Non enim fuit ocium , quo licuerit perlegere , sed in paucis illis paginis , quas legi , olfeci putidissima esse pleraq; omnia. Vnum nunc audi. Tu scis quàm futes rationes & causæ à Papistis recenseantur , quamobrem nolint , vt laici è calice bibant. **A T H.** Scio , commemorantur à Gersone Cancellario Parisiensi , qui cum in præclaro illo Constantiensi Concilio interfuerit , audiuit ab ipsis patribus , cur licitè & rationabiliter , (sic enim ipse loquitur) Christi mandatum de danda vtraq; specie intermitti potuisse existimarint.

HIL. Scio in hoc tuo Musæo esse Gersonis libros , oro legamus locum : neq; enim cõmodius possum Osianã impudentiam leuitatemq; patefacere. **A T.** Legamus , statim inueniam est in prima parte. Ad est , accipe. **HIL.** Tu lege. **A T H.** Vnde dicunt eorum plurimi , qui super hoc fuerunt simul congregati , quòd consuetudo de non communicando Laicos sub vtraq; specie , licitè & rationabiliter , fuit , introducta , præsertim post multiplicationem fidelium.

lium. **HIL.** Quasi Christus cum carnam institueret
 diceretq; bibite ex hoc **OMNES**, ignorauerit fo-
 re, vt fidelium numerus cresceret, **O** stultos atq; im-
 pios homines, in quorum numero ostendam tibi
 mox **O** sium esse, qui istas Patrum Constantiensium
 rationes à Gersone recitatas, vt potè iustissimas gra-
 uissimasq; commendat. **A TH.** Et hoc prop-
 ter euitationem multiplicis periculi, irreuerentiæ
 & scandali circa susceptionem huius benedicti Sa-
 cramenti, primum periculum est effusionis. **HIL.**
 Pudet profectò audire, nedum de his verba facere,
 quare ne expectes, vt singulas rationes confutem,
Perge. A TH. Secundum in deportatione de loco
 ad locum, Tertium in Vasorum sordidatione, quæ
 deberent esse sacrata, nec passim tractata, vel tacta à
 Laicis, & multò minus deberet vinum consecra-
 tum vendi Apothecis, sicut fit, apud tales, vt dici-
 tur. **Quartum** in barbibus longis Laicorum. **HIL.**
 Non possum me continere, quin hic aliquid dicam.
 Non ne **O** sius hoc saltem in loco grauissimè sentit,
 vt Laici barbati arceantur à calice, ne qua vini, aut
 sanguinis guttula forte hæreret in pilis? o ineptissi-
 mum Scriptorem, Sed cur arceantur qui non lon-
 gas barbas, aut qui nullam habent, in primis cur fe-
 minæ? **perge. A TH.** Quintum in conseruatione
 pro infirmis, quoniam posset in vase Acetum ge-
 nerari, & irà desineret ibi esse sanguis Christi, nec
 suscipiendum esset, nec nouiter consecrandum, sinè

DIALOGVS QVARTVS.

, Missa & fieri posset, quòd daretur acetum purum,
 , pro sanguine Christi. H I L. Iesu, Iesu quid audio.
 , Potest ne quicquam magis putidum, magisque pa-
 , pisticum excogitari? & tamen hoc quoq; laudat O-
 , sius, præsertim quòd è calice diffugiat atq; euane-
 , scat Christi sanguis, si vinum cœperit accessere? per-
 , ge. A T H. Addito, quòd in æstate Bibiones, aut
 , muscæ generarentur, quantumcunq; esset vas clau-
 , sum, quandoq; etiam putrescerent, aut fieret veluti
 , abominabile ad bibendum, & hæc ratio est efficax
 , valdè & ex alia ratione, quando multi præbibissent.
 , H I. Prohpudor, En, in quas foueas, in quæ deliria
 , præcipites ruunt, qui deserunt purum verbum
 , Dei. Perge. A T H. Et quæritur in quo vase fieret
 , consecratio tanti vini, quantum requireretur in Pa-
 , scate pro decem, aut viginti millibus personarum,
 , sextum damnus esset in sumptu vini, saltem apud
 , multas partes, in quibus vix inuenitur vinum ad
 , celebrandum, & alibi charè comparatur. Effet præ-
 , terea, periculum in congelatione, hæctenus Ger-
 , son, Ecchius verò ad istas addit duas rationes, au-
 , di vtrancq; Rem miraculis testatam refert Alexan-
 , der de Ales, quòd cum religiosi instarent, pro sum-
 , ptione sub vtracq; specie, dum Sacerdos esset in acti-
 , one Sacramenti, apparuit patina plena sanguine,
 , quod videntes religiosi obstupuerunt, quo signo,
 , petitio eorum cessauit. Porro credendum est, à pri-
 , mitiua Ecclesia, incepisse Laicos communicare sub
 , altera

altera specie, & quod sit vnum, quod ueniat ex Traditione Apostolorum: quia initium huius monstrare nemo potest, Nihil est in summa his rationibus stultius, aut stolidius, nihil falsius, quorum attinet confutare: HIL. Itanè censes: A T H. Quasi tu aliter sentias, HIL. Non sentio aliter & nihilominus Reuerendum Patrem D. Osium, mox Cardinalem futurum, in tanta, quam vndiq; videmus inclarescere (sine, vt hic quoq; repetam) luce diuinæ doctrinæ, in hoc seculo tam emuncto atq; erudito, pronunciare non puduit, istas fuisse iustissimas grauissimasq; rationes, quamobrem à mandato Christi discederetur A T H. Boni consule, vix tibi credo, fuisse tam insanum & tam leuem, vt hoc scripserit. HIL A. Credas ergò verbis eius, quæ tibi adducam. Cæterum si iusta ratione factum esse putas, quòd ab omni sacramentali participatione Christi corporis & sanguinis arcet infantes Ecclesia, cur non itidem de illa tibi persuades, quòd Calicem quoq; dare Laicis intermisit, non eam fuisse, nisi iustissimis grauissimisq; rationibus adductam: A T H A. Non recenser rationes sigillarim. HIL A. Quid attinebat? quas enim alias adducit Ecclesia Papistica, quam eas, quas ex Gersono & Ecchio recitauit: A T H. Consentio, Osium reuera non potuit de alijs rationibus intelligere, has ipsas appellat iustissimas, grauissimasq; (si Deo placet)

Sedi

DIALOGVS QVARTVS

Sed illud quoque ineptum esse animaduerto, quod
 hic dicit, si iusta ratione Ecclesia arcet infantes ab
 Eucharistia, iusta quoque ratione calicem negat Laicis
 HIL. Est reuera ineptum atque absurdum: Nam quod
 infantes sumoueantur a coena & a participatione
 corporis & sanguinis Christi, videtur fieri auctori-
 te verbi Dei: Apostolus enim exigit, ut seipso pro-
 hibent, qui de pane illo manducaturi, & de calice bi-
 baturi sunt, Sed non potest corpus domini disjuda-
 re, qui rationis est expertus, Quod vero Calix dene-
 getur Laicis, est omnino contra Dei Verbum,
 ATH. Non est dubium, Quare iusta ratione Eu-
 charistia infantibus, iniuste autem Calix Laicis ne-
 gatur. HIL. Cum multa simus de his loquuti, ut sit
 iam desinendum, Audi aliam grauissimam Osi
 sententiam, a qua intelliges quanti ipse hos duos arti-
 culos faciat de Calice scilicet Laicis, & de vxore Sa-
 cerdoti permittenda. Ait, quod his duobus articu-
 lis concessis, euerteretur Papatus vniuersus, hoc
 est, vniuersus Christianismus aboleretur. ATH. Iesu-
 su, quale iudicium, iocatur fortasse? HIL. Minimè
 gentium, maximo serio loquitur, audi ipsam besti-
 am loquentem ATH. Nimum urges, qui bestiam
 cum appellas. HI. Vocauit etiam superius, non ne
 obseruasti? cum ipse sanctae memoriae M. Luthes-
 rum, eo nomine salutare veritus non fuerit. Audi
 igitur ipsam bestiam loquentem. Toto caelo (quod
 aiunt) errant qui dicunt: Si Calix Laicis, vxores
 Sacerdo-

Sacerdotibus permittatur, inter Christianos & Lutheranos facile concordiam esse coituram. Egregia vero concordia, per quam non vitia Papatus, quod ferri tamen possit, verum ipse ipse Papatus vniuersus euertitur, hoc est, Christianismus omnis aboletur. **ATH.** Dispeream si non videor mihi somnigare & quodammodo dubitare, num quæ audio, audiam reuera, usq; adeo, præter id, quod putaram, video esse futilia & putida, sed missum facientes istum minorem ineptiarum gurgitem, reuertamur ad maiorem & pergamus de Concilio, vnde discessimus, conferre. **HIL.** Ut lubet, Veneramus ad eum locum, vbi Osius cum suo Asoto vult, vt promissio de præsentia Christi & gubernatione Spiritus sancti pertineat æquè ad omnes, qui ad Concilia conueniunt Episcopos, siuè sint boni viri, siuè mali, siuè docti siuè indocti, Demus nunc (posito & non concessio) quòd ad papisticos & Carnales Prælatos ea promissio trahi posset, quo nihil puto posse absurdius dici aut excogitari, sed demus, inquam, quæro ab Osio, si Concilium autoritate Papæ, Tridenti, vel alibi iterum conueniret, eius verò Episcopi omninò prohiberentur propriam eorum sententiam dicere, eorumq; conscientiam satisfacere, verum id tantum cogerentur, clausis oculis, in sessionibus proferre, quod Papa, per suos Legatos, indies mandasset, putaret ne Osius Spiritum sanctum descendere in tales Episcopos, qui herent

DIALOGVS QVARTVS

rerent illic, vt mancipia, ac potius, vt muta per se organa, quæ aliunde spiritum expectarent, tantæq; tyrannidi turpissimè seruirent? HIL. Osius negaret posse id contingere. ATH. Contigit tamen in Tridentino, quis iam nescit? Sed fingat posse contingere, an adhuc censeret tam turpi imposturæ, quæ fieret Ecclesiæ Christi, affuisse Spiritum sanctum? HIL. Crediderim tandem responsurum, affuisse, quocunq; demum modo res fuisset gesta, dum modo conuenissent, nihil enim referre siuè de suo, siuè de alieno pronuntiaissent, etiamsi id minimè intellexissent, aut si contra conscientiam pronuntiaissent. AT. Ego quocq; sic responsurum crediderim, vsq; adè video hominem dementatum fascino Papali. Sed aliud quocq; ab eo quæserim, Toties iactat, quòd Episcopi sint legitimi Apostolorum successores, quòd semper ad Episcopos pertinuerit, de doctrina religionis, cognoscere, quòd Episcopis, in Concilio congregatis, non possit non adesse Spiritus sanctus. Cur ergò patiuntur eam legem sibi impositam, qua Cardinalibus, qua Abbatibus, qua Prefectis, aut Generalibus (vt appellât) Monachorum & sectarum datur potestas, vt in Concilio tanquàm iudices sedeant? Nunquid hi quocq; sunt Apostolorum successores? nunquid hoc genus sedit vnquàm in veteribus Concilijs? cum neq; Cardinales, neq; Generales tunc ulli fuerint? Quid putas Hilari ad hæc responsurum Osiu? Extat enim lex (ut scis) quòd

quòd Cardinales, Abbates, et Generales debeant esse vnà cum Episcopis in Concilijs iudices. **HI.** Crediderim hoc Osio summè displicere, vtpotè quod Episcoporum ordini summum præiudicium afferat, eorumq; autoritatem extenuet, nec possit vlla ratione defendi, est enim inuectum ex mera tyrannide Paparum, Osius tamen non ausurum mutire, vt est eorum adorator, adulatorq; maximus. **ATH.** Quid si, vt hanc quoq; absurditatem tyrannidemq; defenderet (vt tam multas alias solitus est) id adduceret, quòd Cardinales, non vt Cardinales, sed vt Episcopi sedeant in Concilijs iudices: habent enim Episcopatus quoq; **HI.** Responderem, fortassis esse aliquot Cardinales, qui nullum Episcopatum habent, cur ergò hi de doctrina religionis cognoscerent diiudicarentq;: sed quærerem ab eo aliud, à quo nunquam crediderim eum se posse extricare, cum multi sint Cardinales, qui tres, quatuor, et plures Episcopatus habeant, cur hi saltem, vt Episcopi, ad iudicandum in Concilijs à Papis non admittuntur, quamuis lex disertissimis verbis, vt admittantur, iubeat: **HIL.** Nesciebam hoc, non admittuntur reuera: **ATH.** Non admittuntur. **HI.** Et tamen lex, vt admittantur, iubet: **ATH.** Iubet. **HIL.** Admittuntur tamen Generales atq; Abbates: **AT.** Maxime. **HIL.** Quid hoc sibi vult: **ATH.** Dicam, Romæ rarissimè videas Cardinales conuenire, atq; vnà versari, præterquam publicè in Concistorijs, ad que à Papa vocantur, adestq; ipsemet Antichristus.

DIALOGVS QVARTVS.

HIL. An non agitant inter se cōuiuia multi simul?
 ATH. Rarissimè, aut fermè nunquam, vix vnus,
 aut alter solet inuitari & hoc quoq; per rarò. HIL.
 Quid ità? ATH. Quia vident, id Papæ summè dis-
 splicere. HIL. Fortassis quia nollit, vt magni sum-
 ptus & luxus in conuiujs fiant? ATH. Id curat
 scilicet, vt sumptus & luxus cohibeantur. Sed di-
 splicent Papæ Cardinalium conuentus, siuè in Cō-
 uiujs, siuè alibi fiant, quia nouit ingenia suarum cre-
 aturarum, nouit eas ardere incredibili cupiditate &
 rabie Pontificatus adipiscendi, & propterea solere
 multa machinari, quò per phas perq; nephas Pa-
 pam è solio deturbent, quam ob causam prohiben-
 tur ad Concilia (vbi non interfit Papa quoq;) acce-
 dere. Bis, aut ter vidimus Concilium, à Paulo III.
 & à Iulio III. indictum, & Episcopos multos con-
 uenisse. Nunquid autem ullos audiuimus Cardina-
 les affuisse, præter eos, qui pro Papa legatione fun-
 gerentur, modò tres, modo vnum duntaxat? HIL.
 Bone Deus, quales tricas, quales artes, aut practicas
 audio: istis Papis omnia sunt suspecta, viuunt dies
 noctesq; in maxima solitudine, hinc venena, hinc
 conspirationem etiam à suis met creaturis, metuen-
 tes, omninò vt Tyranni solent. ATH. Sed redea-
 mus ad librum, si modò habes amplius, quod ex eo
 referas. HIL. Habeo adhuc vnum atq; alterum. O-
 sius insultat nobis, summa petulantia, centies repe-
 tendo, quòd præciderimus nos ab Ecclesia, iactat
 autem

autem se, quòd in gremio Ecclesiæ, cum alijs Scribis & Phariseis, conditus sit. A T H. Ea est vetus Papi-
 starum cantilena, sed qui voluerit Osio, quod ad i-
 stud speciosum nomen Ecclesiæ, quo illi in primis
 se tuentur & mire exornant, exactè respondere, la-
 tissimum campum, in quo excurrat, habiturus est,
 & valde bonam causam. Certè nulla est tanta apud
 eos turpitude, nulla tanta fæditas, quam non co-
 nentur sub isto vmbaculo, prætextuq; Ecclesiæ oc-
 cultare & pro re sanctissima venditare, putantq;
 omnium, qui reprehendere aliquid in ea voluerint,
 ora claudere statim posse, vbi dixerint, Ecclesiam fe-
 cisse, Ecclesiam tolerasse. Quid autem Ecclesiam no-
 minent, omnes sciunt, armentum scilicet illud Ra-
 sorum & Vnctorum, qui pascuntur in septem col-
 libus, propè ripas Tyberinas: Nam in illum angu-
 lum redegerunt totam Ecclesiam vniuersalem, Illud
 autem in primis erit exagitandum ab his, qui Osia-
 no libro, vbi inciderit locus de ista Ecclesia, volue-
 rint respondere, quòd scèpissimè sacrificulus, vel
 monachus quispiam, aut etiam ex fece vulgi ali-
 quis, crassissimam fabulam atq; Idolomaniam, è suo
 cerebello somniabit confingetq; Armentum illud,
 de quo dixi, non impediet, non reprehendet, Qua-
 re si Idolomania postea in immensum excreuerit, fu-
 eritq; inuentus aliquis bonus vir, qui spiritu Dei
 accensus reclamare voluerit, is confestim audit, non
 esse reclamandum, si Ecclesia non reclamat. Possent

DIALOGVS QVARTVS.

hic plurima exempla adduci, sed vnicum duntaxat, quo res fiat planior, adducam. HIL. Est locus non parui momenti, perge, attentè audio. ATH. Vix vlla est in toto Papatu crassior fabula & turpior impostura, quàm quæ à Papistis de Idolo Laurentano conficta est, aiunt enim Angelos, anno Domini 1390. aut circiter, abscidisse ex fundamentis & ex Iudea, primum in Illyriam, deinde in Piccenum, trans mare Adriaticum, in quandam syluam, deinde in quendam montem, postremò propè oppidum Recanatum portasse illud ipsum cubiculum (sine vllis fundamentis dico) in quo virgo Christi mater fuerat nata, in quo æducata, in quo lætum nuntium ab Angelo accepit, in quo filium æducauit, Domini Papæ, cum eorum Tyberina Ecclesia, aut armèto, hoc, post natos homines, fœdissimum horribilissimumq; mēdacium nunquam reprimere voluerunt, imo indies conati fuerunt, pro summa eorum avaritiâ, atq; impietate, conciliare illi fidem & autoritatem, vt tota non modo Italia, sed Respub. tota baptizatorum fuerit, per illam crassissimam detestandissimamq; idolomaniam, veluti dementata, neq; ullus unquam fuerit, inuentus, qui ausus fuerit mutire, vt etiam num nemo audet ex his, qui sub Papatu degunt: statim. n. ad ignem, tanquam heresiarcha quispiam, Christi incarnationem negans, raperetur, qui auderet quempiam monere, vt ab illa impostura atq; idolomania caueret, nullo enim modo pati possunt, vt quis, quod Rom. Ecclesia tolerat

(quicq;

(quicquid illud tandem sit) vel vno verbulo redarguat, Potest ne excogitari vlla oppressio, & tyrannus, quæ cum ista conferri possit? Dic Hilari quomodo hanc posset excusare tuus Osor, qui tam multa alia excusat tyrannidis & impietatis portentis? HIL. Si factus Cardinalis in Italia constitit, crediderim eum, hunc quoque laborem subiturum, vt fabulam Lauretanã, vnã cum Stigmatibus Francisci pro re verissima, defendat, quare tunc visurus es, qua ratione sit excusaturus, in primis nõ est dubium, quin dicturus sit, quod in his tribus libris suis frequentissimè iactat vrgetque, Ecclesiam habere spiritum Dei, quare non posse non verum esse, quod ab illa probatur, aut toleratur, tametsi id nobis falsum atque enorme videatur. A T H. Scio hanc esse Osi doctrinam et normam perpetuam, sed quæro, num reuera possit dici Ecclesia Dei ea, quæ palam falsa, palam absurda, palam enormia & blasphema tacitè vel expressè approbat? quemadmodum ea sunt, quæ in Lauretana fabula narrantur, imo si nihil aliud haberemus, quo possemus euincere Rom. Ecclesiam nihil minus habere, quàm spiritum veritatis nihilque minus curare, quàm gloriam Dei, vnum hoc satis esset, sine vlla dubitatione, quòd tam fabulosum idolum, tam enorme, tam blasphemum in pulcherrimo omnium totius orbis teatro, hoc est, in media Italia fouere atque colere non erubescit, ferro interim atque igne prohibens, ne quis eam esse fabulam & imposturam dicat. A T H. A.

Sed

DIALOGVS QVARTVS.

Sed quid tu nunc destigmatibus Francisci, an hæc quoq; inter fabulas recensenda putas? HIL. Quasi non noris, Proh Deum omnipotentem, quanta fuit hominum cæcitas, quanta impudentia & tyrannicis Paparum, qui illud quoq; idolum, horribilissimis quibusdam blasphemis, circumseptum orbi obtruserunt, vt non puduerit literis mandare, Franciscum fuisse alterum Christum, quinq; vulneribus insignitum, quibus etiam homines saluari possent Potest nè quicquàm excogitari horribilius blasphemiusq; Nihilominus hoc quoq; prorsus Diabolicum commentum, sub magno illo Ecclesiæ vmbra-culo atq; prætextu, contegunt atq; defendunt. Quocirca (vt ad punctum veniam, neq; enim obligatus sum) cum Osor id sæpissimè vrgeat, quòd se parauerimus, quòd præciderimus nos à corpore Ecclesiæ, ad hunc modum illi respondendum putarem. ATH. Perquàm libenter hoc audio: Nam nihil aliud crepant aduersarij, HIL. Vt or exemplo Reipublicæ Venetæ, quam omnes norunt bonis legibus, bonoq; ordine institutam, si vlla vnquam fuit, vt vnum duntaxat illi deesse videatur, hoc est, vt suis Ecclesijs ad normam Euangelij repurgatis, subduceret se à Paparum idolomanis & tyrannide, quod si faceret (vt facturam aliquando non despero) omnium Republicarum, Regnorum, & Imperiorum foelicitatem superaret. Si fortè contigeret (quod absit) vt nonnulli ex Senatoribus, occupata illic

illic perpetua dictatura conculcatisq; legibus, sum-
 mam rerum ad se traherent, & pro libidine regnan-
 tes cogere reliquos turpiter seruire, postquam
 autem eam tyrannidem per aliquot annos exercuis-
 sent, Deus misisset occasionem, qua Respublica, eie-
 ctis tyrannis, pristinam libertatem inciperet recu-
 perare atq; gloriam: quæro ab Osio, quàm explo-
 dendi & exhibilandi essent tyranni, qui de ciuibus
 enitentibus Reipublicæ libertatem instaurare, ad
 hunc modum conquererentur: cur præciditis vos à
 nostro dominatu? cur à Reipublicæ gremio disce-
 ditis? HIL. Video quò spectes, vis dicere nos non
 discedere ab Ecclesia Christi, imò cupere eam in li-
 bertatem vindicatam instauratamq;, cum ab istis
 Rasis & Vnctis fuerit diu miserè oppressa & penè
 deleta, sed ab istis, qui eam oppresserant nos disce-
 dere, hic est tuus sensus, ni fallor. ATHA. Non fal-
 leris, isti Osij minimè possunt nos vocare deserto-
 res & rebelles veræ Ecclesiæ, aut si vocant, iniquis-
 simè faciunt, verum nos, hoc nomine eos accusare
 merito & grauissimè possumus: Nam, summa re-
 rum per tyrannidem ad se delata, Euangelium filij
 Dei fædissimè obscurarant conculcarantq;. Gratias
 autem agimus æterno Patri, Domini nostri Iesu
 Christi, qui nobis tantam fœlicitatem elargitus est,
 vt potuerimus tandem videre hæc tempora, qui-
 bus Sacrilega & turpissima istorum tyrannis, so-
 le verbi sui, vsq; adeò patefacta & debilitata sit, vt

DI A L O G V S Q V A R T V S.

tam multæ Ecclesiæ potuerint contra tantam vim
 atq; potentiam instaurari, & multò plures propedi-
 em instauratum iri non dubitemus. HIL. Audi
 quid hic Papistæ, præsertim Osius dicat, si quid for-
 te fuisset in religione corrigendum, non decuisse
 nos de facto agere, sed expectare Papparum iudicia.
 ATH. Scilicet, Respublica oppressa expectabit iu-
 dicium tyranni, qui eam à seruitute eripiat. HIL.
 Audi aliud in hoc genere videbisq; , vt pergat insa-
 nire Osius, Si Princeps tuus Brenti, hoc sibi sumere
 volebat (vt scilicet Ecclesias suæ ditionis reforma-
 ret) prius eum conuocare Christianum orbẽ oport-
 uit. ATH. Proh Deum atq; hominum fidem, per-
 ge perge. HIL. tum te accusantem, orbem Christia-
 num pro se dicentem audire, atq; ità demum vel tu-
 am, vel catholicam doctrinam condemnare. ATH.
 Ostultitiam singularem. HIL. Fortè posset hic ex-
 cufari, quod per quandam exaggerationem & hy-
 perbolicè, vt aliquando fit, ad hunc modum cum
 Brentio egerit. ATH. Excusa tu quantum volue-
 ris, mihi desipere videtur, qui ad hunc modum lo-
 quitur. HIL. Audialium locum consimilem, Ver-
 gerius Serenissimum Poloniae Regem reuerenter
 monuerat, vt, de reformandis suis Ecclesijs delibe-
 rationem susciperet, cum præsertim ipsemet Papa,
 ipsimet delecti Cardinales, Episcopi, & qui in Con-
 cilio Tridentino præsidebant Legati, clarissimis
 verbis pronuntiaissent, Ecclesiam omninò habere
 opus

opus emendatione, & tamen non modo nō emendarent ipsi, sed pro hæreticis haberent, & crudelissime ferro flammisq; absumerent quotquot possent deprehendere, qui vel doctrinam religionis, vel mores cleri corruptissimos auderet taxare. ATH. Hoc verissimum esse omnes iam sciunt, Papas, Cardinales, & Episcopos disertè fateri, Ecclesiam maxima reformatione indigere, nolle eos vel per Concilium, vel aliam rationem, reformationem vllam afferre, & tamen interea non desistere ferro atq; igne persequi eos, qui corruptiones atq; errores vel reprehendant, vel deplorant, quæ est profectò summa, & post natos homines, incomparabilis tyrannis. Quare Vergerius Serenissimum Regem rectè monuerat, vt sua Maiestas Ecclesias, quæ sunt sub eius imperio, tandem reformaret ipsa. HILA. Rectè ne tibi videtur monuisse? ATHA. Rectissime. HIL. Et mihi quoq; & haud dubiè omnibus bonis viris ita videbitur. Sed audi quid Osio videatur, sic enim inquit. Vide autè Serenissime Rex quàm ineptum, quàmq; sit absurdum & ab omni ratione prorsus alienum, quod admirator Brenetij postulat Vergerius. Fides de qua controuertitur, non est huius, aut illius nationis, multò minus huius, aut illius hominis, verum dicitur & est Catholica, est omnium, Omnium, inquam, gentium, Regnorum, Nationum, est orbis vniuersi Christiani, Et de eo, quod omnium est, quod est

DIALOGVS QVARTVS

, orbis tōtius Christiani, vult Vergerius, vt vnus a-
 , liquis Princeps, aut Rex, qui quotam illius partem
 , obtinet sibi, iudicium vsurpet. Nunquid hunc ho-
 , minem tu vel micam sanæ mentis habere putas? E-
 , tiam communi sensu destitutus esse videtur. Quid
 tibi videtur Athanasi? A T H. Videtur mihi Osium
 esse non modo garrulum, sed verè constare ex felle,
 Deum immortalem, quàm prauum iudicium, &
 quantam amarulentiam hic video. Si Vergerius,
 quia ita sentit, non habet micam sanæ mentis, vt etiã
 communi sensu destitutus videatur, sunt mente de-
 stituti aliquot clarissimi Reges, plurimi amplissimi
 Principes, multi honestissimi status & ordines,
 quos illud ipsum, quod Vergerius a Serenissimo
 Poloniæ rege postulauit, vidimus in omnibus eo-
 rum ditioribus fecisse, hoc est, suas Ecclesias emen-
 dasse, inuitis & frementibus Papis. Quare Verge-
 rius nō feret moleste, se à furioso, fanaticoq; Papista
 proscindi, quia id sentiat, quod sentit tam magna &
 tam illustris Europæ pars verbo Dei innixa. H I L.
 Verum ad id quod Osius adducit, fidem, de qua
 controueritur esse Catholicam, hoc est, omnium
 gentium, regnorum, nationum, quare non posse v-
 num aliquem Principem aut Regem, qui paruam
 aliquam eius partem obtinet, sibi iudicium de ea fide
 vsurpare, quomodo putas Vergerium responsu-
 rum? A T H. Ad hunc modum: Quid ergo facien-
 dum esset vnialicui Principi, aut Regi, qui videret
 aliquid

aliquid esse in suæ ditionis Ecclesijs emendandum? si dixeris, expectandum, vt reliqui quoq; Reges & Principes cōsentiant, velintq; Ecclesias emendatas? Quàm diu esset expectandum? Et tandem, si post diuturnam expectationem, reliqui ab emendatione abhorrerent, quid faceret ille vnus aliquis Princeps aut Rex, cui gloria Dei esset cordi? deberet ne æternam suam & suorum populorum salutem negligere? **HIL.** Recte ratiocinaretur Vergerius, Sed non est dubium, quin Osius responderet, illum vnum Principem, aut Regem non debere contingere causam religionis, neq; in sua quidem ditione, quã tuncunq; illi videretur eã correctione indigere, sed debere ferre, quia reliqui Principes ferunt. **A TH.** Vergerius ad hæc diceret, quid si reliqui Reges aut Principes essent ex eo genere, qui nihil minus curarent quàm religionem suamq; & subditorum æternam salutem? **HIL.** Osius responderet, quacunq; demum ex causa, reliqui recusarent in emendationem consentire, nō licere vni alicui Regi, aut Principi vllam correctionem adornare, & curare num animæ sint perituræ. **A TH.** Credo Osium isthæc et longè absurdiora fuisse dicturum in gratiam eius, qui propè Tyberim sedet in colle Vaticano, Nam isti tyranno ingenium & calamum (vt diximus) turpissime locauit. Sed vnum verbum nobis dicendum est de eo, quod iste ait, Fidem scilicet, de qua controuertitur esse omnium gentium, regnorum

DIALOGVS QVARTVS.

& nationum, quale hoc tibi videtur? HIL. Osius
 sophisticatur: Hic. n. perinde loquitur ac si loque-
 retur de aliqua iurisdictione, quæ ad multos domi-
 nos pertineret: Nam de hac nullus ex dominis po-
 test quicquam statuere, nisi reliqui consentiant: po-
 namus non posse, At in fide Catholica, hoc est, per
 totum orbem diffusa, longè aliud esse quis non vi-
 det? Papistæ enim vsurparunt sibi (vt iam dixi-
 mus) hoc nomen, vt velint esse, catholica Ecclesia,
 verum eam nostram esse constanter asserimus, vt
 nihil aliud velimus, quàm quod vetus illa Christi
 & Apostolorum Catholica, seu vniuersalis, seu per
 totum orbem diffusa Ecclesia nobis præscripsit, (quic-
 quid vllulent isti Osi.) Quare cum Vergerius Se-
 renissimum Poloniæ Regem monuerit, vt de re-
 formandis Ecclesijs deliberationem susciperet, nihil
 minus monuit, quàm, vt Catholicam fidem proſe-
 ret, vt falsissimè interpretatur deprauator Osius, ve-
 rum monuit, vt de abolendis abusibus, deprauatio-
 nibus, & erroribus cogitaret, quos Papistæ inuexe-
 runt, & pro Catholica Ecclesia venditant. A T. Hic
 obstreperet Osius, iterum negans (nosti ingenium)
 inuectas fuisse vllas deprauationes, aut vllos erro-
 res. HIL. Ego uerò rursus obſcerem illi, non modo
 delectorum Cardinalium & Legatorum Concilij
 (de quibus sumus loquuti) sed Papæ Adriani VI.
 auctoritatem, Audi Athanasi, cum Brentius huius A-
 driani, qui ingenuè statum Rom. Ecclesiæ, deplora-
 uit.

nit, verba obieciſſet Afoto, Oſius verò videret ſibi
 phas non eſſe, quod ſuus Deus dixiſſet negare, vi-
 ciſſim adduxit contra nos verba quædam M. Lu-
 theri (vt ſuprà diximus) quali verò nos tanti facia-
 mus Lutherum, quanti ipſi ſuum Papam faciunt:
 ſed quod plus eſt, Lutherus nihil reuera cõtra nos,
 at Adrianus Papa grauiffima veriſſimaq; contra il-
 los. A T H. Vidi aliquando, ſed non memini præ-
 ciſe. H I L. Nihil facio libentius, quàm, vt illa reci-
 tem, audi Adrianum, Scimus in hac ſancta ſede, ali-
 quot iam annis, multa abominanda fuiſſe, abusus in
 ſpiritualibus, exceſſus in mandatis & omnia deniq; e
 in peruerſum mutata. Omnia, inquit, omnia in per-
 uerſum mutata, tam in temporalibus, quàm in ſpi-
 ritualibus, ſincera doctrina ſcilicet & verus Dei
 cultus, omnia deniq; omnia (qui omnia dicit ni-
 hil excludit) in peruerſum mutata. A T H A. Con-
 feramus verba Oſij cum verbis Papæ, Oſius ait, vt
 initio oſtendimus, antè non multos annos omnes
 Chriſtum vnanimiter profeſſos fuiſſe, in hoc ſolo
 gloriatos & nullum aliud Euangelium ſciuiſſe, niſi
 quod a Chriſti Spiritu proſectum de Chriſto, per
 Chriſti diſcipulos ſcriptum eſſet, & talem in ſumma
 fuiſſe Eccleſiam, qualis fuerit Primitiua, Papa verò
 ait, Scimus in hac ſancta ſede, aliquot iam annis,
 multa abominanda fuiſſe, abusus in ſpiritualibus,
 exceſſus in mandatis, & omnia deniq; in peruer-
 ſum mutata, A T H A, Perge, H I L A R I V S.

Nec

DIALOGVS QVARTVS.

, Nec mirum, si ægritudo à capite in membra, à sum-
 , mis pontificibus in alios inferiores Prælatos de-
 , scenderit. Omnes nos (id est Prælati Ecclesiastici)
 , declinauimus, vnusquisq; in vias suas, nec fuit iam
 , diu, qui faceret bonum, non fuit vsq; ad vnum. **HI.**
 Tales Prælatos, quos Papa affirmat esse corruptis
 moribus, quos fatetur declinasse a quærenda glo-
 ria Dei, & quærere quæ sua sunt, tales, inquam, vel-
 lent nunc nostri aduersarij nobis obtrudere pro iu-
 dicibus cælestis doctrinæ, hoc est, se ipsos obtrude-
 , re. Audi quæ sequuntur: Polliceberis nos omnem
 , operam adhibiuros, vt primum curia hæc, vnde
 , forè omne hoc malum processit, reformetur, vt si-
 , cut inde corruptio in omnes inferiores emanauit,
 , ita etiam ab eadem sanitas & reformatio omnium
 , emanet. Ad quod procurandum nos tantò arctius
 , obligatos reputamus, quanto vniuersum mun-
 , dum huiusmodi reformationem avidius desiderare
 , videmus. **A TH.** Ingenuè agit Flandrus iste Adri-
 , anus, cum fateatur omne malum processisse à curia
 , Romana. **HI L.** Maiora audies. Subjicimus colla-
 , summæ dignitati, non ob dominandi libidinem,
 , neq; ad ditandos propinquos nostros, sed ad diuine
 , voluntati parendum, ad deformatam eius sponsam
 , Ecclesiam Catholicam reformandam. Heus **Osi,** tu-
 , us Papa, tuus Deus affirmat Ecclesiam Catholicam
 , esse deformatam, rectissimè ergo facit, neq; est di-
 , cendus carere (vt tu de Vergerio dixisti) commu-
ni

ni sensu, qui vrget, vt reformetur. **A TH.** Victus est Osius. Sunt ne plura ex Adriano? **HI.** Sunt & quidem grauissima: Quanquam nemo mirari debet, si non statim omnia **ERRATA** & abusus omnes per nos emendatos viderit. Inueteratus nimirum morbus est, nec simplex, sed varius & multiplex, pedetentim in eius cura procedendum est. **A TH.** Dicit ne **ERRATA**? **HIL.** Dicit. **A T.** Papistæ fatentur esse abusus in Ecclesia, errores negant, at Papa errores quoque affirmat esse & inueteratos morbos, varios atque multiplices: hic quoque conferamus verba Osiij cum verbis Papæ, Osius dicit, ante multos annos, fuisse in Papatu Ecclesiam similem primitiuæ Ecclesiæ, quæ nullum aliud Euangelium sciuerit, nisi quod a Christi spiritu profectum, de Christo, per Christi discipulos scriptum fuisset. At Papa contra, nempe in suis Eccelesijs esse errores, & morbos inueteratos, morbos varios, morbos multiplices, quos tamen ait oportere non statim, sed pedetentim curare. **HI.** Vsq; adeo autem **PEDETENTIM** in his curandis proceditur, vt cum ista ante **XXX.** & amplius annos ceperint dici, nihil adhuc profectum fuerit, vt prudenter & false Lutherus, Quod Papa dixerit pedetentim oportere procedi, sic accipiendum esse, vt singuli pedes atque passus interuallum habeant aliquot sæculorum: Conuertit enim hoc Adriani scriptum Lutherus sermone populari, addiditque in margine

DIALOGVS QVARTVS.

annotatiunculas. **HI.** Libenter sæpè obijcio istam
 Adriani Papæ ingenuitatem nostris aduersarijs, &
 sæpè repeto, eos tyrannice facere, qui confiteantur
 esse morbos varios atq; multiplices, esse abusus, esse
 errores penes se, nec tamen quicquam unquam cor-
 rexerint, aut corrigant etiamnum, & interea non
 desistant, (hoc, hoc grauisimum est) fundere san-
 guinem eorum, qui emendationem efflagitant, li-
 benter, inquam, ista inculco, quòd videam aduersa-
 rios non habere quòd respondeant & plurimos
 commoueri, cùm audiunt tam horribilem eorum
 pertinaciam atq; tyrannidem. **ATH.** Cum reuera
 non habeant quid respondeant, scis quid fecerint?
 stomachaberis, si dixerò. **HIL.** Est ne aliquid noui?
ATH. Maximè. **HIL.** Quid id est? **ATH.** Di-
 cam, Hoc ipso anno M. D. LIX. ediderunt Ro-
 mæ Catalogum, in quo connumerantur libri, quos
 ipsi profligatos atq; ex manibus & memoria homi-
 num prorsus sublatos velint. **HIL.** Audiui nonni-
 hil de postremo hoc Catalogo, aiunt esse arrogantis-
 simum & valdè tyrannicum. **ATH.** Est sane vt di-
 cis, sed, quòd ridiculum est, suos quoq; met libros
 inseruerunt. **HIL.** Inter hæreticos ne? **ATH.** Inter
 eos, quos velint ex manibus atq; ex memoria ho-
 minum excutere, vt dixi, & sperarunt fore, ne illo-
 rum confessionibus vteremur amplius, aut frustra
 vteremur, cùm illis fidem nunc ademerint, vt ipsi
 stultè putant. **HIL.** Dic, an nominatim prohibue-
 rint & condemnarint, ne legatur instructio Adria-
 ni

ni Papæ VI. de qua sumus loquuti: A TH. Nominatim. HI. Negant ne fuisse Adriani: A TH. Non possunt negare, sed cum videant, se ab illa vrgeri ac iugulari, prohibent, ne possit amplius legi. HIL. Et putant fore, ut propter eorum prohibitionē, nemo legat amplius, nemo ea vtatur contra illos: A TH. Quid ni putent, cum id sibi vsurpent, vt sint orbis terrarum Domini: HIL. Venerunt ad extremam insaniam, Vbi nā editus est huiusmodi catalogus: A TH. An non audisti: dixi iam tibi, Romæ. HI. Hoc ipso anno: A TH. Hoc ipso anno. HIL. Proh deum atq; hominum fidem, sciebam illos furere, sed non vsq; ad eò. A TH. Quid si maiorem adhuc furorem istorum tibi indicauero: HIL. Dic cito obscuro, sed vix maiorem indicabis. A TH. Scis libellum, cui titulus Consilium delectorum Cardinalium de emendanda Ecclesia: HIL. Illum ne, de quo sumus loquuti & cuius verba recitauimus: A TH. Illum ipsum, illum inter libros vetitos, Lutheranos, & Hereticos proiecerunt. HI. At ipsemet, qui nunc viuit Papa, fuit vnus ex autoribus & dictauit ipse. A T. Sic res est. HI. Vnā cum aliquot delectis Cardinalibus: A T. Ita est. HI. Et hunc quoq; condemnant: A TH. Hunc quoq; condemnant. HI. Non quòd negent à se scriptum: A TH. Res est notior, quàm possit negari. HIL. Quis scit num Osius hoc Consilium suggesserit: A T. Fortasse, Nā is in primis multa (vt vidimus, cōtra Instructionem Papæ et cōtra consilium delectorum Cardinaliū effutiuit.

DIALOGVS QVARTVS

HIL. Gratulor profecto: Quanquam enim eorum furor atque tyrannis satis dudum innotuerit, nunc tali Catalogo edito magis magisque innotescet. **AT.** Dicam amplius, cum Romæ, incredibili quadam rigiditate atque tyrannide, condemnarint omnes auctores atque libros, ex quibus nostra causa iuuari, aliquo modo, possit, vicissim extollunt usque ad sidera, magnaque sollicitudine promouent Illustrissimam (sic enim appellant) quandam Academiam Venetis, in hunc finem institutam, ut se nobis obiciat.

HIL. Audiui aliquid de ea quoque: Sathan enim indignatus, quod videat suum regnum corruere, ad istiusmodi extrema remedia accurrit. Sed frustra ad hæc quoque, & vincet Christus. **ATH.** Ad Olij librum reuertamur. Quanto magis considero, eò magis cōsultum puto, ut isti ordine respondeatur. Sed video Brentium & Vergerium valde laboriosam & duram prouintiam præ manibus habituros, si exactè respondere voluerint, cum liber sit valde nugax, scateatque tot ineptiis, tot mendacijs, totque blasphemijs, quas omnes velle stilo persequi, & confutare propemodum infiniti operis fuerit.

HIL. Hoc ipsum quaeritur Vergerius, ait sibi videri propositas paludes non Pontinas, sed Venetas siccandas, quas neque ipsi quidem potentissimi Veneti videntur posse vincere & siccare, sed tamen non deterrentur, nec desperare, quin aliquid gratia Dei, sit profecturus (modo alijs negotijs, præsertim peregrinationibus,

tionibus, nō auocetur ab opere) Brentium vix cre-
 diderim responsurum, vt quem viderimus satis in
 hoc genere laborasse, habere autem alia & mundio-
 ra, quæ agat, quàm, vt volutetur amplius cum istis
 Aſotis atq; Oſoribus. ATH. Satis fuerit, si alter eo-
 rum responderit, neq; immoratus fuerit in leuicu-
 lis, sed vſerit in putidioribus & grauioribus erro-
 ribus istius hypocritæ commonſtrandis, proderit
 talis labor haud dubiè, saltē infirmioribus, qui sunt
 in inſlyto Poloniae regno, quos iste veterator sedu-
 cere in animo habuit. Tantum miror, quid illi in-
 mentem venerit ex spæleis Maſſouia vſq; vbi Epi-
 scopatum habet in finibus Prussiae, ablegare suum
 librum, qui Coloniae excuderetur, cum in Polonia
 non desint Typographi. HIL. Cracouia non ha-
 buisset, Gropperos, Auios, atq; alios huiusmodi e-
 legantes artifices, qui adderent de suis coloribus
 decp suo veneno. HIL. Putas ne, eum, ob eandem
 causam, duos alios, de quibus diximus, libellos Epi-
 scopo Dilingensi transmisſisse, vt apud se mandaret
 excudi? ATH. Quid posset addere Dilingensis,
 cui tam curta est supellex? existimo tamen valdè li-
 benter eum mandasse, vt apud se excuderentur, &
 fortassis suo sumptu. HIL. Quid ita? ATH. A.
 Quia, vt nobis, pro suo amarissimo in nostram re-
 ligionem Zelo, insultet omnia istiusmodi venena,
 solet colligere trahereq; ad se, vt Cæcias nubes. An
 non vidisti cuiusmodi librum, etiam suo ipsius no-

DIALOGVS QVARTVS.

mine, hoc ipso anno ediderit: ATHA. Non vidit.
 HIL. Titulus est de celebratione Missæ. A T. For-
 tassis eam defendit contra impugnationem nostro-
 rum: HIL. Nihil minus, non putat esse opus, cum
 videat eam maximo in pretio esse vbiq̃, scilicet, sed
 putidissima quædam ex sentinis Monachorum &
 Scholasticorum hausta congescit: exempli gratia, si
 quando corpus Christi in manibus Missificantis
 • miraculosè apparet in specie pueri, vel carnis cruen-
 • tatae (sunt verba ex eo libro) disputat, an debeat su-
 • mi & manducari puer vel caro. ATH. In tanta lu-
 ce Evangelij tam crassa, tam putida, & tam blasphem-
 ma: HIL. Aliud disputat absurdius, quod dicerem
 tibi, nisi puderet. ATH. Dic, te obsecro, neq̃ te pu-
 deat referre inter nos, cum non puduerit Cardina-
 lem in publicum proferre. HIL. Dicam, tua venia,
 sed boni consule: quærit quid agendum sit, si Miss-
 • farius post sumptionem (sunt ex eodem libro ver-
 • ba) ex infirmitate, statim emittat per secessum quod
 sumpsit. ATH. Proh pudor, sed quid tandem desit-
 • nit: HIL. Audi: Reuerenter recolligantur species
 • panis, si discerni possunt: & reponantur in Sacratio,
 • vel sumantur ab aliquo, si adsit aliquis adsumendum
 • dispositus, absq̃ nausea. ATH. Merito debuit te
 pudere tam malè olentia recitare, O iudicium, o gra-
 uitatem hominis, qui in tanta renascentis Evangelij
 luce (valde delector hoc intercalari) non veretur
 conrectare istas feces, vt eas rursus nobis obtrudat,
 sed

sed habeat eas sibi. Interea tibi gratias, Hilari magnas
 habeo atq; ago, quod mihi gustum dederis libri O-
 siani, dabo ego alijs quoq; nec deero officio meo in-
 commonendis infirmis atq; incautis, quò caueant,
 ne contaminentur, aut inficiantur, si Oshli-
 brum, ac veluti lacunam, aut gurgitem
 tertris fecibus & venenis re-
 fertum contige-
 rint.

FINIS.

ERRATA.

Prior Numerus paginam, posterior uersum denotat.

Pagina 17. uersu 17. b. pro conterione lege contentione.
 ¶ 17. 18. b. crederent. ¶ 41. 27. b. proprium. ¶ 46. 5. a
 loquuntur. ¶ 56. 9. b. certe. ¶ 64. 18. a fuisset. ¶ 65. 28. a
 Pontificale. ¶ 68. 21. b. Apostolorum ¶ 77. 15. b. congregata
 ¶ 79. 28. a fuerint ¶ 91. 9. b. putresceret ¶ 102. 23. b. queritur

1536383

A11480136

DE OMO

sed habent esse sibi laetitia et tristitia
 habere autem quod in his gustum debent habere
 in omni dabo et in quocumque deo dabo in
 eorum offensa in tantis imperiis, pro carnis
 in continentur, auctantiam, in Ophi
 hant ac velim lacrimam, an gurguliu
 emis scibus & ventis re
 ferunt conige
 tim

FINIS

ERRATA

In prima pagina...
 In secunda pagina...
 In tertia pagina...
 In quarta pagina...
 In quinta pagina...